

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

ANDRIUS KAŽEMIKAITIS
CIVILINĖ IR VERSLO TEISĖ

STRATEGINIŲ IEŠKINIŲ DĖL VISUOMENĖS DALYVAVIMO (SLAPP)
PROBLEMATIKA IR PERSPEKTYVOS LIETUVOS CIVILINIAME PROCESSE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas - Prof. dr. Vigintas Višinskis

Vilnius, 2026 m.

TURINYS

IVADAS	3
1. CIVILINIO PROCESO PASKIRTIS IR SLAPP KAIP PROCESINIO PIKTNAUDŽIAVIMO FORMA	9
1.1. Civilinio proceso paskirtis ir teisės į teisminę gynybą ribos SLAPP kontekste	9
1.2. Civilinio proceso tikslai ir jų iškraipymas SLAPP bylose	13
1.3. Procesiniai principai kaip apsaugos nuo SLAPP pagrindas	17
1.4. Strateginių ieškinių (SLAPP) atsiradimas kaip procesinio piktnaudžiavimo forma	22
2. ŠIUOLAIKINIO SLAPP REIŠKINIO YPATUMAI IR IDENTIFIKAVIMO POŽYMAI	25
2.1. SLAPP teisinio reguliavimo apžvalga tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje	25
2.1.1. Tarptautinis teisinis reguliavimas	25
2.1.2. Lietuvos civilinio proceso teisės reguliavimas SLAPP kontekste	29
2.2. SLAPP atpažinimo kriterijai ir požymiai	31
2.2.1. SLAPP atpažinimo kriterijų teisinis reglamentavimas	31
2.2.2. SLAPP atpažinimas teismų praktikoje	35
3. SLAPP REIŠKINIO PREVENCIJOS PROBLEMATIKA LIETUVOS CIVILINIAME PROCESE	45
3.1. Anti-SLAPP procedūros taikymo ypatumai ir problematika	45
3.2. ES anti-SLAPP direktyvos perkėlimo į Lietuvos civilinį procesą iššūkiai	49
3.3. Teisinės gynybos priemonės nuo SLAPP ieškinių	53
IŠVADOS	56
PASIŪLYMAI	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	59
ANOTACIJA	71
ANNOTATION	71
SANTRAUKA	72
SUMMARY	73
SĄŽININGUMO DEKLARACIJA	74

IVADAS

Temos aktualumas. Šiuolaikinis žmogus siekia būti informuotas, t. y. „turėti išteklių, išsilavinimą ir įgūdžius, kad galėtų gauti ir dalyvauti laisvame patikimos ir naudingos informacijos sraute per įvairias platformas ir žiniasklaidos organizacijas, kurios suteikia jam galimybę priimti apgalvotus sprendimus dėl savo ekonominio, socialinio ir politinio gyvenimo“¹. Demokratinėje sistemoje indėlis į informuotą visuomenę yra viena iš pagrindinių žiniasklaidos funkcijų². Naudojimasis žodžio laisve ir siekis informuoti visuomenę³ lemia, jog vis daugiau žurnalistų ir įvairių aktyvistų atlieka plačios apimties tyrimus, kurie apima, valdžios piktnaudžiavimo, korupcijos, aplinkosaugos pažeidimų ar kitus, visuomenei svarbių sričių, klausimus. Nors tokiu elgesiu tiek žurnalistai, tiek visuomenės aktyvistai bando atskleisti visuomenei rūpimą informaciją, kartu taip įgyvendinant EŽTK 10 str. ir ES pagrindinių teisių chartijos 11 str. įtvirtintą saviraiškos teisę, leidžiančią kiekvienam asmeniui „[...] laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus“⁴, realybėje šią teisę bandoma riboti. Pavyzdžiui, nuo pat žurnalistų profesijos atsiradimo žurnalistai susiduria su teisinėmis grėsmėmis⁵. Didėjantis išpuolių ir grasinimų prieš žurnalistus, žmogaus teisių gynėjus ir kitus aktyvistus skaičius rodo ne tik blogėjančią apsaugos padėtį⁶, bet ir siekį riboti šių asmenų saviraiškos teisę. Ne tik neigiami veiksmai, kaip išpuoliai ir grasinimai yra žodžio laisvės ir saviraiškos teisės pažeidimo formos. Šių teisių ribojimui gali būti pasitelkiamos teisinės strategijos. Būtent viena iš tokių strategijų yra laikomi strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP), kurie pasitelkiami „kritikų nutildymui [...], bei jų įbauginimui“⁷.

Sutinkamai su Europos Komisija SLAPP yra teismo procesai, kurie yra akivaizdžiai nepagrįsti arba visiškai ar iš dalies nepagrįsti, kuriuose yra piktnaudžiavimo elementų, pateisinančių prielaidą, kad pagrindinis teismo proceso tikslas yra užkirsti kelią visuomenės

¹ „Top 5 ways to achieve an open and informed world“, World Economic Forum, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://www.weforum.org/stories/2013/05/top-5-ways-to-achieve-an-open-and-informed-world-2/>.

² Anna Sophie Kümpel, Luise Anter ir Julian Unkel, „What Does “Being Informed” Mean? Assessing Social Media Users’ Self-Concepts of Informedness“, *Media and Communication*, 10, 3 (2022): 94, <https://doi.org/10.17645/mac.v10i3.5310>.

³ „Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29884/asr>, 2 str. 1 p.

⁴ „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, LRS, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>, 10 str. 1 d.; „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>, 11 str.

⁵ Amanda Gentz, Svea Vikander ir Victor Vicente, „Write or Fight: SLAPPs Against Journalists in Brazil, the United States, and Spain“, *Sur le journalisme, About journalism, Sobre jornalismo*, 13, 1 (2024): 170, <https://doi.org/10.25200/SLJ.v13.n1.2024.523>.

⁶ Rafał Mańko, *The 'EU Legislation in Progress' briefings. Strategic lawsuits against public participation (SLAPPs)* (EPRS | European Parliamentary Research Service, European Union, 2024), 2, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)733668](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)733668).

⁷ „What is SLAPP?“, Public Participation Project, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://anti-slapp.org/what-is-a-slapp>.

dalyvavimui, jį apriboti arba nubausti⁸. Tai reiškia, jog SLAPP ieškiniai yra viena pagrindinių grėsmių žiniasklaidos laisvei⁹, kadangi jų esmė slypi ne ieškovo siekyje, dėl konkrečios teisės apgynimo, bet ketinime daryti ekonominį ir psichologinį poveikį atsakovui, kuris tiesiogiai lemtų atsakovo veiklos, ar pasisakymų viešojo intereso klausimais, nutraukimą. Toks SLAPP ieškinių pobūdis „konstituciniu požiūriu laikomas šmeižtu [...]“¹⁰. Išnaudojant teisinį procesą ne teisių gynimui, bet akivaizdžiai nepagrįstam bylinėjimuisi yra iškraipoma teisingumo samprata, kartu keliant pavojų demokratiniams procesams bei pilietinės visuomenės veiklai.

SLAPP ieškinių skaičius nuolat didėja. 2024 m. CASE ataskaita apie SLAPP bylas atskleidžia, kad nepagrįstų ieškinių naudojimas siekiant nutildyti tuos, kurie kalba visuomenės labui, nerodo jokių lėtėjimo ženklų¹¹. Europoje SLAPP bylų skaičius auga - 2010 - 2023 m. laikotarpyje iš viso nustatytos 1049 bylos, iš kurių 200 SLAPP ieškinių buvo pateikta 2022 m., o 166 - 2023 m.¹². Didžiausias SLAPP ieškinių skaičius pagal valstybes 2023 m. pabaigoje užfiksuotas Italijoje - 26, Rumunijoje - 15, Serbijoje ir Turkijoje po 10 ieškinių., tuo tarpu Lietuvoje - 1 ieškiny¹³. Šie skaičiai atskleidžia, jog problema yra aktuali ir egzistuoja, o taip pat kartu parodo, jog turi būti stiprinamos gynybos nuo SLAPP ieškinių priemonės.

Paprastai SLAPP ieškinių iniciatoriai nėra jokių neigiamų pasekmių, net jei jų ieškiniai atmetami¹⁴, todėl šie procesai tampa ypač pavojingi ten, kur teisė dar nėra pakankamai pasirengusi tinkamai reaguoti į piktnaudžiavimą bylinėjimusi. LR CPK 95¹ str. įtvirtinta anti - SLAPP procedūra, tačiau nėra aiškių ir efektyvių priemonių, kurios leistų greitai identifikuoti ir atmesti SLAPP pobūdžio bylas. Dėl šios priežasties dažni atvejai, kai teisiniai ginčai su žurnalistais ir visuomenės veikėjais, dėl jų atliekamų tyrimų, trunka ilgai, o būtent ilgas teisinis procesas ir suveikia, kaip šių asmenų nutildymo priemonė.

Aprašyta situacija rodo, jog SLAPP reiškiny yra aktualus ir jį reikia nagrinėti su tikslu iširti kokie teisiniai instrumentai galėtų užtikrinti veiksmingą visuomenės apsaugą nuo piktnaudžiavimo teismais teikiant SLAPP ieškinius, kartu neprieštaraujant teisėtam teisės kreiptis į teismą principui.

⁸ „Commission Recommendation (EU) 2022/758 of 27 April 2022 on protecting journalists and human rights defenders who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings (‘Strategic lawsuits against public participation’)“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj/eng>.

⁹ Anastasia Andreevna Selkova, „SLAPP Lawsuits as a Technology of «Legal Intimidation»“, *Pravovoe gosudarstvo: teoriya i praktika/The Rule-of-Law State: Theory and Practice*, 3, 77 (2024): 95, DOI: 10.33184/pravgos-2024.3.11.

¹⁰ Judit Bayer ir kt., *Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP) in the European Union. A comparative study* (EU-CITZEN: Academic network on european citizenship rights, 2021), 46.

¹¹ „A 2024 Report on SLAPPs in Europe: Mapping Trends and Cases“, CASE, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://www.the-case.eu/resources/a-2024-report-on-slapps-in-europe-mapping-trends-and-cases/>.

¹² The Daphne Caruana Galizia Foundation, *A 2024 Report on SLAPPs in Europe: Mapping Trends and Cases. Third Edition* (CASE, Copenhagen, 2024), 13. https://www.the-case.eu/wp-content/uploads/2024/12/CASE-2024-report-vf_compressed-1.pdf.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Judit Bayer ir kt., *op.cit.*

Tiriama problema. „Kiekvienoje visuomenėje neišvengiamai kyla ginčai tarp asmenų dėl pažeistų subjektinių teisių ar įstatymų ginamų interesų”¹⁵, tačiau ne visais atvejais pažeistų teisių gynimas laikomas teisėtu, nors ir yra pasitelkiami teisėti pažeistų teisių gynimo būdai. Asmuo, manydamas, jog jo atžvilgiu žurnalistų ar kitų aktyvistų atliekami tyrimai pažeidžia jo interesus ar kenkia jo reputacijai, gali inicijuoti civilinį procesą ir savo pažeistas teises ginti civilinės teisės būdais¹⁶. Civilinio ieškinio pateikimas turint realų tikslą apginti pažeistas savo teises yra teisėta pažeistų teisių gynimo priemonė, tačiau tais atvejais kaip į teismą yra kreipiamas turint tikslą žurnalistus, žmogaus teisių gynėjus, aplinkosaugos aktyvistus, nevyriausybių organizacijų atstovus ar kitus visuomenės veikėjus, atgrasyti nuo viešo domėjimosi tam tikrais, visuomenei svarbiais ir rūpimais klausimais, yra piktnaudžiaujama procesinėmis teisėmis¹⁷. Būtent šiais piktnaudžiavimo atvejais yra susiduriama su SLAPP reiškiniu.

Nors SLAPP reglamentavimas Lietuvoje yra pakankamai naujas - atsiradęs nuo 2022 m. gruodžio 31 d., kuomet įsigaliojo LR CPK pakeitimai, kuriais įtvirtintas LR CPK 95¹ str., skirtas anti-SLAPP procedūrai, praktikoje vis dar sunku atpažinti ir tinkamai įvertinti ieškinį, kaip SLAPP. Minėta LR CPK norma įtvirtina galimybę atsisakyti nagrinėti ieškinį, kuris galimai skirtas atsakovo bauginimui ar jo teisėtoms veiklos varžymui, o ne pažeistų teisių gynimui. Visgi, toks esantis teisinis reguliavimas praktikoje dar neturi aiškiai susiformavusių SLAPP vertinimo kriterijų, kurie padėtų nuosekliai įvertinti, ar konkretus ieškinys turi SLAPP požymius. Teisinis neapibrėžtumas lemia, jog tokios bylos nagrinėjamos, kaip įprasti civiliniai ieškiniai, nepriklausomai nuo jų pobūdžio ir galimo poveikio visuomenei. Tokia situacija kelia riziką dėl nepakankamai kontroliuojamo piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, todėl **kyla klausimas, ar LR CPK 95¹ str. pakankamai užtikrina apsaugą nuo SLAPP ieškinų, nepažeidžiant konstitucinės žmogaus teisės kreiptis į teismą?**

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Dėl savo poveikio visuomenės informavimui SLAPP ir su jais susiję klausimai aktualūs nacionaliniu ir tarptautiniu mastu. Visgi, nacionaliniu lygiu tema yra menkai nagrinėta - randame tik tris Lietuvos mokslininkų straipsnius. J. Kavaliauskaitė straipsnyje „Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP)”¹⁸ nagrinėjo SLAPP proceso kilmę ir jo esmę, kartu identifikavo SLAPP tikslus, o straipsnyje „Silenced for Participation: A Comparative Analysis of Anti-SLAPP

¹⁵ Feliksas Petrauskas, „Alternatyvaus ginčų nagrinėjimo raida, teisinė padėtis ir reglamentavimas“, *Jurisprudencija* 18(2) (2011): 631.

¹⁶ Liudvika Meškauskaitė, „Žiniasklaidos pažeistų asmens konstitucinių teisių gynimo būdai“, *Jurisprudencija* 64 (56) (2005): 114.

¹⁷ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, LRS, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162435/asr>, 95 str.

¹⁸ Justė Kavaliauskaitė, „Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP)“, *Teisė* 132 (2024): 94 – 106, <https://doi.org/10.15388/Teise.2024.132.7>.

Regulations in the European Union and United States“¹⁹ analizavo apsaugos mechanizmus nuo SLAPP Jungtinėse Valstijose ir ES, nagrinėjant naujausius ES teisės aktus dėl apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamų teismo procesų. A. Doržinkevič ir M. Kirkutis publikacijoje „Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) kaip viena iš piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis formų“²⁰ dėmesį teikia į SLAPP instituto reglamentavimo analizei, atskleidžiant SLAPP bruožus, kartu vertinant SLAPP, kaip piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, formą. Temos analizės trukumą nacionaliniu lygiu lemia tai, jog Lietuvos teisėje SLAPP reglamentavimas atsirado tik 2022 m. gruodžio 31 d.

Iš užsienio šalių literatūros paminėtinas R. Rachmawaty ir kt. straipsnis „Judges' Philosophical Orientation in Resolving Anti-SLAPP Disputes“²¹, kuriame autoriai filosofiniu ir konceptuali požiūriu analizuoja teisėjų požiūrį į anti-SLAPP bylas ir atskleidžia, jog teisinio reguliavimo trūkumas sukelia sunkumus priimant sprendimus, o tai savaime lemia nepakankamą aplinkosaugos aktyvistų apsaugą. A. Gentz, S. Vikander ir V. Vicente straipsnis „Write or Fight: SLAPPs against Journalists in Brazil, the United States, and Spain“²², kuriame lyginamuoju požiūriu analizuojama, kaip SLAPP naudojami siekiant nutildyti žurnalistus Brazilijoje, JAV ir Ispanijoje. J. Bayer, P. Bárd, L. Vosyliūtė ir N. Ch. Luk knygoje „Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP) in the European Union“²³ nušviečia SLAPP teisinę aplinką ES ir jos valstybėse narėse, t. y. pateikia su SLAPP susijusios teisėkūros ir teismų praktikos apžvalgą, taip pat analizuoja konkrečias EŽTT bylas SLAPP kontekste. J. Borg-Barthet ir F. Farrington mokslinėje publikacijoje „The EU's Anti-SLAPP Directive: A Partial Victory for Rule“²⁴ nagrinėjamos strateginio bylinėjimosi formos ypatumai ir apžvelgiama ES kova su SLAPP, pažymint, kad anti - SLAPP direktyvos priėmimas yra veiksmingo teisinio mobilizavimo pavyzdys ir svarbus teigiamas žingsnis siekiant apsaugoti teisinės valstybės principą ES.

Tiriamos problemos ištirimo lygis atskleidžia, jog nacionaliniu lygiu tema mažai nagrinėta, todėl trūksta išsamaus mokslinio požiūrio į SLAPP, kaip į piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis formą, o ne teisėtą pažeistų teisių gynimo būdą. Šios nagrinėjamos temos naujumas pasireškia tuo, kad šiame darbe sistemingai analizuojama SLAPP problematika

¹⁹ Justė Kavaliauskaitė, „Silenced for Participation: A Comparative Analysis of Anti-SLAPP Regulations in the European Union and United States“, *Studia Prawno-Ekonomiczne* 134 (2025): 31 – 52, <https://doi.org/10.26485/SPE/2025/134/2>.

²⁰ Artur Doržinkevič ir Mykolas Kirkutis, „Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) kaip viena iš piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis formų“, *Jurisprudencija* 32, 2 (2025): 461 – 483, <https://doi.org/10.13165/JUR-25-32-2-08>.

²¹ Rachmawaty Rachmawaty ir kt., „Judges' Philosophical Orientation in Resolving Anti-SLAPP Disputes“, *Journal of Human Rights, Culture and Legal System* 4, 1 (2024): 149 – 168, <https://doi.org/10.53955/jhcls.v4i1.215>.

²² Amanda Gentz, Svea Vikander ir Victor Vicente, *supra note*, 5: 170 – 181.

²³ Judit Bayer ir kt., *supra note*, 10: 47.

²⁴ Justin Borg-Barthet, Francesca Farrington, „The EU's Anti-SLAPP Directive: A Partial Victory for Rule of Law Advocacy in Europe“, *German Law Journal* 25, 6 (2024): 840 – 855, DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2024.51>.

nacionalinės teisės kontekste, t. y. identifikuojami ne tik SLAPP požymiai, bet ir galimos grėsmės viešajam interesui, kartu įvertinama LR CPK 95¹ str. taikymo praktika, kuri kartu palyginama su užsienio valstybių teisiniais modeliais, kas svarbu išgryninant pasiūlymus teisinio reguliavimo tobulinimui.

Baigiamojo darbo reikšmė: atliktas tyrimas padės kristalizuoti pagrindinius SLAPP požymius, kas svarbu norint atskirti pažeistų teisių gynimo ir piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis institutus. SLAPP analizė padės įžvelgti pagrindines problemas atpažįstant šio tipo ieškinius, kas leis padaryti išvadas ir pateikti pasiūlymus, kurie galėtų turėti įtakos teisės aktų, reglamentuojančių anti - SLAPP procedūras, tobulinimui.

Šio tyrimo **tikslas** yra ištirti strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) reiškinių.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizavus civilinio proceso paskirtį, tikslus ir principus bei atskleisti, kaip jie iškraipomi SLAPP bylose, pagrindžiant SLAPP kaip procesinio piktnaudžiavimo formos sampratą.
2. Išanalizuoti SLAPP reiškinių teisinį reguliavimą tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje, identifikuoti SLAPP ieškinių atpažinimo kriterijus.
3. Įvertinti Lietuvos civilinio proceso galimybes riboti SLAPP ieškinius ir kokios problemos kyla taikant bei perkeltant anti – SLAPP direktyvos reguliavimą.

Atliekant tyrimą naudojami sekantys tyrimo metodai:

1. Istorinis metodas taikytas atskleidžiant SLAPP reiškinių kilmę, raidą ir jo kaitą laike. Tai padeda suprasti kokie veiksniai tapo lemiantys teisinio reguliavimo atsiradimui.
2. Mokslinės literatūros analizės metodas taikytas Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų mokslinių straipsnių, monografijų ir kitos mokslinės literatūros, kurioje išsamiai analizuojamas SLAPP reiškinys, analizei.
3. Sisteminės analizės metodo pagalba nustatomi teisės aktų loginiai ryšiai, t. y. tiek sąveika su to paties teisės akto, tiek su kitų teisės aktų, normomis, todėl šis metodas taikomas siekiant ištirti SLAPP reiškinį kaip procesinio piktnaudžiavimo formą civilinio proceso teisės kontekste. Šio metodo pagalba taip pat nustatoma, kaip SLAPP bylos paveikia civilinio proceso veikimą kaip vientisą sistemą.
4. Dokumentų analizės metodas - sistemingai analizuojami teisės aktai, tarptautiniai dokumentai, teismų praktika ir mokslinė literatūra, siekiant gauti informacijos apie SLAPP reiškinį.
5. Lyginamosios analizės metodas buvo naudotas siekiant palyginti skirtingų valstybių teisės aktus ir teismų praktiką SLAPP bylose. Tai svarbu norint nustatyti Lietuvos civilinio proceso

sistemos ypatumus tarptautinių tendencijų kontekste, išskirti galimus reguliavimo trūkumus ir įvertinti užsienio šalių taikomas prevencines priemones kaip galimą orientyrą tobulinant nacionalinę teisę.

6. Apibendrinimo metodas naudotas analizuotos medžiagos ir literatūros apibendrinimui, apibendrinamųjų išvadų darymui bei pasiūlymų pateikimui.

Tyrimo struktūra. Magistro darbą sudaro trys dėstymo skyriai. Pirmąjį skyrių sudaro keturi poskyriai, kuriuose aiškinamasi civilinio proceso paskirtis bei tikslai, kartu aiškinamasi kaip jie yra iškraipomi SLAPP procese. Šiame skyriuje taip pat aptariami procesiniai principai ir jų galimybės apsaugoti nuo SLAPP reiškinių, taip pat analizuojamos strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) atsiradimo prielaidos bei jų samprata kaip procesinio piktnaudžiavimo forma, iškraipanti teisės gynimo mechanizmą. Antra skyrius skirtas teisinio reguliavimo analizei. Pirmajame poskyryje apžvelgiamas SLAPP teisinis reguliavimas nacionalinėje ir tarptautinėje teisėje. Antrajame poskyryje analizuojami kriterijai ir požymiai, leidžiantys ieškinį vertinti, kaip SLAPP ieškinį. Apžvelgiami tiek teisės aktuose įtvirtinti SLAPP atpažinimo kriterijai, tiek teismų praktikoje išryškėjantys kriterijai. Trečiąjį skyrių sudaro trys poskyriai, kuriuose analizuojama SLAPP reiškinių prevencija Lietuvos civiliniame procese. Šiame skyriuje nagrinėjamas anti-SLAPP procedūros taikymas ir jo problematika, ES direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę iššūkiai bei teisinės gynybos priemonės nuo SLAPP ieškinių.

Tyrimo formuojami šie ginamieji teiginiai:

1. SLAPP ieškiniai iškraipo civilinio proceso esmę, nes yra nukreipti ne į pažeistų teisių gynimą, bet į viešąją kritiką reiškiančių asmenų bauginimą ir nutildymą.
2. Lietuvos civilinio proceso teisėje šiuo metu nėra pakankamų teisinio reguliavimo priemonių, kurios leistų efektyviai identifikuoti ir užkirsti kelią SLAPP pobūdžio byloms.

1. CIVILINIO PROCESO PASKIRTIS IR SLAPP KAIP PROCESINIO PIKTNAUDŽIAVIMO FORMA

Civilinio proceso dėka demokratinėse valstybėse yra užtikrinamas pažeistų teisių gynimas, t. y. „[...] ginčo šalims suteikiamas ginčo nagrinėjimo mechanizmas, remiantis kuriuo [...] teismai išnagrinėja šalių pateiktus įrodymus ir priima teisėtą ir pagrįstą sprendimą“²⁵. Visgi, ne visais atvejais civilinis procesas yra naudojamas pagal paskirtį - praktikoje pasitaiko piktnaudžiavimo civiliniu procesu atvejų. SLAPP ieškiniai yra vienas iš būdų, kuriuo tiesiogiai pažeidžiama civilinio proceso paskirtis - šie ieškiniai iškreipia teisės į teisminę gynybą turinį ir transformuoja procesą į piktnaudžiavimo įrankį. Atsižvelgiant į tai bei siekiant įgyvendinti baigiamojo darbo tikslą ir uždavinius, šioje baigiamojo darbo dalyje bus sistemiškai įvertinti civilinio proceso tikslai, jų ribos bei procesiniai saugikliai, galintys užkirsti kelią tokio pobūdžio piktnaudžiavimui.

1. 1. Civilinio proceso paskirtis ir teisės į teisminę gynybą ribos SLAPP kontekste

Terminas „civilinis procesas“ yra sudarytas iš dviejų elementų, t. y. sąvokos „civilinis“ ir „procesas“. Trejopa termino „civilinis“ samprata pateikiama lietuvių kalbos žodyne. Žodyne atskleidžiama, jog „civilinis“ gali būti suprantamas kaip pilietinis, teisinis ir nekarinis terminas. Šiuo atveju mums svarbiausia teisinė šio termino reikšmė, pagal kurią „civilinis“ suprantamas, kaip „susijęs su privatine teise, o ne baudžiamąja“²⁶. Tuo tarpu terminas „procesas“ įvardijamas kaip „nuoseklus veiksmų vykdymas“²⁷, o kalbant iš teisinės prizmės - kaip „bylos nagrinėjimas teisme“²⁸. Atskiros terminų „civilinis“ ir „procesas“ sąvokos atskleidžia, jog bendriausia prasme civilinį procesą turime suprasti, kaip nuoseklią veiklą, kurios metu teismas, taikydamas materialinės teisės normas, nagrinėja privačių asmenų ginčus, dėl pažeistų jų teisių. Tai „nuoseklių procesinių teisinių santykių, kylančių tarp teismo ir jo nagrinėjamose civilinėse bylose dalyvaujančių asmenų, sistema“²⁹.

Civilinis procesas yra civilinių ginčų sprendimo priemonė, tačiau pirmiausia tokiam apibrėžimui reikia nustatyti, kurie ginčai yra „civiliniai“. Tam tikra prasme jie susiję su „civilinės teisės taikymu konkrečiais atvejais, įskaitant įvairias sritis, tokias kaip nuosavybė, sutartys,

²⁵ Vytautas Nekrošius, „Profesorius E. Vaskovskis apie civilinio proceso tikslus ir principus“, *Teisė* 102 (2017): 8, DOI: <https://doi.org/10.15388/Teise.2017.102.10514>.

²⁶ „Civilinis“, *zodynas.lt*, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/c/civilinis>.

²⁷ „Procesas“, *zodynas.lt*, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/p/procesas>.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ „Civilinis procesas“, LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.vlc.lt/straipsnis/civilinis-procesas/>.

deliktai, šeimos teisė, darbo teisė ir kt., taip pat individualius ir kolektyvinius ginčus³⁰. Baudžiamieji ir administraciniai ginčai (o kai kuriose sistemose ir konstituciniai ginčai), taip pat viršvalstybiniai ir tarptautiniai ginčai nepriklauso civilinio proceso sričiai.

Mokslinėje literatūroje civilinis procesas apibrėžiamas, kaip teisinis kelias „patikrinti ir galutinai patvirtinti vienos iš ginčo šalių reikalavimų teisėtumą ir pagrįstumą“³¹. Paprasčiau tariant, tai mechanizmas, kuris „[...] civilinio proceso įstatymais yra suteikiamas ginčo šalims, o nepriklausomas teismas įvertina šalių pateiktų įrodymų ir argumentų teisėtumą ir pagrįstumą“³².

Civilinis procesas skirtas kuo paprasčiau ir pigiau išspręsti ginčus, o tai galima pasiekti teismo sprendimu arba, geriausiu atveju, taikos sutartimi tarp ginčo šalių. Be to, civilinis procesas padeda užtikrinti lygias galimybes įgyvendinant įstatymus, visų pirma garantuoti, kad finansiškai silpnesnės šalys neatsidurtų nepalankioje padėtyje³³. R. Avraham ir W. H. J. Hubbard pabrėžia, jog civilinis procesas skirtas „[...] palengvinti greitą ir nebrangų ginčų sprendimą, sudaryti sąlygas ieškoti tiesos teisme“³⁴. Anot autorių, akivaizdi civilinio proceso svarba išryškėja siekiant pažaboti ginčo šalių manipuliacijas ir despotišką elgesį, atgrasyti nuo nepageidaujamo (pirminio) potencialių atsakovų elgesio, palengvinti teisinių precedentų kūrimą, suteikti viešą forumą nukentėjusioms šalims, didinti vyriausybės skaidrumą ir stiprinti teismų teisėtumą kaip valstybės prievartos galios organą³⁵.

Civilinio proceso paskirtis glaudžiai siejama su konstitucine, o kartu ir fundamentalia teise į teisminę gynybą³⁶. LR Konstitucijos 30 str., Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 8 str., Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 14 str., Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 str. bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 str. garantuojama teisė į teisių gynimo priemones nepriklausomuose ir nešališkuose teismuose. Ši teisė yra ne tik procedūrinė - ji yra teisinės valstybės pagrindas, užtikrinantis, kad suteiktos teisės būtų ne tik

³⁰ Michele Taruffo, „Civil Procedure: Philosophy of“, iš *Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy*, Mortimer Sellers, Stephan Kirste (Dordrecht: Springer, 2023), https://link.springer.com/rwe/10.1007/978-94-007-6519-1_354.

³¹ Vytautas Nekrošius, *supr note*, 25.

³² *Ibid.*

³³ „What is the purpose or function of civil procedure?“, Ibesich, žiūrėta 2026 m. vasario 19 d., <https://ibesich.at/en/faq/what-is-the-purpose-or-function-of-civil-procedure/>.

³⁴ Ronen Avraham ir William H.J. Hubbard, *Civil Procedure as the Regulation of Externalities: Toward a New Theory of Civil Litigation* (Chicago: University of Chicago Law School, 2022), 2, https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2608&context=law_and_economics.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ „Visuotinės žmogaus teisių deklaracija“, TAR, žiūrėta 2026 m. vasario 19 d., <https://e-tar.lt/mobile/legalAct.html?lang=lt&documentId=TAR.181EDAC3A371&csrt=11099249229687973630>, 8 str.; „Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas“, TAR, žiūrėta 2026 m. vasario 19 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.261D576EDC40>, 14 str.; „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, LRS, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>, 6 str.; „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>, 47 str.; „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, TAR, žiūrėta 2026 m. vasario 19 d., <https://e-tar.lt/portal/en/legalAct/TAR.47BB952431DA>, 30 str.

teorinės, bet ir praktiškai įgyvendinamos. Kitaip tariant, tai ne tik formali procedūra, tai esminė teismo gynimo forma, skirta „pažeistų asmeninių teisių [...] gynimui“³⁷.

Civilinis procesas yra vienas iš būdų realizuoti teisę į teisminę gynybą. Pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas šią teisę pripažįsta absoliučia, t. y. tokia, kuri negali būti nei ribojama, nei paneigiama³⁸. „Asmuo, manantis, jog jo teisės pažeistos, tik pats sprendžia, ar ginti pažeistą teisę ir kokį pažeistų teisių gynimo būdą pasirinkti“³⁹. Visgi, nors ši teisė pripažįstama absoliučia ir asmuo tik pats gali spręsti ar ją pasinaudoti, Konstitucinis Teismas kartu pripažįstą ir įstatymo leidėjo galimybę „[...] nustatyti kreipimosi į teismą tvarkas ir tam tikrus formalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti teismui pateikiamas kreipimasis“⁴⁰. Teismo sprendimas taip pat gali numatyti ribojimus teisės kreiptis į teismą įgyvendinimui⁴¹.

Analizuojant kasacinio teismo praktiką, matome, jog teisė kreiptis į teismą priklauso tik suinteresuotam asmeniui, t. y. „[...] teisę į teisminę gynybą turi asmuo, kurio teisė ar įstatymų saugomas interesas yra pažeisti ar ginčijami“⁴². Tik materialųjį teisinį suinteresuotumą turintis asmuo gali kreiptis į teismą. Teismų praktikoje pažymima, jog „[...] asmuo turi turėti aiškiai identifiкуotą suinteresuotumą apginti materialiosios teisės normų saugomą teisę ar interesą“⁴³ ir „[...] siekti realių teisinių padarinių“⁴⁴. Vadinasi, asmens keliamas reikalavimas, kuriuo „[...] nesiekama teisinių padarinių kilimo nėra ir negali būti laikomas bylos nagrinėjimo dalyku“⁴⁵.

³⁷ „Civilinis procesas“, *supra note*, 29.

³⁸ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas byloje Nr. 10/04-12/04-18/04 A „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 8 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, LRKT, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta226/content>; Aurimas Brazdeikis, „Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis“ (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011), 225, <https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2016/08/Aurimas-Brazdeikis-Piktnaud%C5%BEiavimas-procesin%C4%97mis-teis%C4%97mis.pdf>.

³⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2009“, eteismai, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://eteismai.lt/byla/83575021440440/3K-3-474/2009>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-943/2023“, LAT, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://lat.lt/lt/doclib/ihsrsw04jz6vgjuk71r7dev9nnmt548n>.

⁴⁰ Armanas Abramavičius, „Teisė į teisminę gynybą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje“, *Jurisprudencija* 3, 117 (2009): 25, <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1541>.

⁴¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2011“, eteismai, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://eteismai.lt/byla/251227470876848/3K-3-199/2011>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-943/2023“, LAT, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://lat.lt/lt/doclib/ihsrsw04jz6vgjuk71r7dev9nnmt548n>.

⁴² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-248-381/2023“, LAT, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://share.google/kkC2F23N6Sy7WE0Kx>.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-695/2019“, eteismai, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://eteismai.lt/byla/181561076525940/e3K-3-304-695/2019>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-236-943/2023“, Liteko, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f90eeae1-1d12-46c7-aaa6-44c426c1ebfb>.

⁴⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-248-381/2023“, *op. cit.*

Taigi, kasacinis teismas konstatuoja, jog įgyvendinant teisę į teisminę gynybą, „[...] kreipimasis į teismą negali būti savitikslis“⁴⁶. Yra reikalaujama, jog materialusis teisinis suinteresuotumas būtų pagrįstas. Jei asmens kreipimasis į teismą įgyvendinamas netinkamai ir civilinis procesas inicijuojamas be aiškaus ir pagrįsto materialiojo suinteresuotumo, arba tik formaliu reikalavimu, teisė į teisminę gynybą netenka savo paskirties ir šiuo atveju teisės į teisminę gynybą įgyvendinimas civiliniame procese tampa piktnaudžiavimu procesu. Anot A. Brazdeikio, „[...] piktnaudžiauti galima labai įvairiai, todėl neįmanoma aprašyti visų veiksmų“⁴⁷, kuriuos galime kvalifikuoti kaip piktnaudžiavimą teise į teisminę gynybą.

Kaip vieną iš piktnaudžiavimo teise į teisminę gynybą formų A. Doržinkevič ir M. Kirkutis įvardija SLAPP ieškinius⁴⁸. Nors formaliai SLAPP ieškinys atitinka ieškiniui keliamus procesinius reikalavimus, jo tikslas nėra siejamas su pažeistų teisių gynimu. SLAPP ieškinio tikslas - atsakovo spaudimas, jo finansinių resursų sekinimas ir siekis atgrasyti nuo naudojimosi savo teisėmis⁴⁹. Nors reikalavimas formaliai suformuluotas kaip teisinis, visgi juo nėra siekiama realių materialinių teisinių pasekmių. Tai akivaizdžiai atskleidžia, jog pateikiant SLAPP ieškinį civilinis procesas naudojamas ne pagal paskirtį, nes „materialiųjų teisinių padarinių nesukeliantis reikalavimas negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas“⁵⁰. Nors procesui pasitelkiamos teisinės priemonės, tokiu procesu siekiama ne teisinių tikslų, kadangi jis naudojamas kaip strateginis instrumentas. Toks SLAPP ieškinio naudojimas atitinka piktnaudžiavimo sampratą.

Taigi, privačių asmenų ginčų sprendimas, taikant materialinės teisės normas ir užtikrinant veiksmingą pažeistų teisių gynimą apibrėžia civilinio proceso paskirtį. Asmuo turėdamas realų materialųjį teisinį suinteresuotumą ir siekiantis konkrečių teisinių padarinių kreipiasi į teismą, taip siekdamas ne tik savo teisių gynimo civilinio proceso tvarka, bet kartu ir įgyvendindamas konstitucinę teisę į teisminę gynybą. Galima teigti, jog civilinis procesas yra viena iš pagrindinių priemonių įgyvendinti teisę į teisminę gynybą. Aišku, šia teise turi būti naudojama pagal jos paskirtį ir teisėtai. Būtent teisės į teisminę gynybą įgyvendinimas civiliniame procese ne pagal jos paskirtį leidžia identifikuoti piktnaudžiavimą šia teise. Šioje vietoje susiduriame su SLAPP bylomis ir jų problematika. Šiose bylose per civilinį procesą įgyvendinama teisė į teisminę gynybą yra pasitelkiama neturint tikslo ginti savo pažeistas teises ir siekti realių materialinių teisinių pasekmių. SLAPP ieškiniai pasitelkiami kaip strateginiai spaudimo instrumentai, skirti sekinti atsakovo išteklius ir atgrasyti jį nuo naudojimosi savo teisėmis. Tai reiškia, jog SLAPP ieškiniai

⁴⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-248-381/2023“, *supra note*, 42.

⁴⁷ Aurimas Brazdeikis, „Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis“ (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011), 137 - 138, https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2016/08/Aurimas-Brazdeikis_Piktnaud%C5%BEiavimas-procesin%C4%97mis-teis%C4%97mis.pdf.

⁴⁸ Artur Doržinkevič ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 20: 461 – 462.

⁴⁹ *Ibid.*, 469.

⁵⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-248-381/2023“, *op. cit.*

peržengia teisės į teisminę gynybą per civilinį procesą ribą, kadangi jie iškraipo civilinio proceso paskirtį, kartu keldami grėsmę visai teisingumo sistemai.

1.2. Civilinio proceso tikslai ir jų iškraipymas SLAPP byloje

Kiekvienas procesas turi numatomą ir pageidaujamą rezultatą, t. y. savo tikslą⁵¹. Ne išimtis ir civilinis procesas. Civilinis procesas įgyvendina „[...] įstatymų arba civilinio proceso teisės doktrinos suformuluotus siekius“⁵², tai reiškia, jog šiuo procesu yra siekiama tinkamai reglamentuota tvarka įgyvendinti teisės normas pagal jų turinį ir įtvirtinti teisinio tikrumo būseną civilinių teisinių santykių srityje⁵³.

Sutinkamai su LR CPK 2 str. yra keli civilinio proceso tikslai, t. y. „ginti asmenų, kurių materialinės subjektinės teisės ar įstatymų saugomi interesai pažeisti ar ginčijami, interesus, tinkamai taikyti įstatymus teismui nagrinėjant civilines bylas, priimant sprendimus bei juos vykdančiam, taip pat kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių, aiškinti bei plėtoti teisę“⁵⁴. Analizuojant minėtą normą, civilinio proceso tikslus galime suskirstyti į grupes. Anot E. Laužiko, V. Mikelėno ir V. Nekrošiaus, civilinio proceso tikslai gali būti skirstomi į privačius ir viešuosius⁵⁵. Tačiau analizuojant LR CPK 2 str. normą, galime išvelgti ir dualistinį civilinio proceso tikslą (žr. 1 paveikslas).

⁵¹ „Tikslas“, LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/tikslas/>.

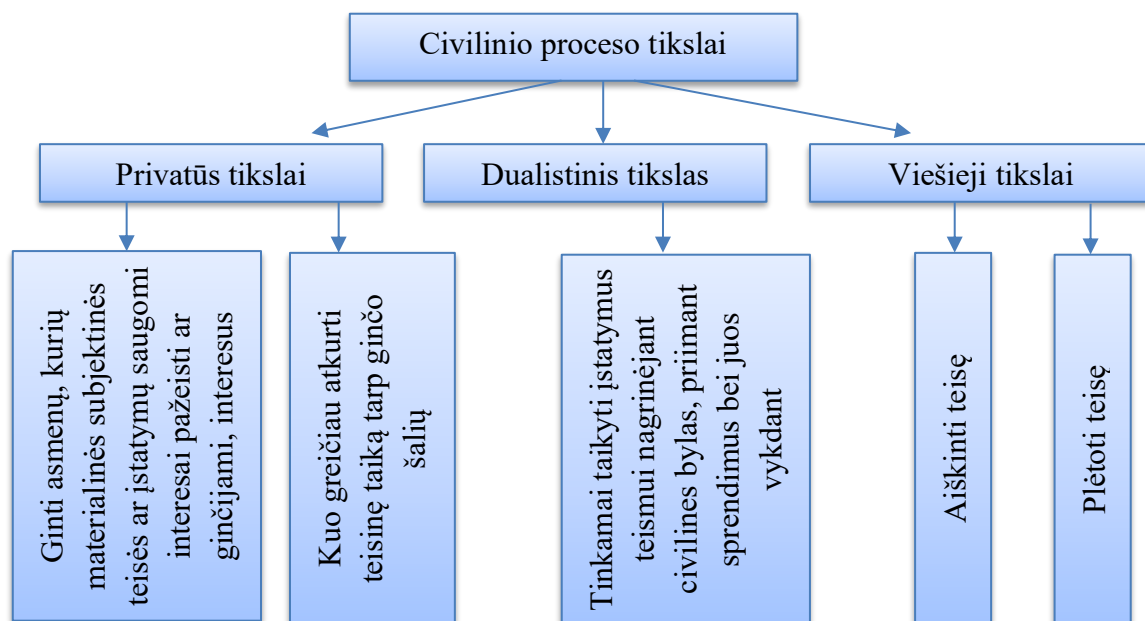
⁵² Vigita Vėbraitė, „Šalių sutaukymas kaip civilinio proceso tikslas ir jo galimybės Lietuvoje“, *Teisė* 69 (2008): 106, doi:[10.15388/Teise.2008.0.321](https://doi.org/10.15388/Teise.2008.0.321).

⁵³ Tomasz Demeński, „De-formalization and electronicization of civil proceedings and procedural guarantees of its subjects“, *Journal of Modern Science* 59, 5 (2024): 23, DOI:[10.13166/jms/194481](https://doi.org/10.13166/jms/194481).

⁵⁴ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 2 str.

⁵⁵ Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė. I tomas* (Vilnius: Justitia, 2003), 43.

1 paveikslas. Civilinio proceso tikslai⁵⁶

1 paveikslas atskleidžia, jog visų pirma civilinis procesas yra orientuotas į asmenų pažeistų interesų gynybą. Šis civilinio proceso tikslas įgyvendinamas suteikiant asmenims teisę kreiptis į teismą dėl savo teisių ar teisėtų interesų pažeidimo ar ginčijimo. Aišku, ne tik teisė kreiptis į teismą leidžia įgyvendinti šį civilinio proceso tikslą. Gindami savo pažeistas teises asmenys turi ne tik teisę kreiptis į teismą, bet ir teisę naudotis kitomis procesinėmis teisėmis bei teisę į pagrįsto ir teisingo sprendimo priėmimą. Pažymėtina, jog asmenų pažeistų teisių gynimą, kaip vieną iš civilinio proceso tikslų, galime tiesiogiai sieti su konstituciniu teisės į teisminę gynybą principu. Būtent šis principas leidžia šią teisę įgyvendinti realiai ir veiksmingai.

Antrasis privatus civilinio proceso tikslas - „[...] kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių“⁵⁷. Šis tikslas užtikrinamas įgyvendinant koncentracijos ir ekonomiškumo principus⁵⁸. Asmenys, kurie kreipiasi į teismą tikisi kuo greičiau sulaukti teisingumo. Lūkestis greičiau išgirsti teismo sprendimą ne tik siejamas su teisinės taikos atkūrimu, jis taip svarbus ir šalių finansinei padėčiai, kadangi greitas bylos išnagrinėjimas taupo šalių bylinėjimosi išlaidas. Šios priežastys įtakoja poreikį civilines bylas nagrinėti per protingą laiką, vengiant nepagrįsto proceso vilkinimo ir perteklinių procesinių veiksmų. A. Brazdeikis nurodo, jog civilinis procesas turi būti organizuotas taip, kad teismo sprendimas taptų efektyvia pažeistos teisės gynimo priemone, o ne vien formaliu procedūriniu aktu⁵⁹. Lietuvoje esantis „[...] bendras teisinis teisminės bylos nagrinėjimo stadijos reglamentavimas sudaro geras sąlygas išnagrinėti civilines bylas per protingą

⁵⁶ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 2 str.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.*, 7 str.

⁵⁹ Aurimas Brazdeikis, „Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis“, *supra note*, 47: 99.

laiką [...], kai teismas tinkamai pasinaudoja jam suteiktomis teisėmis, o proceso šalys rūpinasi proceso skatinimu, nebando piktnaudžiauti savo teisėmis“⁶⁰.

Ilgai trunkantis procesas gali paneigti pačią teisės gynimo esmę, nes net ir teisingas teismo sprendimas, priimtas po nepagrįstai ilgo bylinėjimosi, gali prarasti savo praktinę vertę. Todėl greitas ir operatyvus procesas laikytinas būtina veiksmingo teisės gynimo sąlyga.

Dualistinis civilinio proceso tikslas - „tinkamai taikyti įstatymus teismui nagrinėjant civilines bylas, priimant sprendimus bei juos vykdanč“⁶¹, reiškia, jog nagrinėjant civilines bylas teismas ne tik privalo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių, bet ir tinkamai taikyti materialinės teisės normas visose proceso stadijose - nuo bylos nagrinėjimo iki sprendimo įvykdymo. Tinkamas įstatymų taikymas, tai bylos faktinių aplinkybių nustatymas, teisingas kvalifikavimas bei atitinkamos teisės normos pritaikymas. Teisės doktrinoje pabrėžiama, jog civiliniu procesu turi būti siekiama ne tik formaliai teisingo sprendimo užtikrinimo, bet ir praktinio jo veiksmingumo⁶².

Viešieji civilinio proceso tikslai yra teisės aiškinimas ir plėtojimas. Teisės normų aiškinimas, siekiant atskleisti tikrąją įstatymų leidėjo valią ir reguliavimo paskirtį, yra itin svarbūs praktikoje. Netikslus ar klaidingas aiškinimas gali turėti reikšmingų neigiamų padarinių - jis paveikia ne tik konkrečią ginčo šalį, bet ir platesnį teisinių santykių lauką, nes tokia interpretacija gali būti perkelta į kitas panašias bylas. Dėl šios priežasties teisės aiškinimo reikšmė peržengia individualaus ginčo ribas ir tampa svarbi visos teisės sistemos nuoseklumo bei stabilumo užtikrinimui. Teismų atliekamas teisės normų aiškinimas prisideda prie teisės plėtojimo per formuojamą teismų praktiką, kuri tampa reikšmingu teisės šaltiniu.

Taigi, civilinio proceso tikslai yra privatus, viešieji ir dualistiniai. Išsiaiškinus tai, galime išskirti atvejus, kaip SLAPP bylose yra iškraipomi civilinio proceso tikslai (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Civilinio proceso tikslų iškraipymas SLAPP bylose⁶³

Eil. Nr.	Civilinio proceso tikslas	Civilinio proceso tikslo iškraipymas SLAPP bylose
1.	Asmenų teisėtų ir teisėtų interesų gynimas	SLAPP ieškinys pasitelkiamas, kaip spaudimo priemonė
2.	Tinkamas įstatymų taikymas	Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis
3.	Sprendimų vykdymas	SLAPP bylos nagrinėjimas atsakovui sukelia neigiamus padarinius - finansinę, laiko ir psichologinę naštą
4.	Greitas teisinės taikos atkūrimas	Sąmoningai vilkinamas procesas

⁶⁰ Aurimas Brazdeikis ir kt., *Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016), 54, https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2017/01/Asmens_teises_bylos_el-lietuviau.pdf.

⁶¹ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 2 str.

⁶² Peter Grajzl, Jaka Cepec ir Barbara Mörec, „Does court-annexed mediation facilitate case disposition? Evidence from civil and commercial lawsuits“, *International Review of Law and Economics* 85 (2026), <https://doi.org/10.1016/j.irl.2025.106307>.

⁶³ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *op.cit.*

LR CPK 2 str. nurodoma, jog civilinio proceso tikslas yra „ginti asmenų [...] interesus“⁶⁴. Pateikdami ieškinius teismui asmenys siekia prisiteisti skolą, nustatyti juridinį faktą ar kt. Tuo tarpu asmenys, kurie pateikia SLAPP ieškinį, nesiekia savo pažeistų interesų gynimo. SLAPP ieškinyje grindžiamas formaliais pagrindais, pavyzdžiui, reputacijos pažeidimu, o realus jo tikslas „nutildytų atsakovą konkrečiame ieškinyje ir turėtų platesnį „atgrasomąjį poveikį“ žurnalistų, NVO ir pilietinės visuomenės darbui“⁶⁵. Dėl šios priežasties SLAPP ieškinių taikiniai yra žurnalistai, nepriklausomos žiniasklaidos priemonės, akademikai, pilietinė visuomenė ir žmogaus teisių gynėjai.

Dar vienas civilinio proceso tikslas - tinkamas įstatymų taikymas civilinių bylų nagrinėjimo metu. Priešingai, SLAPP ieškinių ir jų nagrinėjimas grindžiamas piktnaudžiavimu procesinėmis teisėmis, kadangi SLAPP būdingas ieškovo piktnaudžiavimas procesu arba pernelyg dideli reikalavimai bylose, kuriose atsakovas naudojasi konstituciškai saugoma teise⁶⁶.

Sutinkamai su LR CPK 2 str. civilinio proceso tikslas ne tik sprendimo priėmimas, bet ir jo vykdymas. Taip užtikrinamas ne tik formalus sprendimo priėmimas, bet ir praktinis rezultato po sprendimo priėmimo pasiekimas. Tik įvykdžius sprendimą yra įgyvendinama veiksminga teisinė apsauga. Šį tikslą SLAPP bylos iškraipo, kadangi jau pats bylos nagrinėjimas tampa spaudimo priemone atsakovui. Nepriklausomai nuo galutinio sprendimo, „net jei ieškinyje nepagrįstas ir atsakovas greičiausiai laimės bylą, toks procesas yra ir finansinė, ir psichologinė našta atsakovui“⁶⁷. Dėl šios priežasties, SLAPP bylose realus teisių atkūrimas praranda praktinę reikšmę, nes sprendimo vykdymo stadija nebeatlieka savo funkcijos - žala atsakovui yra padaroma dar iki galutinio teismo sprendimo.

Vietoje greito ginčo sprendimo SLAPP bylų atveju procesas yra sąmoningai vilkinamas. Proceso vilkinimui yra pasitelkiamos įvairios procesinės taktikos, kurios gali pasireikšti akivaizdžiai nepagrįstu, lengvabūdišku ar vilkinti procesą nukreiptu teisiniu prašymu ar pareiškimu, arba netinkamu ar ginčytinu elgesiu⁶⁸, kurių tikslas vienas - atsakovo atgrasymas ir psichologinis bei finansinis išsekimas.

Apibendrinant galime teigti, jog civilinio proceso tikslai apima kelis aspektus, t. y. asmenų pažeistų teisių gynimą, greitą teisinės taikos atkūrimą, tinkamą teisės normų taikymą, jų aiškinimą ir plėtojimą. Nors civilinio proceso tikslai yra aiškūs ir sulygti LR CPK, SLAPP bylose šie tikslai yra sistemiškai iškraipomi. Visų pirma civilinio procesų tikslų iškraipymas SLAPP

⁶⁴ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 2 str.

⁶⁵ Justin Borg-Barthet, Benedetta Lobina ir Magdalena Zabrocka, *The Use of SLAPPs to Silence Journalists, NGOs and Civil Society* (Brussels: European Union, 2021), 13, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694782/IPOL_STU\(2021\)694782_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694782/IPOL_STU(2021)694782_EN.pdf).

⁶⁶ *Ibid.*, 12.

⁶⁷ Zuzanna Nowicka, „SLAPP vs. Mutual Trust: Protecting the Public Debate Through Public Policy Considerations“ *German Law Journal* 26, 4 (2025), <https://doi.org/10.1017/glj.2024.46>.

⁶⁸ Justin Borg-Barthet, Benedetta Lobina ir Magdalena Zabrocka, *op. cit.*, 18.

bylose pasireiškia siekiu ginti ne pažeistą teisę, o turint tikslą ieškinį panaudoti kaip strateginio spaudimo priemonę. Sekantis pažeidimas - sąmoningas piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis, taip siekiant sukelti bylos vilkinimą, kas akivaizdžiai pažeidžia civilinio proceso tikslą į greitą teisinės taikos atkūrimą.

1.3. Procesiniai principai kaip apsaugos nuo SLAAP pagrindas

Civilinių ginčų nagrinėjimo tvarka yra pagrįsta esminėmis nuostatomis, t. y. civilinio proceso principais⁶⁹. Šie principai yra pagrindinės taisyklės ir standartai, reglamentuojantys, kaip civilinės bylos yra pateikiamos, nagrinėjamos ir sprendžiamos teisme, įskaitant jurisdikciją, ieškinio standartus, įrodymų rinkimo ir teismo procedūras⁷⁰. LR CPK 5 - 21 str. išskiriami sekantys civilinio proceso principai: teisminės gynybos prieinamumo principas; teisingumą vykdo tik teismas; proceso koncentracija ir ekonomiškumas; kooperacijos (bendradarbiavimo) principas; teismo posėdžio viešumas; bylos medžiagos viešumas; proceso kalba; rungimosi principas; dispozityvumo principas; betarpiškumo principas; žodiškumo principas; teismo nagrinėjimo vientisumo ir teisėjų sudėties nekintamumo principas; šalių procesinis lygiateisiškumas; teismo sprendimo, nutarties, įsakymo ir nutarimo privalomumas; sprendimo priėmimo slaptumas; valstybės garantuota teisinė pagalba; teisėjų ir teismų nepriklausomumas ir nešališkumas.

Sutinkamai su A. Driuku ir V. Valančiumi bei E. Laužiku, V. Mikelėnu ir V. Nekrošiumi, procesiniai principai yra klasifikuojami pagal įvairius kriterijus. Į bendruosius, tarpšakinius ir šakinius principai skirstomi pagal veiklos sritį⁷¹. Principų įtvirtinimo išorinė forma juos leidžia skirstyti į „[...] įtvirtintus Konstitucijoje [...] ir įtvirtintus kituose teisės aktuose“⁷². Principų taikymo sritis ir subjektai civilinio proceso principus leidžia skirstyti į keturias grupes (žr. 2 paveikslas).

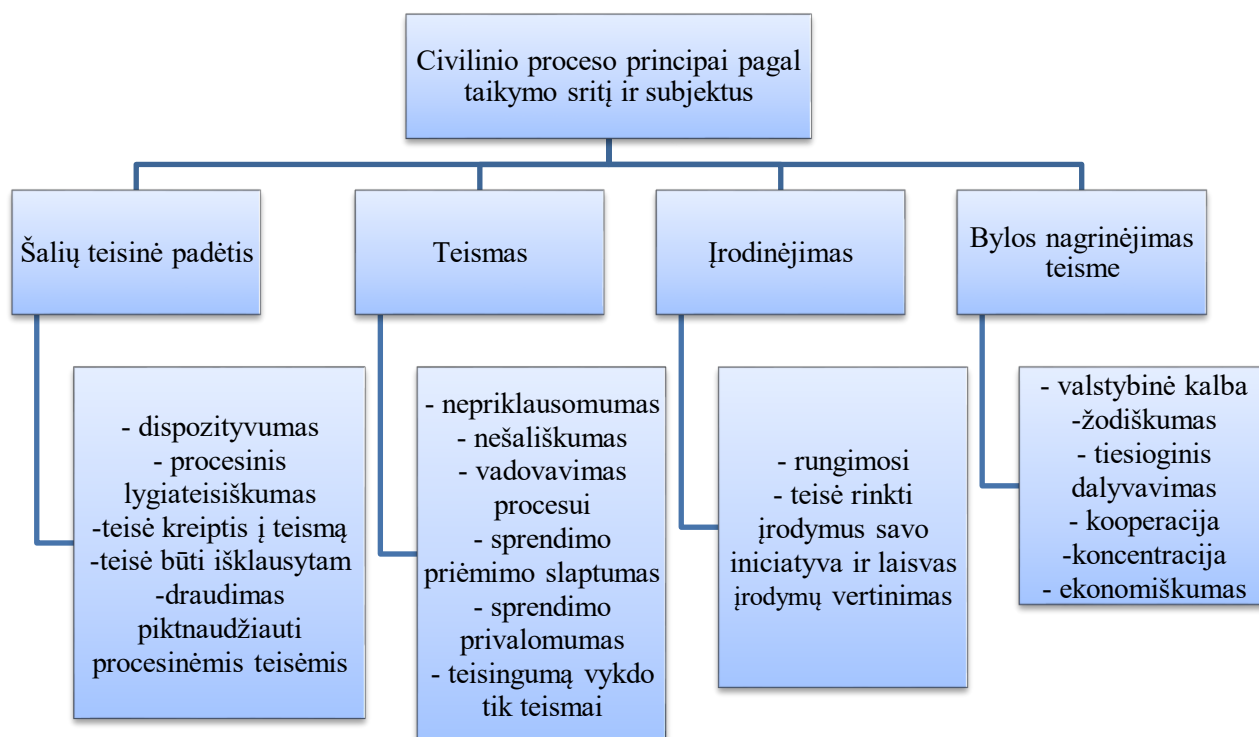
⁶⁹ Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *supra note*, 55: 132.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ *Ibid.*, 135; Artūras Driukas ir Virgilijus Valavičius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 204.

⁷² Artūras Driukas ir Virgilijus Valavičius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 203.

2 paveikslas. Civilinio proceso principai pagal taikymo sritį ir subjektus⁷³

2 paveiksle pateiktų civilinio proceso principų suvokimas yra svarbus kiekvienai ginčo šaliai, kadangi šie principai formuoja teisingumo veikimą ir užtikrina sąžiningumą visame procese⁷⁴. Iš 2 paveikslo matyti, jog civilinio proceso principus galima suskirstyti į keturias grupes, kurios atskleidžia skirtingas principų funkcijas viso civilinio proceso metu.

Pirmoji principų grupė apibrėžia šalių teisinę padėtį. Šiai grupei priskiriamas dispozityvumas, procesinis lygiateisiškumas, teisė kreiptis į teismą, teisė būti išklausytam, draudimas piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis, valstybės garantuojama teisinė pagalba. Dispozityvumo principas reiškia šalių valios raiškos laisvę⁷⁵, leidžiančią laisvai disponuoti savo teisėmis. Disponuodami savo teisėmis ir įgyvendindami jas teismuose visi turi būti lygūs⁷⁶. Šalies teisė būti išklausytai prieš teismą nėra absoliuti ir neribojama teisė, o tai reiškia, kad šalis privalo teisėtai ir pagal civilinio proceso taisykles turėti teisę būti išklausytai prieš priimant sprendimą. Tais atvejais, kai šaliai tinkamai pripažinta teisė būti išklausytai prieš teismą, reguliariai informuojant apie teismo posėdžio dieną ir valandą, jei ši šalis neatvyko į teismą be pagrįstos

⁷³ Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *supra note*, 55: 135.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ Zurab Morchadze, „Third Parties Without Independent Claims in Civil Proceedings”, *European Scientific Journal* 18, 20 (2022): 128, <https://doi.org/10.19044/esj.2022.v18n20p128>.

⁷⁶ Cleber Francisco Alves, „The nature of legal aid rights: civil or social/welfare right? Possible implications under the 'ratchet effect' doctrine“, *Lex Humana, Petrópolis* 12, 2 (2020): 89, <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/2012>.

priežasties, tai neatima iš teismo teisės išspręsti ginčą net ir neišklausius šalies⁷⁷. Prie principų apibrėžiančių šalių teisinę padėtį priskiriamas ir draudimas piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis, kaip vienas iš šalių teisinę padėtį apibrėžiančių principų⁷⁸, yra svarbus siekiant užtikrinti proceso efektyvumą ir užkirsti kelią nesąžiningam naudojimuisi procesinėmis teisėmis. Anot A. Brazdeikio, sąžiningumo, koncentruotumo, ekonomiškumo ir kooperacijos principai „pagrindžia piktnaudžiavimą procesu kaip teisės pažeidimą, nes už jį nustatytos teisinės atsakomybės priemonės skatina asmenis elgtis apdairiai ir rūpestingai, nevilkinti teismo proceso, neperkrauti jo niekam nereikalingais veiksmais“⁷⁹.

Teismo vaidmenį civiliniame procese nusako antroji principų grupė, kuriai priklauso nepriklausomumo, nešališkumo, vadovavimo procesui, sprendimo priėmimo slaptumo, sprendimo privalomumo bei teisingumo vykdymo pavedimo tik teismams principai. Mokslinės literatūros analizė atskleidžia, jog teismų nepriklausomumo principas yra esminis nešališkam bylų nagrinėjimui, nes jis apsaugo teisėjus nuo išorinės įtakos ir užtikrina objektyvų šalių pateiktų įrodymų bei teisinių argumentų vertinimą⁸⁰. Paprasčiau tariant, teisė į teisingą ir nešališką teismą bei veiksmingą teisminę apsaugą priklauso nuo teismų nepriklausomumo⁸¹. Siekiant, jog visas civilinis procesas būtų efektyvus, svarbus aktyvus teismo vaidmuo, t. y. vadovavimas procesui, reiškiantis, jog teisėjas turi imtis aktyvių veiksmų nukreipdamas, formuodamas ir spartindamas bylinėjimąsi, o ne veikdamas kaip pasyvus arbitras. Nors aktyvaus teismo svarba civiliniam procesui akivaizdi, svarbu, kad aktyviai veikdamas teismas veiktų nustatytose ribose, kad priimtų sprendimus, kurie atitiktų esminę tiesą⁸². Galiausiai, sprendimų privalomumas ir jų priėmimo tvarka, pavyzdžiui, sprendimo slaptumas, yra svarbūs, nes padeda užtikrinti stabilumą teisiniuose santykiuose ir stiprina pasitikėjimą teismu.

„Įrodinėjimo proceso tvarką nustato rungimosi ir laisvo įrodymų vertinimo principai“⁸³. Būtent rungimąsi turime laikyti vienu svarbiausių civilinio proceso principų, kadangi jis užtikrina šalių lygybės teisės įgyvendinimą bet kuriame proceso etape⁸⁴. Šis principas apibūdina civilinį procesą dar prieš prasidedant bylos nagrinėjimui pirmosios instancijos teisme. Sutinkamai su LR

⁷⁷ Luan Hasneziri, „The Adversarial Proceedings Principle in the Civil Process“, *European Journal of Marketing and Economics* 4, 1 (2021): 89, DOI:[10.26417/548nth20i](https://doi.org/10.26417/548nth20i).

⁷⁸ Artūras Driukas ir Virgilijus Valavičius, *supra note*, 72: 373 - 388; Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius *supra note*, 55: 197 - 199.

⁷⁹ Aurimas Brazdeikis, „Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis“, *supra note*, 47: 207.

⁸⁰ Akhmedov Jamoliddin Davronovich, „The Role Of The Principles Of Civil Procedural Law In Ensuring A Fair Trial“, *The American Journal of Political Science Law and Criminology* 8, 2 (2026): 10, <https://doi.org/10.37547/tajpslc/Volume08Issue02-03>.

⁸¹ European Law Institute, *ELI-Mount Scopus European Standards of Judicial Independence* (Vienna: European Law Institute, 2024), 11, https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI-Mount_Scopus_European_Standards_of_Judicial_Independence.pdf.

⁸² Aurimas Brazdeikis ir kt., *supra note*, 60: 145.

⁸³ Artūras Driukas ir Virgilijus Valavičius, *op. cit.*, 206.

⁸⁴ Zurab Morchadze, *supra note*, 75: 128.

CPK 12 str., rungimosi principas reiškia, „[...] kad kiekviena šalis privalo įrodyti faktus, kuriais remiasi kaip savo reikalavimais ir atsakymais, nebent jie grindžiami aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti“⁸⁵. Tokia įstatymo leidėjo formuluotė leidžia rungimosi principą sieti su šalių lygybe, kadangi kiekviena šalis turi galimybę aktyviai dalyvauti įrodinėjimo procese ir ginti savo poziciją. LR CPK 185 str. įtvirtintas laivo įrodymų vertinimo principas reiškia, jog teismas priima sprendimą remdamasis visų byloje esančių įrodymų visuma ir savo vidiniu įsitikinimu⁸⁶. „Laisvo įrodymų vertinimo principas tiesiogiai siejasi su teisėjo nepriklausomumo principu“⁸⁷, nes tik nepriklausomas teisėjas, t. y. toks, kuriam įtakos nedaro išorinis poveikis, gali vertinti byloje esančius įrodymus pagal savo vidinį įsitikinimą.

Ketvirtoji civilinio proceso principų grupė apibrėžia bylos nagrinėjimą teisme. Šiai grupei priskiriami sekantys principai: valstybinės kalbos, žodiškumo, tiesioginio dalyvavimo, kooperacijos, koncentracijos, ekonomiškumo. Sutinkamai su LR CPK 11 str., civilinis procesas privalo vykti valstybine kalba, o jos nemokantiems asmenims yra sulygta teisė naudoti vertėjo paslaugas⁸⁸. Teisminio proceso eiga - tai aktyvus žodinis arba rašytinis bendravimas tarp asmenų, turinčių skirtingą teisinį statusą, priklausomai nuo jų situacijos teisingumo procese. Vieši posėdžiai ir atvira prieiga prie teisminės informacijos stiprina visuomenės pasitikėjimą teismų sistema, o tuo pačiu metu procesinio ekonomiškumo principas prisideda prie teisingumo, nes užkerta kelią nereikalingam vilkinimui ir pernelyg dideliame procesiniame formalizmui⁸⁹. Jog ginčas būtų išspręstas efektyviai, teismas ir ginčo šalys turi bendradarbiauti, taip įgyvendinat kooperacijos principą.

Taigi, šie principai laikytini fundamentaliomis teisės normose įtvirtintomis, teismų praktikoje taikomomis bei teisės doktrinoje suformuotomis idėjomis, kurios atskleidžia civilinio proceso esmę, lemia jo kryptį ir sudaro visos šios teisės šakos raidos pagrindą. Per civilinio proceso principus atsiskleidžia ne tik procedūrinė, bet ir vertybinė civilinės teisenos pusė, susiejanti procesą su teisinės valstybės, teisingumo ir asmens teisių apsaugos samprata.

Procesinius principus galime laikyti esminiu apsaugos nuo SLAPP ieškinių mechanizmu. Kadangi išsiaiškinome, kokie procesiniai principai egzistuoja civiliniame procese, galime išskirti principus, kuriuos turime laikyti apsaugos nuo SLAPP pagrindu:

- Procesinis lygiateisiškumas. „SLAPP institutas sudaro situacijas, kuomet procesinis lygiateisiškumas yra iškreipiamas“⁹⁰, kadangi SLAPP paprastai inicijuoja įtakingi asmenys ar

⁸⁵ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 12 str.

⁸⁶ Artūras Driukas ir Virgilijus Valavičius, *supra note*, 72: 370; Principle of free evaluation of evidence“, EPO, žiūrėta 2026 m. balandžio 19 d., https://www.epo.org/en/legal/case-law/2025/clr_iii_g_4_1.html.

⁸⁷ Artūras Driukas ir Virgilijus Valavičius, *op. cit.*

⁸⁸ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *op.cit.*, 11 str.

⁸⁹ Akhmedov Jamoliddin Davronovich, *supra note*, 80: 11.

⁹⁰ Artur Doržinkevič ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 20: 472.

organizacijos, o jų taikiny - visuomenės priežiūros institucijos ir pilietinės visuomenės veikėjai, kurie bendrauja viešojo intereso klausimais⁹¹. Tokia situacija paprastai reiškia ginčo šalių nelygybę. Siekiant, kad būtų užtikrintas ne tik formalus procesinis lygiateisiškumas, turi būti imamasi realių priemonių proceso šalių lygiateisiškumo disbalanso kompensavimui, pavyzdžiui, turi būti užtikrinama teisė būti išklausytam, prieiga prie teisinės pagalbos, tokį lygiateisiškumo disbalansą gali kompensuoti ir aktyvus teismo vaidmuo procese.

- Rungimosi principas glaudžiai siejamas su procesiniu lygiateisiškumu, kadangi apsaugo atsakovą nuo vienpusiško proceso ir suteikia jam galimybę teikti tiek įrodymus, tiek argumentus. SLAPP ieškiniai paprastai yra mažiau skirti bylos laimėjimui, o labiau kritikų bauginimui, apsunkinimui ar nutildymui per patį bylinėjimosi procesą⁹², todėl šiuo atveju rungimosi principas užtikrina atsakovo galimybę aktyviai gintis ir neutralizuoti procesinį spaudimą.

- Proceso koncentracija ir ekonomiškumas yra svarbūs apsaugos nuo SLAPP principai. Pirmasis principas riboja procesinius vėlavimus, reikalaujamas laiku pateikti argumentus ir įrodymus. Tuo tarpu ekonomiškumo principas užtikrina, kada procesas išliktų veiksmingas, tačiau kartu nesukeltų didelių išlaidų proceso šalims.

- Teismo nepriklausomumas ir aktyvus vaidmuo leidžia anksti identifikuoti piktnaudžiavimą procesu, tame tarpe ir SLAPP atvejus. Teismų nepriklausomumas užtikrina, kad sprendimai būtų priimami nešališkai, be išorės įtakos, o aktyvus teismų vaidmuo leidžia teismui veiksmingai valdyti bylas ir ankstyvoje stadijoje nustatyti procesinio piktnaudžiavimo požymius.

Taigi, galime teigti, jog civilinio proceso principai tai ne tik teorinis, bet ir praktinis mechanizmas, apsaugantis nuo piktnaudžiavimo teisminėmis procedūromis, pavyzdžiui, SLAPP. Procesinis lygiateisiškumas, rungimasis, koncentracija, ekonomiškumas bei teismo nepriklausomumas ir aktyvus vaidmuo - tai principai, kurie veiksmingai saugo nuo SLAPP, kadangi jie riboja galimybę naudoti civilinį procesą kaip spaudimo ar bauginimo priemonę, mažina vilkinimo bei nepagrįstų išlaidų riziką ir suteikia atsakovui realią galimybę gintis. Todėl procesiniai principai laikytini esmine apsaugos nuo SLAPP dalimi, užtikrinančia, kad civilinis procesas tarnautų teisingumo įgyvendinimui, o ne taptų priemone riboti viešąjį dalyvavimą ar saviraiškos laisvę.

⁹¹ Francesca Farrington ir Magdalena Zabrocka, „Punishment by Process: The Development of Anti-SLAPP legislation in the European Union“ *ERA Forum* 24 (2023): 519–534. <https://doi.org/10.1007/s12027-023-00774-5>.

⁹² Justin Borg-Barthet ir Francesca Farrington, *supra note*, 24.

1.4. Strateginių ieškinių (SLAPP) atsiradimas kaip procesinio piktnaudžiavimo forma

Terminą SLAPP 1988 m. sugalvojo du Denverio universiteto profesorai - teisės profesorius George'as W. Pringas ir sociologijos profesorė Penelope Canan, kurie padarė išvadą, jog paprasti piliečiai, susirūpinę dėl vietos viešųjų problemų, yra verčiami tylėti vien už tai, kad naudojami viena iš mūsų branginamų konstitucinių teisių - „kalbėti“ politiniais klausimais“⁹³. Būtent šių profesorių indėlio dėka SLAPP pradėta vartoti apibūdinant situacija, kaip „įtakingų subjektų (pvz., korporacijos, valstybės pareigūno, žinomo verslininko) pateiktą ieškinį nevyriausybiniais asmenims ar organizacijoms, kurie išreiškė kritišką poziciją esminiu politinio intereso ar socialinės reikšmės klausimu“⁹⁴.

Nors pats terminas SLAPP atsirado tik XX amžiuje, praktiškai su strateginių ieškinių egzistavimu buvo susidurta gerokai anksčiau. Seniausios bylos, kurios pagal dabartinę sampratą galėtų būti priskiriamos SLAPP byloms, buvo susijusios su teise pateikti peticiją vyriausybei. Būtent šios teisės ištakos siekia netgi X amžių⁹⁵. JAV Konstitucijos Pirmoji pataisa ir Anglijos Teisių bilis suformavo teisinį pagrindą, kuriuo buvo pripažinta ir įtvirtinta asmenų teisė taikiais būdais reikšti skundus valdžiai⁹⁶, o 1765 m., kaip Antspaudų akto (*Stamp Act*) padarinys atsirado Teisių ir skundų deklaracija (*Declaration of Rights and Grievances*), kurioje taip pat buvo įtvirtinta teisė teikti peticijas karaliui ir Parlamentui⁹⁷. Taigi, kaip matome, SLAPP terminas ir jo esmė kyla iš jau X amžiuje susiformavusios teisės kreiptis į valdžią, t. y. teisės, kuri su laiku tapo demokratinės visuomenės pagrindu.

JAV tapo pagrindine SLAPP reiškinių tyrimo ir teisinės apsaugos kūrimo vieta. Pirmuoju SLAPP ieškiniu JAV galima laikyti 1802 m. bylą *Harris prieš Huntingtoną*, kurioje penki Vermont piliečiai, kurie pateikė peticiją valstijos įstatymų leidejams prieš Harris pakartotinį paskyrimą apygardos taikos teisėju, teigdami, kad jis yra „ginčijantis, kovojantis ir šabą laužantis visuomenės narys su pikta širdimi“⁹⁸. Harrisas padavė piliečius į teismą dėl šmeižto ir reikalavo 5000 dolerių žalos atlyginimo. Nors teismas išreiškė tam tikrą susirūpinimą dėl piliečių

⁹³ Joseph W. Beatty, „The Legal Literature on SLAPPs: A Look Behind the Smoke Nine Years After Professors Pring and Canan First Yelled "Fire!"“, *University of Florida Journal of Law & Public Policy* 9, 1, Article 4 (1997): 85, 88, <https://scholarship.law.ufl.edu/jlpp/vol9/iss1/4>.

⁹⁴ Sofia Verza, „SLAPP: the background of Strategic Lawsuits Against Public Participation“, ECPMF, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.ecpmf.eu/slapp-the-background-of-strategic-lawsuits-against-public-participation/>.

⁹⁵ „A Brief History of SLAPP Suits“, ACLU, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.acluohio.org/slapped-tool-activists/brief-history-slapp-suits/>.

⁹⁶ George W. Pring ir Penelope Canan, *SLAPPs: Getting sued for speaking Out* (Temple university Press, 1966), 15, cituota iš „A Brief History of SLAPP Suits“, ACLU, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.acluohio.org/slapped-tool-activists/brief-history-slapp-suits/>.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ A Brief History of SLAPP Suits“, *op. cit.*

sąžiningumo, jis apgynė jų teisę pateikti peticiją ir bylą atmetė⁹⁹. Daugybė panašių bylų, iškeltų XIX a., sulaukė panašaus likimo.

Pirmieji anti - SLAPP įstatymai JAV buvo priimti devintajame dešimtmetyje, o 2026 m. sausio 1 d. duomenimis, 40 valstijų ir Kolumbijos apygarda jau turėjo specialius mechanizmus piktnaudžiavimo ieškiniams anksti sustabdyti¹⁰⁰.

Nors strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo kaip savarankiška sąvoka ir doktrininė kategorija pirmiausia buvo suformuluoti JAV, Europos teisinėje erdvėje analogiško pobūdžio praktikos egzistavo ir anksčiau. Vis dėlto ilgą laiką jos nebuvo sistemiškai identifikuojamos ir vertinamos kaip atskiras piktnaudžiavimo civilinio proceso priemonėmis reiškiny, galintis kelti grėsmę saviraiškos laisvei ir demokratiniam viešajam diskursui¹⁰¹.

Iki XXI amžiaus pradžios Europos valstybėse buvo fiksuojami pavieniai civiliniai ginčai, kuriuos inicijuodavo ekonomiškai ar politiškai stipresni subjektai prieš žurnalistus, nevyriausybinės organizacijas, aplinkosaugos aktyvistus ar akademinės bendruomenės atstovus. Tokie ieškiniai dažniausiai būdavo grindžiami garbės ir orumo gynimo, šmeižto, komercinės reputacijos apsaugos ar sutartinių įsipareigojimų pažeidimo argumentais. Tačiau šie ginčai paprastai buvo vertinami kaip įprasti privatūs civiliniai procesai, neanalizuojant jų galimo piktnaudžiavimo pobūdžio ar poveikio viešajam interesui¹⁰².

Reikšmingas lūžis SLAPP reiškinių suvokime Europoje pradėjo ryškėti apie 2010 - 2015 metus. Šiuo laikotarpiu žurnalistų asociacijos, žmogaus teisių organizacijos ir akademinė bendruomenė ėmė sistemingai fiksuoti bylas, kurių pagrindinis tikslas buvo ne ginčo išsprendimas iš esmės, bet procesinio spaudimo darymas atsakovams. Tokios bylos dažnai pasižymėjo itin dideliais reikalaujamais žalos atlyginimo dydžiais, sudėtingomis procesinėmis konstrukcijomis, ilga bylinėjimosi trukme bei didele finansine ir psichologine našta asmenims, veikiantiems viešojo intereso srityje¹⁰³. Būtent šiuo laikotarpiu Europos teisės diskurse palaipsniui įsitvirtino SLAPP terminas, perimtas iš JAV doktrinos, tačiau adaptuotas kontinentinės teisės sistemų ypatumams.

Po 2017 metų SLAPP reiškiny Europoje įgijo aiškesnį institucinį pripažinimą. Po Daphne Caruana Galizia nužudymo suvokimas, kad vien įmonių ieškovų keliamų nepagrįstų tarptautinių bylinėjimosi grėsmių viešojoji byla keičia viešąją tvarką, paskatino atidžiau išnagrinėti

⁹⁹ A Brief History of SLAPP Suits“, *supra note*, 95.

¹⁰⁰ „Anti-SLAPP Legal Guide“, Reporters Committee for Freedom of the Press, 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.rcfp.org/anti-slapp-legal-guide/>.

¹⁰¹ George W. Pring ir Penelope Canan, *supra note*, 96.

¹⁰² „European Court of Human Rights, judgment of February 15, 2005, Steel and Morris v. United Kingdom. No. 68416/01“, ECHR, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-68224%22%5D%7D>.

¹⁰³ „Strategic Litigation Against Public Participation“, European Centre for Press and Media Freedom, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.ecpmf.eu/engage/slapp/>.

ES teisės aktų, susijusių su saviraiškos laisve, būklę¹⁰⁴. Taigi, rezonansiniai ieškiniai, nukreipti prieš tiriamosios žurnalistikos atstovus ir pilietinės visuomenės veikėjus, atskleidė, kad formaliai teisėti civilinio proceso instrumentai gali būti naudojami kaip nutildymo ir įbauginimo priemonė. Šiose bylose pats procesas tapdavo spaudimo įrankiu, o ne teisingumo vykdymo forma, taip iškreipiant civilinio proceso paskirtį ir pažeidžiant proporcingumo bei sąžiningumo principus¹⁰⁵.

Atsižvelgdamos į šias tendencijas, Europos Sąjungos institucijos ėmė vertinti SLAPP ne kaip pavienius piktnaudžiavimo atvejus, bet kaip sisteminę problemą, keliančią grėsmę demokratijai, saviraiškos laisvei ir teisinės valstybės principams. Tai atsispindi Europos Parlamento rezoliucijose ir Europos Komisijos teisėkūros iniciatyvose, kuriose pabrėžiama būtinybė įtvirtinti specialius procesinius mechanizmus, leidžiančius ankstyvoje proceso stadijoje identifikuoti akivaizdžiai nepagrįstus ar piktnaudžiavimo pobūdžio ieškinius ir juos atmesti¹⁰⁶.

Galima konstatuoti, kad SLAPP reiškinyse Europoje neatsirado staiga. Nors analogiškos praktikos buvo pastebimos jau XX amžiaus pabaigoje, kaip savarankiška doktrininė ir teisėkūros kategorija SLAPP Europoje susiformavo tik XXI amžiaus antrajame dešimtmetyje. Galutinis šio reiškinio pripažinimas siejamas su suvokimu, jog problema nėra pavieniai ginčai, bet sisteminis civilinio proceso instrumentų naudojimas prieš viešąjį interesą, iš esmės prieštaraujantis civilinio proceso paskirčiai ir teisingumo vykdymo principams.

Apibendrinant galima teigti, jog SLAPP, kaip procesinio piktnaudžiavimo formos, atsiradimas siejamas ne su paties termino SLAPP atsiradimu. Procesinio piktnaudžiavimo ištakos siejamos su teise kreiptis į valdžios institucijas, kuri ilgainiui buvo išplėtotą konstitucinėse garantijose, tačiau vėliau ši teisė pradėta naudoti ir kaip spaudimo priemonė prieš viešojo intereso dalyvius. SLAPP sąvoka atsirado XX a. pabaigoje JAV. Europoje SLAPP ilgą laiką nebuvo aiškiai atskiriamas kaip savarankiškas reiškinys, tačiau XXI a. pradžioje, ypač po 2010 metų, vis dažniau imta atpažinti ieškinių piktnaudžiavimo pobūdį ir poveikį viešajam interesui. Palaipsniui SLAPP pradėti vertinti ne kaip pavieniai ginčai, o kaip platesnė problema, susijusi su civilinio proceso naudojimu spaudimui daryti, o tai paskatino intensyvesnes diskusijas tiek akademinėje bendruomenėje, tiek teisėkūros lygmeniu.

¹⁰⁴ „Pilatus Bank bullies the local press. We will not be silenced“, Manuel Delia, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://manueldelia.com/2017/10/pilatus-bank-bullies-local-press-will-not-silenced/>.

¹⁰⁵ Article 19, *SLAPPs against Journalists across Europe: Regional Report* (London: ARTICLE 19, 2022), <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2022/03/A19-SLAPPs-against-journalists-across-Europe-Regional-Report.pdf>; Justin Borg-Barthet, Francesca Farrington, *supra note*, 24: 840 – 855.

¹⁰⁶ „Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on protecting persons who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings (“Strategic lawsuits against public participation”) COM/2022/177 final“, Eur-lex, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0177>.

2. ŠIUOLAIKINIO SLAPP REIŠKINIO YPATUMAI IR IDENTIFIKAVIMO POŽYMAI

2.1. SLAPP teisinio reguliavimo apžvalga tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje

Pastarieji metai tampa demokratinių valstybių iššūkiu, kuomet ieškiniai pasitelkiami ne pažeistų teisių gynimui, bet siekui atgrasyti nuo viešos kritikos, korupcijos atskleidimo, įvairių aplinkosauginių problemų viešinimo ir kt. Tokiu atveju susiduriame su SLAPP ieškiniiais, kurie nukreipiami prieš žurnalistus, nevyriausybinės organizacijas, pilietinius aktyvistus, akademikus, bendruomenių atstovus ir kt., siekiant jiems sukelti tiek finansinę naštą, tiek psichologinį bei procesinį spaudimą. Atsižvelgiant į augantį SLAPP bylų mastą, nacionalinės ir tarptautinės teisės normos, kartu su valstybių vykdoma politika bei visuomenės įsitraukimu, sudaro teisinį mechanizmą, kuris reglamentuoja saviraiškos laisvės apsaugą ir teisės į teisingą teismą įgyvendinimą.

2.1.1. Tarptautinis teisinis reguliavimas

SLAPP pobūdžio bylų grėsmių kėlimas viešajam diskursui ir pilietiniam dalyvavimui reikalauja teisinio reguliavimo mechanizmo apsaugos, siekiant užtikrinti saviraiškos laisvę, apsaugą nuo piktnaudžiavimo teisminiais procesais ir tiesiog galimybę laisvai dalyvauti demokratiname gyvenime. Dėl šių priežasčių, tiek tarptautinėje, tiek regioninėje teisėje yra įtvirtintos apsaugos nuo SLAPP priemonės, kurios grindžiamos keliais pagrindiniais teisiniais pagrindais, daugiausiai susijusiais su saviraiškos laisve, teise į teisingumą ir demokratinio dalyvavimo apsauga.

Netrukus po P. Canan ir G. W. Pring straipsnio, kuriame pirmą kartą pavartota SLAPP sąvoka, paskelbimo, valstijos pradėjo priimti įstatymus prieš SLAPP, kad apsaugotų atsakovus, kuriems iškelti tokie ieškiniai¹⁰⁷.

Pirmieji anti - SLAPP teisės aktai buvo priimti JAV¹⁰⁸. Vašingtono valstija 1989 m. priėmė pirmąjį šiuolaikinį įstatymą prieš SLAPP, tačiau praktikoje šiame įstatyme nebuvo nustatytos aiškos ankstyvo nutraukimo peržiūros taisyklės. Nuo to laiko JAV Aukščiausiasis Teismas aiškiai nurodė, kad jei peticija siekiama palankaus vyriausybės veiksmo, rezultato ar baigties, ji yra saugoma ir byla turėtų būti nutraukta. 2002 m. Pataisyto Vašingtono kodekso (The Revised Code of Washington - RCW) 232 skyrius iš dalies keičia Vašingtono įstatymą, kad jis

¹⁰⁷ Ryan Stahl, „California’s Anti-Slapp Statute. A Powerful Tool for Litigators“, *San Francisco Attorney magazine*, 2016 m., vasara, <https://www.sfbare.org/wp-content/uploads/2021/06/anti-slapp.pdf>.

¹⁰⁸ Pamela Shapiro, „SLAPPs: Intent or Content? Anti - SLAPP Legislation Goes International“, *Review of European Community & International Environmental Law* 19,1 (2010): 17. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9388.2010.00661.x>.

atitiktų šiuos teismo sprendimus, kuriuose pripažįstama, kad JAV Konstitucija saugo vyriausybės gynimą, neatsižvelgiant į turinį ar motyvą, jei jis skirtas turėti tam tikrą poveikį vyriausybės sprendimų priėmimui¹⁰⁹.

1992 m. priimtas Kalifornijos įstatymas prieš SLAPP (draudžiantis strateginius ieškinius prieš visuomenės dalyvavimą), išsivystė į subtilią, bet galingą procedūrinę priemonę atsakovams, susiduriantiems su ieškiniais dėl saugomų peticijų ar kalbos veiklos¹¹⁰. Kalifornijos civilinio proceso kodekso 425.16 - 425.18 straipsniuose esantis mechanizmas atsakovams suteikia galimybę ankstyvoje bylinėjimosi stadijoje pateikti specialius prašymus atmesti potencialiai nepagrįstus ieškinius ir kartu leidžiama atsakovams atgauti advokato išlaidas, jei prašymas patenkinamas¹¹¹.

2000 m. priimtas konkrečiam sektoriui skirtas anti - SLAPP įstatymas - Pensilvanijos aplinkos apsaugos imuniteto įstatymas, kuris gina asmenis, kurie praneša apie aplinkosaugos pažeidimus vyriausybiniams agentūroms¹¹².

Vėliau su anti - SLAPP reguliavimu susiję įstatymai buvo plėtojami ir kitose valstijose, pavyzdžiui, 2011 m. Teksase priimtas Teksaso piliečių dalyvavimo įstatymas, sutinkamai su kuriuo, atsakovas turi teisę pateikti prašymą dėl ankstyvo bylos nutraukimo¹¹³, 2016 m. priimtas Kanzaso viešosios kalbos apsaugos įstatymas, numatantis procedūrą, leidžiančią greitai atmesti ieškinius, nukreiptus prieš asmenis dėl jų dalyvavimo viešajame diskurse ar valdžios institucijų veiklos kritikos¹¹⁴. Teisę pateikti specialių prašymų dėl bylos nutraukimo, jei ieškinys pateiktas dėl atsakovo naudojimosi konstitucinėmis saviraiškos ar peticijos teisėmis suteikia ir 2018 m. Konektikuto bendrųjų įstatų 52 - 196a nuostata¹¹⁵. Kolorado pataisytų įstatų 13-20-1101 sekcija (Colorado Revised Statutes 13-20-1101) apsaugo viešajame diskurse dalyvaujančius asmenis, ribojant galimybę pateikti ieškinius prieš juos¹¹⁶.

¹⁰⁹ „Communication to government agency or self-regulatory organization - Immunity from civil liability“, Washington Statet legislature, žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d., <https://app.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=4.24.510>.

¹¹⁰ „California“, Reporters Committee for Freedom of the Press, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.rcfp.org/anti-slapp-guide/california/>; Ryan Stahl, *supra note*, 107.

¹¹¹ „California Code of Civil Procedure“, Leginfo, žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d., https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?sectionNum=425.16&lawCode=CCP.

¹¹² Michael Berry ir Kaitlin M. Gurney, „Pennsylvania Joins States Enacting Tough Anti-SLAPP Protections: The New Uniform Public Expression Protection Act“, *Pennsylvania Bar Association Quarterly* XCVI, 1 (2025): 4, <https://www.ballardspahr.com/-/jssmedia/main/articles/berry-gurney-pa-anti-slapp-article.pdf>.

¹¹³ „The Texas Anti-SLAPP Statute“, žiūrėta 2026 m. balandžio 14 d., https://tlrfoundation.org/foundation_papers/the-texas-anti-slapp-statute/.

¹¹⁴ „Kansas Statutes Chapter 60. Procedure, Civil § 60-5320“, Ksrevisor, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., https://ksrevisor.gov/statutes/chapters/ch60/060_053_0020.html.

¹¹⁵ „Connecticut“, Reporters Committee for Freedom of the Press, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://www.rcfp.org/anti-slapp-guide/connecticut/>; „Connecticut General Statutes“, Justia, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://law.justia.com/codes/connecticut/title-52/chapter-900/section-52-196a/>.

¹¹⁶ „Colorado Revised Statutes“, Justia, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://law.justia.com/codes/colorado/title-13/regulation-of-actions-and-proceedings/article-20/part-11/section-13-20-1101/>.

Apsauga nuo SLAPP kyla iš saviraiškos ir dalyvavimo demokratiname gyvenime teisių. SLAPP bylų tikslas yra „[...] slopinti teisėtą saviraiškos laisvės įgyvendinimą“¹¹⁷, todėl teisę į saviraiškos laisvę užtikrinantys teisės aktai yra pirmieji, nors ir ne tiesiogiai, apsaugą nuo SLAPP įtvirtinantys teisiniai pagrindai. Ši teisė įtvirtinta:

- Europos žmogaus teisių konvencijos 10 str., kuriame nurodyta, jog „kiekvienas turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus [...] laikytis savo nuomonės [...]“¹¹⁸.
- Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 str. - „kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę [...] - turėti savo įsitikinimus, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijoms nekludant ir nepaisant valstybių sienų“¹¹⁹.
- Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 19 str. 2 d. - „kiekvienas žmogus turi teisę į saviraiškos laisvę [...] - nekludomai ieškoti, gauti ir perteikti visokią informaciją bei idėjas [...]“¹²⁰.

Pateiktos, saviraiškos laisvę įtvirtinančios normos, gina tiek laisvę gauti, tiek ieškoti ir skleisti informaciją. Saviraiškos laisvė yra demokratijos kertinis akmuo, leidžiantis asmenims ir grupėms naudotis įvairiomis kitomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis¹²¹. Plačiąja prasme saviraiškos laisvė yra laisvė reikšti teisingą kritiką vyriausybei ir valstybės tarnyboms, protestuoti viešumoje, klausytis radijo ir žiūrėti televizorių, mėgautis ežero ar upės krantu, tapyti, piešti, vaidinti, šokti, groti muziką, dainuoti dainas, rinkti informaciją ir ja dalytis yra saviraiškos laisvės dalis¹²². Visgi, ši teisė nėra absoliuti ir turi tam tikrų, tačiau teisėtų, ribojimų, pavyzdžiui, nekenkti kitų reputacijai, nesikišti į kitų privatumą, nekurstyti smurto ar diskriminacijos. Šie apribojimai neleidžia saviraiškos laisvės riboti nepagrįstai. Būtent dėl to SLAPP pobūdžio bylos kelia ypatingą grėsmę saviraiškos laisvei, nes jų tikslas yra „[...] slopinti teisėtą saviraiškos laisvės įgyvendinimą“¹²³. Tokie procesai sukuria vadinamąjį „atstumiantį poveikį“, kai tyrėjai, žurnalistai ar pilietiniai aktyvistai gali būti atgrasomi nuo viešų tyrimų ir pasisakymų visuomenei svarbiais klausimais.

Ne tik iš teisės į saviraiškos laisvę, bet ir iš teisės aktyviai dalyvauti sprendžiant viešuosius klausimus, kritikuoti valdžios institucijas, kelti visuomenei svarbias problemas ir

¹¹⁷ Justin Borg-Barthet, Benedetta Lobina ir Magdalena Zabrocka, *supra note*, 65: 23.

¹¹⁸ „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, LRS, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>, 10 str.

¹¹⁹ „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>, 11 str.

¹²⁰ „Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas“, TAR, žiūrėta 2026 m. vasario 19 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.261D576EDC40>, 19 str.

¹²¹ „Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression“, OHCHR, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-freedom-of-opinion-and-expression>.

¹²² Gaikwad Sadhana, „The Study of Right to Freedom of Expression, Digital Media Laws and Demand for Innovation“, *Law and World* 11, 33 (2025): 114 – 124, <https://doi.org/10.36475/11.1.9>.

¹²³ Justin Borg-Barthet, Benedetta Lobina ir Magdalena Zabrocka, *op. cit.*

prisidėti prie viešojo diskurso formavimo, kyla apsaugos nuo SLAPP teisinis reguliavimas. Teisę dalyvauti viešuose reikaluose įtvirtinta Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 25 str.¹²⁴. Kitas šiuo klausimu svarbus dokumentas - Orhuso konvencija, kuri įtvirtina visuomenės teisę gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant su aplinkosauga susijusius sprendimus ir kreiptis į teismus siekiant apginti aplinkosaugos interesus¹²⁵. Nors ši konvencija sustiprina visuomenės galimybes aktyviai dalyvauti aplinkosaugos klausimų sprendimo procese ir taip užtikrina platesnį demokratinį dalyvavimą, visgi praktikoje asmenys ar organizacijos, kurios naudoja šiomis teisėmis ir kelia visuomenei svarbius aplinkosaugos klausimus, neretai tampa SLAPP pobūdžio bylų taikiniu. Dėl šios priežasties Orhuso konvencijoje įtvirtintas teisės turime laikyti netiesioginiu teisiniu apsaugos nuo SLAPP pagrindu.

Kalbant apie ES teisės aktus, regioniniam SLAPP reguliavimui svarbi 2024 m. balandžio 5 d. Europos Tarybos Ministrų Komitetas priimta Rekomendacija CM/Rec(2024)2 dėl kovos su strateginių ieškinių prieš visuomenės dalyvavimą (SLAPP) naudojimu. Susirūpinęs dėl atgrasančiojo SLAPP poveikio saviraiškos laisvei ir visuomenės dalyvavimui, Ministrų Komitetas paragino valstybes nares parengti išsamias ir veiksmingas strategijas, skirtas kovoti su SLAPP¹²⁶. Rekomendacijoje pateikiamas SLAPP apibrėžimas, suprantamas kaip „teisiniai veiksmai, kuriais grasinama, kurie inicijuojami ar vykdomi kaip priemonė persekioti ar bauginti jų taikinį ir kuriais siekiama užkirsti kelią, trukdyti, apriboti ar bausti už saviraiškos laisvę viešojo intereso klausimais ir su visuomenės dalyvavimu susijusių teisių įgyvendinimą“¹²⁷.

Svarbu tai, kad pagal CM/Rec(2024)2 sąvoka „kiekvienas“ apima visus visuomenės stebėtojus ir viešųjų diskusijų dalyvius bei visus viešųjų reikalų dalyvius¹²⁸. Todėl ji taikoma ne tik žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos veikėjams, bet ir visiems kritiškai vertinantiesiems balsams, pavyzdžiui, pilietinės visuomenės organizacijoms, aplinkosaugos asociacijoms ir aktyvistams, akademikams ir žmogaus teisių gynėjams.

2024 m. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą (ES) 2024/1069, dar kitaip vadinamą anti - SLAPP direktyva¹²⁹. Šį antrinį ES teisės aktą turime laikyti pirmuoju sisteminiu

¹²⁴ „Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas“, TAR, žiūrėta 2026 m. vasario 19 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.261D576EDC40>, 25 str.

¹²⁵ „Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais – Deklaracijos“, EUR – Lex, žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=LEGISSUM:I28056>.

¹²⁶ „Recommendation on countering the use of SLAPPs“, University Women of Europe, žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d., <http://www.universitywomenofeurope.org/2024/04/11/recommendation-on-countering-the-use-of-slapps/>.

¹²⁷ „Recommendation CM/Rec(2024)2 of the Committee of Ministers to member States on countering the use of strategic lawsuits against public participation (SLAPPs)“, COE, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://rm.coe.int/0900001680af2805>.

¹²⁸ *Ibid.*

¹²⁹ „2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069, dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo)“, Eur-lex, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32024L1069>.

dokumentu susijusiu su anti - SLAPP reguliavimu Europoje. Direktyvos prigimtis lemia, jog ji yra „[...] privaloma rezultato, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu“¹³⁰, todėl iki 2026 m. gegužės 7 d. valstybės narės, pasirinktu būdu, turi Direktyvos nuostatas įtraukti į savo nacionalinę teisę. Direktyvoje numatytos įvairios procesinės priemonės, pavyzdžiui, akivaizdžiai nepagrįstų ieškinų atmetimas anksčiau laiko, numatomas proceso išlaidų užtikrinimas ir finansinė bei teisinė pagalba SLAPP taikiniams¹³¹.

Taigi, tiek pačio reiškinių, tiek teisinio reguliavimo susijusio su SLAPP atsiradimas siejamas su JAV, kadangi būtent šios šalies mokslininkai apibrėžė šį reiškinį, po kurio sekė atskirų valstijų įstatymų priėmimas. Kadangi apsaugą nuo SLAPP tiesiogiai siejame su tokių teisių, kaip saviraiškos laisvė ir teisė dalyvauti demokratiname gyvenime, kurios įtvirtintos Europos žmogaus teisių konvencijoje, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ir Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte, taip pat Orhuso konvencijoje, užtikrinimu, galime teigti, jog ir šie tarptautiniai teisės aktai yra siejami su SLAPP reguliavimu. Didėjant SLAPP bylų skaičiui Europoje, šis reiškinys pradėtas spręsti ir specialiomis regioninėmis teisėkūros priemonėmis, kaip Europos Tarybos rekomendacija CM/Rec(2024)2 bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069, kuri nustato konkrečius mechanizmus kovai su piktnaudžiaujančiais ieškiniais.

2.1.2. Lietuvos civilinio proceso teisės reguliavimas SLAPP kontekste

Kaip jau išsiaiškinome, 2024 m. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą (ES) 2024/1069, dar kitaip vadinamą anti - SLAPP direktyva, kurią iki 2026 m. gegužės 7 d. valstybės narės, turi inkorporuoti į nacionalinę teisę. Tačiau Lietuvoje SLAPP procedūrą reguliuojančios nuostatos atsirado anksčiau nei buvo priimta anti - SLAPP direktyva.

2022 m. gruodžio 22 d. LR CPK buvo papildytas 95¹ straipsniu, kuris įsigaliojo nuo 2022 m. gruodžio 31 d. Naujasis straipsnis numato kovos su piktnaudžiovimu procesinėmis teisėmis, tais atvejais, kai siekiama pakenkti atsakovo vykdomai veiklai, procedūrą. Sutinkamai su nurodyto straipsnio 1 d., „atsakovas turi teisę prašyti ieškinį nutraukti iki jo nagrinėjimo iš esmės, jei jis mano, jog ieškovas pareiškė nepagrįstą ieškinį, siekdamas pakenkti atsakovo veiklai, susijusiai su viešuoju interesu“¹³².

¹³⁰ „Direktyva“, Eur-lex, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/glossary/directive.html>.

¹³¹ *Protecting Freedom of Expression and of the Media in the Western Balkans (PRO-FREX). Regional Baseline Assessment of Legislative and Policy Needs for Implementing Council of Europe and European Union Standards on Countering the Use of SLAPPs. Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Montenegro, North Macedonia and Serbia* (European Union and the Council of Europe, 2024), 24, <https://rm.coe.int/regional-baseline-assessment-of-legislative-and-policy-needs-for-imple/1680b2e38f>.

¹³² „Lithuanian Court of Appeal Rules on Anti-SLAPP Procedures Related to Lawyers' Professional Activities“, EAPIL, žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d., <https://capil.org/2025/01/09/lithuanian-court-of-appeal-rules-on-anti-slapp->

Pažymėtina, jog piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, siekiant pakenkti atsakovo vykdomai veiklai, įtvirtinanti norma yra pirmoji, aiškiausiai su SLAPP susijusi nuostata Lietuvoje. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026 yra konstatavęs, jog „LR CPK 95¹ straipsnyje įtvirtintas specialus kovos su piktnaudžiavimu procesinėmis teisėmis, siekiant pakenkti visuomenės dalyvavimui viešojo intereso procesuose, institutas, atitinka Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės strateginio pobūdžio ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) institutą“¹³³.

LR CPK 95¹ str. yra vienintelė norma, kuri tiesiogiai reglamentuoja SLAPP reiškinių, tačiau tam tikrų garantijų, kurios gali apsaugoti nuo SLAPP, galime rasti ir kituose teisės aktuose.

LR Konstitucijos 25 str. įtvirtintos žmogaus teisės „[...] turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti [...], ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas [...]“¹³⁴. 3 šio straipsnio dalyje įtvirtintas draudimas riboti šias žmogaus teises, išskyrus atvejus, kai tai daroma „[...] įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai“¹³⁵. LR Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, jog „[...] žmogaus įsitikinimų, informacijos laisvė - tai vienas iš demokratinės tvarkos pagrindų, kitų žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimo prielaida. [...] įsitikinimų išraiškos, informacijos laisvės ribojimas visada turi būti suvokiamas kaip išimtinio pobūdžio priemonė, o ribojimo pagrindų negalima aiškinti jų išplečiant [...]“¹³⁶. Taigi, šios konstitucinės teisės įgyvendinimas ir apsauga tampa svarbūs SLAPP reiškinių kontekste, kadangi jais siekiama atgrasyti nuo nuomonės reiškimo ar viešojo intereso klausimų kėlimo.

LR visuomenės informavimo įstatymo 4 str. įtvirtinta informacijos laisvė, kurią įgyvendindamas „[...] kiekvienas asmuo gali laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, nevaržomai rinkti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas“¹³⁷. Ši norma ir visas LR visuomenės informavimo įstatymas yra pagrindas žurnalistų, nevyriausybinių organizacijų ir kitų pilietinės visuomenės dalyvių veiklai. Informacijos laisvė suteikia galimybę skleisti informaciją apie visuomenei reikšmingus klausimus bei kritikuoti valdžios institucijų ar kitų įtakingų subjektų veiklą. Tokios veiklos būtinumas akivaizdus demokratinėje visuomenėje, kadangi taip padedama galimų pažeidimų atskleidimui, taip pat yra skatinama vieša diskusija bei saugomas viešasis interesas.

[procedures-related-to-lawyers-professional-activities/](#); „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 95¹ str.

¹³³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026“, LAT, žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d., <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2026/03/e3k-3-43-469-2026-s.docx>.

¹³⁴ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, TAR, žiūrėta 2026 m. vasario 19 d., <https://e-tar.lt/portal/en/legalAct/TAR.47BB952431DA>, 25 str. 1 - 2 d.

¹³⁵ *Ibid.*, 3 d.

¹³⁶ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. kovo 10 d. nutarimas „Dėl valdininkų atsistatydinimo“. Santrauka“, LRKT, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta372/summary>.

¹³⁷ „Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas“, *supra note*, 3: 4 str.

Visgi, atsižvelgiant į tai, jog „[...]“ strateginiai ieškiniai nukreipti ne tik į nevyriausybines grupes ar asmenis, bet ir į profesines pareigas atliekančius asmenis - žurnalistus, advokatus“¹³⁸, jais siekiama „[...]“ įbauginti šiuos asmenis [...]“¹³⁹ ir siekiama, jog to pasekoje jie nustotų naudotis informacijos laisve. Tokiu atveju, nepagrįsti ieškiniai prieš žurnalistus ar aktyvistus gali būti vertinami kaip bandymas riboti įstatymu saugomą saviraiškos laisvę.

Taigi, LR Konstitucija ir LR Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtintos saviraiškos ir informacijos laisvės, saugančios žurnalistų ir pilietinės visuomenės narių teisę kelti viešojo intereso klausimus, suteikia apsaugą nuo SLAPP ieškinų, tačiau tiesioginės nuo SLAPP ieškinų saugančios normos įtvirtintos LR CPK 95¹ str. įsigaliojo 2022 m. gruodžio 22 d. Būtent šių normų pagrindu atsakovui yra suteikta teisė prašyti nutraukti nepagrįstą ieškinį, jei juo siekiama pakenkti veiklai, susijusiai su viešuoju interesu.

2.2. SLAPP atpažinimo kriterijai ir požymiai

2.2.1. SLAPP atpažinimo kriterijų teisinis reglamentavimas

Tiek teisinių, tiek socialinių reiškinių identifikavimui nustatomi specifiniai kriterijai ir požymiai, kurie leidžia tam tikrą reiškinį atskirti nuo kitų į jį panašių reiškinių ar procesų. SLAPP reiškinio atveju atpažinimo kriterijų vertinimas ir nustatymas leidžia atsakyti į klausimą, ar konkretus ginčas yra laikomas SLAPP.

Jau pats tiriamo reiškinio pavadinimas - SLAPP (strateginis ieškinys dėl visuomenės dalyvavimo), identifikuoja tam tikrus, šį reiškinį leidžiančius atpažinti kriterijus. Atsižvelgiant į tai, paanalizuokime SLAPP sąvoką. Visų pirma sąvokoje esantis terminas „strateginis“ atskleidžia ilgalaikį, sąmoningą ir tikslingą planavimą, siekiant tam tikro tikslo¹⁴⁰. Antrasis sąvokos dėmuo - „ieškinys“, nurodo, jog pasirinktos strategijos įgyvendinimui pasirinktas teisinio mechanizmo naudojimas¹⁴¹. Trečiasis SLAPP ieškinio atpažinimo kriterijus kyla iš sąvokos „dėl visuomenės dalyvavimo“, reiškiančios tikslingą koncentravimąsi į asmenis, kurie transliuoja viešą kritiką, atlieka įvairius tyrimus ir akcijas, susijusias su visuomenei svarbiais, viešojo intereso klausimais. Šiuo atveju yra siekiama nutildyti asmens, kuriam pareikštas ieškinys, viešojoje erdvėje reiškiamus pareiškimus, kai ginčijami pareiškimai yra susiję su socialiai svarbiu klausimu, inicijavimą¹⁴². Taigi, galime teigti, jog SLAPP sąvoka išskiria sekančius šio reiškinio kriterijus,

¹³⁸ Justė Kavaliauskaitė, *supra note*, 18: 102.

¹³⁹ *Ibid.*, 101.

¹⁴⁰ „Strateginis“, *zodinas.lt*, žiūrėta 2026 m. vasario 15 d., <https://www.zodinas.lt/terminu-zodinas/s/strateginis>.

¹⁴¹ „Ieškinys“, LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/ieskinys/>.

¹⁴² Pamela Shapiro, *supra note*, 108: 16.

t. y. strateginį ieškinio naudojimą, teisinių procedūrų naudojimą, nukreipimą prieš viešojo intereso tyrimus ir diskusijas.

Nors SLAPP sąvokoje galime įžvelgti tris šio reiškinių atpažinimo kriterijus, literatūroje dažnai sutinkami keturi arba penki. Pavyzdžiui, George'as W. Pringas patvirtino keturis kriterijus:

1. Civilinis skundas arba priešieškinis (dėl piniginės žalos atlyginimo ir (arba) teismo įsakymo).
2. Pateiktas prieš nevyriausybinių asmenį ir (arba) grupes.
3. Pateiktas dėl pranešimų vyriausybinei įstaigai, pareigūnui ar rinkėjams.
4. Dėl viešojo intereso ar susirūpinimą keliančio klausimo¹⁴³.

2024 m. balandžio 5 d. priimtoje Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoje CM/Rec(2024)2 numatytas kur kas ilgesnis SLAPP atpažinimo kriterijų sąrašas¹⁴⁴. Sutinkant su minėta Rekomendacija, išskiriami SLAPP atpažinimo kriterijai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. SLAPP atpažinimo kriterijai¹⁴⁵

Eil. Nr.	Kriterijus	Apibūdinimas
1.	Piktnaudžiavimas galia	Ieškovas siekia daryti spaudimą atsakovui pasinaudodamas savo finansiniu pranašumu, politine galia ar visuomenine įtaka.
2.	Nepagrįsti arba silpni argumentai	Ieškovo pateikti argumentai yra iš dalies arba visiškai nepagrįsti ir neturi pakankamo faktinio ar teisinio pagrindo.
3.	Neproporcingi reikalavimai	Ieškovo prašomos teisių gynimo priemonės yra neproporcingos, pernelyg didelės arba nepagrįstos lyginant su ginčo aplinkybėmis.
4.	Piktnaudžiavimas teisminėmis procedūromis	Ieškinys iš esmės prilygsta įstatymų ar teisinių procedūrų piktnaudžiavimui.
5.	Procesinės taktikos piktnaudžiavimas	Ieškovas taiko bylinėjimosi strategijas, kuriomis siekia padidinti atsakovo išlaidas ar apsunkinti procesą, pavyzdžiui, vilkina bylos nagrinėjimą, pasirenka atsakovui nepalankų forumą ar teikia mažai sėkmės perspektyvų turinčius skundus.
6.	Netinkamo subjekto taikymas	Teisinis veiksmas sąmoningai nukreipiamas prieš fizinius asmenis, o ne prieš organizacijas ar institucijas, atsakingas už ginčijamą veiksmą.
7.	Viešųjų ryšių spaudimas	Teisinį veiksmą lydi viešųjų ryšių kampanija, kuria siekiama įbauginti, diskredituoti ar daryti spaudimą viešose diskusijose dalyvaujantiems asmenims arba nukreipti dėmesį nuo ginčo esmės.
8.	Priekabiavimo ar grasinimų modelis	Ieškovas ar jo atstovai imasi teisinių veiksmų, priekabiauja, grasina arba anksčiau yra taip elgęsi.
9.	Koordinuoti keli teisminiai veiksmai	Ieškovas ar su juo susijusios šalys inicijuoja kelis koordinuotus arba tarpvalstybinius teisminius procesus, grindžiamus tais pačiais faktais ar susijusiais klausimais.
10.	Neteisminių sprendimo būdų ignoravimas	Ieškovas sistemingai atsisako naudotis alternatyviais ginčų sprendimo būdais (pvz., mediacija ar derybomis) prieš inicijuodamas teisminį procesą.

¹⁴³ Judit Bayer ir kt., *supra note*, 10: 22; George W. Pring, "SLAPPs: Strategic Lawsuits against Public Participation", *Pace Environmental Law Review* 7, 1 (1989): 8.

¹⁴⁴ „Recommendation CM/Rec(2024)2 of the Committee of Ministers to member States on countering the use of strategic lawsuits against public participation (SLAPPs)“, *supra note*, 127.

¹⁴⁵ *Ibid.*

2 lentelėje pateikti kriterijai visų pirma atskleidžia egzistuojantį galios disbalansą tarp šalių. SLAPP paprastai inicijuoja įtakingi asmenys ar organizacijos, o jų taikiny - visuomenės priežiūros institucijos ir pilietinės visuomenės veikėjai, kurie bendrauja viešojo intereso klausimais¹⁴⁶. Todėl SLAPP būdingas ginčo šalių nelygybės atvejis. SLAPP neapsiriboja konkrečiomis ieškinių kategorijomis ir gali būti įvairių formų, tačiau šmeižtas, privatumo pažeidimas, autorių teisių pažeidimas ir duomenų apsauga yra dažni ieškiniai¹⁴⁷. SLAPP ieškovai remiasi procesinėmis išlaidomis, susijusiomis su ieškinio gynimu, ir neproporcingos žalos grėsme, kad sutrukdytų atsakovui realiai įgyvendinti savo teisę į visuomenės dalyvavimą¹⁴⁸. Taip pat būdingos piktnaudžiaujančios procesinės taktikos, kuriomis vilkinamas procesas, atliekami pertekliniai procesiniai veiksmai, didinantys atsakovo išlaidas.

SLAPP atpažinimo kriterijai randami ir 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2024/1069, dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo), tačiau joje nepateikiamas aiškiai apibrėžtas SLAPP atpažinimo kriterijų sąrašas. Išanalizavus minėtos direktyvos nuostatas, galima teigti, jog SLAPP leidžia identifikuoti akivaizdžiai nepagrįstas ieškiny, piktnaudžiavimas teisminiu procesu prieš visuomenės dalyvavimą, spaudimas atsakovui per bylinėjimosi išlaidas, bylos ryšys su viešojo intereso diskusijomis bei sankcijų ir kompensacijos taikymo galimybės¹⁴⁹.

LR CPK 95¹ str. taip pat randame nustatytus SLAPP atpažinimo kriterijus. Sutinkamai su minėtu straipsniu, teismas, sprendamas dėl akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio, vertina tokius kriterijus kaip:

- ieškovo nesąžiningumas pareiškiant ieškinį;
- akivaizdus nepagrįstumas;
- atsakovo vykdoma visuomenės dalyvavimo veikla;
- piktnaudžiaujamojo pobūdžio proceso požymių egzistavimas¹⁵⁰.

Piktnaudžiaujamojo pobūdžio proceso požymių egzistavimas reiškia, jog kiekvienas konkretus atvejis yra individualus ir vertinamas atsižvelgiant į visas bylos faktines aplinkybes bei proceso šalių elgesį. Teismui paliekama diskrecijos teisė, įvertinus tiek ieškinio turinį, tiek procesines aplinkybes, nustatyti, ar nagrinėjamas procesas nėra naudojamas piktnaudžiaujant teise

¹⁴⁶ Francesca Farrington ir Magdalena Zabrocka, *supra note*, 91.

¹⁴⁷ Susan Coughtrie ir Poppy Ogier, *Unsafe for Scrutiny: Examining the Pressures Faced by Journalists Uncovering Financial Crime and Corruption Around the World* (Londonas: Foreign Policy Centre, November 2020), 11, <https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2020/11/Unsafe-for-Scrutiny-November-2020.pdf>.

¹⁴⁸ Justin Borg-Barthet, Benedetta Lobina ir Magdalena Zabrocka, *supra note*, 65: 14.

¹⁴⁹ „2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069, dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo)“, *supra note*, 129.

¹⁵⁰ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 95¹ str.

į teisminę gynybą. Toks reguliavimas leidžia lanksčiai reaguoti į skirtingas situacijas ir užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo SLAPP.

Taigi, SLAPP pasireiškia skirtingais būdais, ir jiems identifikuoti gali būti naudojami įvairūs rodikliai. SLAPP atpažinimo požymiai ir kriterijai yra tarpusavyje susiję ir leidžia atskirti teisėtą pažeistų teisių gynimą nuo teisinių priemonių naudojimo siekiant ne ginti pažeistas teises, o piktnaudžiauti teisine sistema. Pats SLAPP termino turinys suponuoja pagrindinius šio reiškinio bruožus, kurie kartu yra ir atpažinimo kriterijai. Atlikus SLAPP termino analizę, darytina išvada, jog šio pobūdžio ieškiniais pripažįstami tie ieškiniai, kurie yra strateginių teisinių procedūrų naudojimo dalis ir nukreipti prieš asmenis, dalyvaujančius viešojo intereso diskusijose. Platesnis spektras SLAPP atpažinimo požymių pateikiamas ir detalizuojamas ES teisės dokumentuose, pavyzdžiui, Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoje CM/Rec(2024)2 pateikiami kriterijai atskleidžia tipines SLAPP bylinėjimosi formas, tokias kaip galios disbalanso išnaudojimas, nepagrįsti ar neproporcingi reikalavimai, piktnaudžiavimas procesinėmis priemonėmis bei koordinuoti teisminiai veiksmai, kuriais siekiama sukelti spaudimą atsakovui.

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069 taip pat prisideda prie SLAPP identifikavimo mechanizmo formavimo, numatydama procesines priemones, leidžiančias ankstyvoje stadijoje atmesti akivaizdžiai nepagrįstus ieškinius, priteisti bylinėjimosi išlaidas ir taikyti sankcijas piktnaudžiaujantiems ieškovams. Nors direktyvoje nepateikiamas išsamus kriterijų sąrašas, jos nuostatos leidžia identifikuoti esminius SLAPP požymius - akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį, piktnaudžiavimą teisiniu procesu, siekį daryti spaudimą atsakovui bei bylos ryšį su viešojo intereso diskusijomis.

Lietuvos teisėje šių kriterijų taikymas įtvirtintas LR CPK, kuriame pateikiamas nebaigtinis SLAPP atpažinimo požymių sąrašas, kas leidžia teismui kiekvieną ginčą vertinti individualiai, atsižvelgiant į bylos faktines aplinkybes, šalių procesinį elgesį ir siekiamus tikslus. SLAPP identifikavimas praktikoje nėra grindžiamas vien formaliu kriterijų patikrinimu, bet reikalauja kompleksinio ginčo konteksto vertinimo, siekiant nustatyti, ar teisminis procesas nėra naudojamas kaip priemonė riboti visuomenės dalyvavimą ar daryti nepagrįstą spaudimą viešojo intereso diskusijose dalyvaujantiems asmenims. Dėl šios priežasties „[...] sprendžiant dėl SLAPP turi būti vertinamos visos reikšmingos aplinkybės ir jų tarpusavio kontekstas, nėra viena vertinama atsietai aplinkybė nėra pakankama išvada dėl SLAPP pagrįsti“¹⁵¹. Teisminei valdžiai yra „[...] patikėta spręsti, ar ieškinys yra piktnaudžiavimas teise kreiptis į teismą, ar ne“¹⁵².

¹⁵¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026“, *supra note*, 133.

¹⁵² Judit Bayer ir kt., *supra note*, 10: 22.

Apibendrinant galime teigti, jog SLAPP terminas suponuoja pagrindinius kriterijus, leidžiančius ieškinį laikyti SLAPP ieškiniu, t. y. strateginę teisinių procedūrų naudojimą, ieškinio inicijavimą ir jo nukreipimą prieš asmenis, dalyvaujančius viešojo intereso klausimų aptarime. Visgi, kalbant apie SLAPP atpažinimo kriterijus, tarptautiniuose dokumentuose ir teisės doktrinoje randame detalizuotus papildomus kriterijus - galios disbalansą tarp šalių, nepagrįstus ar neproporcingus reikalavimus, piktnaudžiavimą procesinėmis priemonėmis, koordinuotus teisminius veiksmus ar siekį sukelti finansinį ir psichologinį spaudimą atsakovui. Nei nacionalinė, nei tarptautinė ar regioninė teisė nepateikia baigtinio SLAPP atpažinimo kriterijų sąrašo, kadangi kiekvienu atveju teismas vertina atskiras bylos aplinkybes, šalių elgesį ir tai, ar yra galimas siekis riboti dalyvavimą viešojo intereso diskusijoje.

2.2.2. SLAPP atpažinimas teismų praktikoje

SLAPP bylose dažnai nevartojama sąvoka SLAPP. Ieškiniais, kuriais siekiama trukdyti visuomenės dalyvavimui, yra ginčijama asmenų saviraiškos laisvė, teisė kreiptis į teismą (teisingas bylos nagrinėjimas), teisė į reputaciją. Teismų praktikoje šių teisių vertinimas gali būti identifikuojamas kaip SLAPP pobūdžio net ir tais atvejais, kaip ginčai yra formaliai susiję su defamacija¹⁵³.

EŽTT byloje *Steel ir Morris prieš Jungtinę Karalystę* pareiškėjai teigė, kad prieš juos iškeltos bylos dėl šmeižto pažeidė jų teises į teisingą teismą pagal EŽTK 6 str. 1 d. ir į saviraiškos laisvę pagal 10 str.¹⁵⁴. Pareiškėjai, Steel ir Morris, buvo apkaltinti „McDonald's“ šmeižtu - jie išplatino lankstinuką, kuriame „McDonald's“ buvo smerkiama kaip išnaudotojanti, godi ir nesveika. Pareiškėjai kreipėsi dėl teisinės pagalbos, tačiau ji buvo atmesta, nes Jungtinėje Karalystėje teisinė pagalba šmeižto bylose nėra teikiama. Teismo metu jie save atstovavo patys, padedami advokatų ir neatlygintinų teisininkų. Teismas patenkino „McDonald's“ reikalavimus ir priteisė jiems 60 000 svarų sterlingų žalos atlyginimo (po apeliacijos sumažino sumą iki 40 000 svarų sterlingų). EŽTT pripažino, jog šiuo atveju teisinės pagalbos nesuteikimas atėmė iš pareiškėjų galimybę veiksmingai pateikti savo bylą teisme - tai yra esminis teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos elementas¹⁵⁵. Pareiškėjai gynė savo teisę į saviraiškos laisvę, finansinės pasekmės jiems buvo didelės, o byla buvo labai sudėtinga tiek faktiškai, tiek teisiškai. Teisinės pagalbos nelygybė lėmė nesąžiningumą. Kaltinimai buvo „politinė raiška“, reikalaujanti aukšto

¹⁵³ Defamacija - tai asmens garbė ir orumą žeminančių, tikrovės neatitinkančių žinių platinimas, šmeižtas.

¹⁵⁴ „European Court of Human Rights, judgment of February 15, 2005, Steel and Morris v. United Kingdom. No. 68416/01“, *supra note*, 102.

¹⁵⁵ „Steel & Morris v United Kingdom“, 5RB, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.5rb.com/case/steel-morris-v-united-kingdom/>.

lygio apsaugos. Leidimas įmonėms paduoti ieškinį dėl šmeižto nebuvo nesuderinamas su EŽTK 10 straipsniu. Atsižvelgiant į procesinį nesąžiningumą, šalių nelygybę ir pareiškėjų išteklius, žalos atlyginimas buvo neproporcingas 10 straipsnio pažeidimas.

Lingens prieš Austriją byloje EŽTT priėmė sprendimą, kuriame teigiama, kad Austrijos žurnalisto Peterio Lingenso apkaltinamieji nuosprendžiai dėl šmeižto už straipsnius, kuriuose kritikuojamas kancleris Bruno Kreisky, pažeidė EŽTK 10 straipsnį, kuris saugo saviraiškos laisvę. Bylos duomenys atskleidžia, jog Lingensas paskelbė du straipsnius, kuriuose abejojo Kreisky pritarimu Friedrichui Peteriui - politikui, turinčiam dokumentuotą SS tarnybos Antrojo pasaulinio karo metų istoriją - ir Kreisky politinius manevrus bei akivaizdų abejingumą nacių aukoms apibūdino kaip „amoralius“, „niekšiškus“ ir „negarbingus“¹⁵⁶. Kreisky, kaip Austrijos socialistų partijos lyderis, atsakė privačiu kaltinimu dėl kurių Vienos apygardos teismas Lingensui skyrė 20 000 šilingų baudą (atitinka 1450 eurų) ir konfiskavo pažeidžiančius leidinius. EŽTT nusprendė, kad nors apribojimas buvo nustatytas įstatymu ir skirtas reputacijos apsaugai - teisėtam tikslui - demokratinėje visuomenėje jis neatitiko būtinumo kriterijaus, atsižvelgiant į viršesnę visuomenės interesą neribotose politinėse diskusijose¹⁵⁷. Politikai dėl savo viešųjų pareigų turi kęsti platesnę kritiką nei privatūs asmenys ir kad vertybiniai sprendimai (o ne faktiniai teiginiai) tokiais atvejais reikalauja tik faktinio pagrindinės informacijos pagrindo, o ne pačios nuomonės įrodymų, jei jie pateikiami sąžiningai¹⁵⁸. Šis sprendimas pirmenybę teikia spaudos laisvei atskleidžiant politinį elgesį ir atgraso nuo pernelyg didelių šmeižto apribojimų, kurie galėtų suvaržyti žurnalistinę valdžios kontrolę.

2022 m. kovo 15 d. EŽTT paskelbė sprendimą, kuriame pirmą kartą rėmėsi SLAPP sąvoka¹⁵⁹. Byloje *OOO Memo prieš Rusiją* EŽTT išreiškia susirūpinimą dėl teismo procesų, kuriais siekiama apriboti visuomenės dalyvavimą ir trukdyti žiniasklaidos, žurnalistų ar kitų visuomenės priežiūros institucijų saviraiškos laisvei, keliamos rizikos demokratijai¹⁶⁰. Byloje *OOO Memo prieš Rusiją* nagrinėjamas civilinis ieškinys dėl šmeižto, kurį regioninė vykdomoji valdžia (Vologrado srities administracija) iškėlė prieš internetinę žiniasklaidos priemonę, kuri paskelbė kritiką viešojo intereso klausimu. Vietos teismai nustatė, kad publikacija kenkia valdžios institucijos reputacijai, ir įpareigojo žiniasklaidos bendrovę atšaukti savo teiginius. EŽTT pagrindinis klausimas buvo, ar šis pareiškėjo saviraiškos laisvės apribojimas pagal EŽTK 10

¹⁵⁶ „Lingens v. Austria“, Grokipedia, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., https://grokipedia.com/page/lingens_v_austria.

¹⁵⁷ „European Court of Human Rights, judgment of 8 July 1986, Lingens v. Austria, No. 9815/82“, ECHR, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57523%22%7D>.

¹⁵⁸ „European Court of Human Rights, judgment of 8 July 1986, Lingens v. Austria, No. 9815/82“, *op. cit.*

¹⁵⁹ „Strategic Litigation Against Public Participation“, Media Defence, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.mediadefence.org/ereader/publications/modules-digital-rights-europe/module-7-defamation-reputation/slapp-suits/>.

¹⁶⁰ „European Court of Human Rights, judgment 15 March 2022, OOO Memo v. Russia, No. 2840/10“, ECHR, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-216179%22%7D>.

straipsnį buvo pagrįstas. Nors Teismas pripažino, kad šmeižto įstatymai gali teisėtai apsaugoti asmenų ir komercinių subjektų reputaciją, jis nusprendė, kad šis pagrindimas netaikomas valstybės vykdomosioms institucijoms, kurios egzistuoja tam, kad tarnautų visuomenei ir turi būti atvira tikrinamos. Teismas padarė išvadą, kad apribojimas nebuvo pagrįstas, nes juo nebuvo siekiama „teisėto tikslo“, kaip apibrėžta 10 straipsnio 2 dalyje. Leidimas vykdomosioms institucijoms reikšti šmeižto ieškinius žiniasklaidai užkrauna neproporcingą našą ir kelia grėsmę atgrasančiam poveikiui viešoms diskusijoms¹⁶¹.

Šis sprendimas yra reikšmingas SLAPP kontekste, nes jame pripažįstamas augantis susirūpinimas, kad teisiniai procesai gali būti strategiškai panaudoti kritikai ir visuomenės dalyvavimui slopinti. Šiuo atveju valdžios disbalansas tarp valstybės institucijos ir žiniasklaidos priemonės, kartu su šmeižto įstatymo taikymu kritikai nutildyti, atspindėjo pagrindinius SLAPP bylinėjimosi bruožus ir pabrėžė poreikį stiprinti saviraiškos laisvės apsaugą demokratinėse visuomenėse.

Dar vienas SLAPP pavyzdys, EŽTT byla *Tolstoy Miloslavsky prieš Jungtinę Karalystę*. Pareiškėjas parašė brošiūrą su šmeižikiškais teiginiais apie lordą Aldingtoną, įskaitant teiginį, kad jis yra karo nusikaltėlis. Po 10 savaičių trukusio šmeižto bylos nagrinėjimo, kuriame pareiškėjas bandė pateisinti savo kaltinimus, prisiėmusieji priėmė sprendimą ieškovo naudai ir priteisė jam 1,5 mln. svarų sterlingų žalos atlyginimo. Buvo paskirtas draudimas toliau publikuoti. Pareiškėjas siekė apskūsti sprendimą, tačiau jam buvo nurodyta sumokėti 124 900 svarų sterlingų kaip užstatą bylinėjimosi išlaidoms padengti. Pareiškėjas teigė, kad buvo pažeisti EŽTK 6 ir 10 straipsniai. EŽTT šioje byloje nurodė, jog turi būti vertinamas saviraiškos laisvės ribojimo proporcingumas - „ar tai buvo proporcinga teisėtam siekiamam tikslui“¹⁶². Teismas konstatavo, jog „[...] priteistos sumos dydis [...] buvo neproporcingas pareiškėjo teisės į saviraiškos laisvę pažeidimas ir dėl to 10 straipsnio pažeidimas“¹⁶³. Taigi, tokia sankcija yra neproporcinga, pažeidžia EŽTK 10 str. ir kartu turi atgrasomąjį poveikį.

2022 m. birželio 9 d. Antverpeno apeliacinio teismo sprendime tvirtai remiama tiriamoji žurnalistika viešojo intereso klausimais, kartu pripažįstant žalingą SLAPP poveikį¹⁶⁴. Byla susijusi

¹⁶¹ „European Court of Human Rights, judgment 15 March 2022, *OOO Memo v. Russia*, No. 2840/10“, *supra note*, 160.

¹⁶² „European Court of Human Rights, judgment of 13 July, 1995, *Tolstoy Miloslavsky v. The United Kingdom*, No. 18139/91“, ECHR, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57947%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57947%22]}).

¹⁶³ „*Tolstoy Miloslavsky v United Kingdom*“, 5rb, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.5rb.com/case/tolstoy-miloslavsky-v-united-kingdom/>.

¹⁶⁴ Dirk Voorhoof, „Arrest geeft flinke steun in de rug van de onderzoeksjournalistiek door Apache“, Apache, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.apache.be/2022/06/10/apache-opnieuw-vrijgesproken-fornuis-zaak>; „Antwerp Court of Appeal, Judgment of 9 June 2022, No. C/820/2022“, cituota iš Dirk Voorhoof, „Belgian news site Apache acquitted of stalking and breach of privacy in SLAPP-case Antwerp Court of Appeal condemns applicant civil party for abuse of process“, Iris merlin, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://merlin.obs.coe.int/article/9594>.

su Belgijos tiriamosios žurnalistikos portalu *Apache*, prieš kurios žurnalistus inicijuoti teismo procesai dėl jų kritinių publikacijų apie nekilnojamojo turto projektus ir ryšius su vietos valdžia. Ieškovas, projekto vystytojas Erikas Van der Paalo, kaltino žurnalistus persekiojimu, jo teisės į savo atvaizdą pažeidimu, privatumo pažeidimu. Teismas nustatė, kad Van der Paalas nesiėlgė kaip apdairus ir rūpestingas asmuo, o iš esmės turėjo tikslą (finansišškai) išvarginti „Apache“ ir sustabdyti kritišką „Apache“ reportažą apie jį. Teismas nusprendė, kad (slaptas) vaizdų darymas, jų apdorojimas ir integravimas į reportažą buvo atsakingo žurnalistinio reportažo dalis socialiai svarbia tema. Apeliacinis teismas pripažino, kad byla buvo piktnaudžiavimas procesu, „Apache“ žurnalistai patyrė turtinę žalą dėl to, kad buvo trukdoma jų profesinei veiklai, taip pat moralinę žalą, nes jie liko netikri dėl galutinio sprendimo ir dėl to, kad buvo neteisėtai užpultas jų profesinis veikimas, įskaitant jų gerą vardą. Vyriausiajam „Apache“ redaktoriui ir žurnalistui taip pat buvo priteista padidinta 6 000 eurų kompensacija už teisinės išlaidas, atsižvelgiant į Van der Paalo piktnaudžiavimą apeliacinio proceso metu¹⁶⁵.

Byloje *Delfi AS prieš Estiją* EŽTT sprendė, ar internetinio naujienų portalą pripažinimas atsakingu už šmeižikiškus vartotojų komentarus pažeidė EŽTK 10 straipsnį. Teismas pritaikė trijų dalių testą ir nustatė, kad nors „Delfi“ saviraiškos laisvė buvo apribota, tai buvo nustatyta įstatymo, siekė teisėto tikslo (reputacijos apsaugos) ir buvo numatoma, atsižvelgiant į „Delfi“ kontrolę komentarų skiltyje¹⁶⁶. Teismas galiausiai nusprendė, kad apribojimas buvo būtinas demokratinėje visuomenėje. Jis pabrėžė, kad „Delfi“ veikė kaip leidėjas, žinojo apie neteisėtų komentarų riziką ir, nepaisant kontrolės mechanizmų, jų nedelsdamas nepašalino. Paskirta sankcija buvo gana nedidelė ir proporcinga. Todėl Teismas padarė išvadą, kad 10 straipsnis nebuvo pažeistas, pabrėždamas saviraiškos laisvės ir asmenų apsaugos nuo žalingo turinio internete pusiausvyrą¹⁶⁷.

Kaip dar vieną SLAPP atvejį galime paminėti bylą *Maroko karalystė prieš Ignacio Cembrero*. Šioje byloje Maroko Karalystė pateikė ieškinį prieš ispanų žurnalistą Ignacio Cembrero dėl pastarojo komentarų ir pranešimų, pagrįstų tarptautiniais tyrimais, kad jis buvo neteisėto Maroko valdžios institucijų vykdomo šnipinėjimo programų stebėjimo taikiny¹⁶⁸. Žurnalistas komentavo, jog Mohamedo VI režimo slaptosios tarnybos atakavo daugiau nei 10 000 mobiliųjų

¹⁶⁵ Dirk Voorhoof, „Belgian news site Apache acquitted of stalking and breach of privacy in SLAPP-case Antwerp Court of Appeal condemns applicant civil party for abuse of process“, Iris merlin, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://merlin.obs.coe.int/article/9594>.

¹⁶⁶ „European Court of Human Rights, judgment of 16 June 2015, Delfi AS v. Estonia, No. 64569/09“, ECHR, žiūrėta 2025 m. birželio 3 d., <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-155105%22%5D%7D>.

¹⁶⁷ „Delfi AS v. Estonia“, Global Freedom of Expression Columbia University, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/delfi-as-v-estonia/>.

¹⁶⁸ „Morocco files lawsuit against Spanish journalist over his claims it used Pegasus spyware to surveil him“, European Centre for Press and Media Freedom, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.mapmf.org/alert/25031>; Justin Barthe ir Francesca Farrington, *Open SLAPP Cases in 2022 and 2023. The Incidence of Strategic Lawsuit Against Public Participation, and Regulatory Responses in the European Union* (Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies, 2023), 31, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/756468/IPOL_STU\(2023\)756468_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/756468/IPOL_STU(2023)756468_EN.pdf).

telefonų, įskaitant jo telefoną. Kreipimusi į Ispanijos teismą Marokas tęsia žiniasklaidos specialistų politinio persekiojimo strategiją ir jau ketvirtą kartą prieš žurnalistą Ignacio Cembrero tam naudojami Ispanijos teismai. Nors byloje žala nebuvo įvertinta, ieškinys rodo, kad buvo siekiama didelės finansinės kompensacijos¹⁶⁹. Pirmosios instancijos teismas bylą atmetė ir įpareigojo Maroko Karalystę padengti visas teises išlaidas. Ši byla - akivaizdus SLAPP pavyzdys, iliustruojantis galios disbalansą bei atgrasomąjį poveikį¹⁷⁰.

Byloje *Morice prieš Prancūziją* EŽTT nusprendė, kad pareiškėjo nuteisimas už šmeižtą buvo neproporcingas jo saviraiškos laisvės apribojimas pagal EŽTK 10 straipsnį. Bylos duomenys atskleidžia, jog nacionaliniai teismai advokatą Morice nuteisė dėl jo spaudoje viešai pateiktų pareiškimų, kuriuose jis kritikavo teisėjus, nagrinėjusius rezonansinę bylą (susijusią su teisėjo Borrel mirtimi). Anot Morice, teisėjai elgėsi šališkai ir netinkamai vykdė tyrimą, t. y. „elgesiu, kuris visiškai prieštaravo nešališkumo ir lojalumo principams“¹⁷¹. Teismas pabrėžė, kad kalboms viešojo intereso klausimais, ypač susijusioms su teisingumo sistemos veikimu, taikomas aukštas apsaugos lygis ir kad apribojimų galimybės yra ribotos. Jis taip pat pakartojo skirtumą tarp faktinių teiginių ir vertybinių vertinimų, pažymėdamas, kad reikalavimas įrodyti vertybinius vertinimus yra nesuderinamas su saviraiškos laisve. Teismas nustatė, kad Morice teiginiai buvo vertybiniai vertinimai, pagrįsti pakankamu faktiniu pagrindu, ir buvo platesnės viešos diskusijos, o ne asmeninio išpuolio dalis¹⁷². Jis pabrėžė, kad net ir santykinai nedidelės sankcijos gali sukelti „atgrasantį poveikį“, ypač kai dalyvauja teisininkai, atsižvelgiant į jų vaidmenį ginant klientus ir prisidedant prie viešų diskusijų. EŽTT nusprendė, jog Morice sprendimas už šmeižtą buvo neproporcingas kišimasis į jo teisę į saviraiškos laisvę ir todėl nebuvo „būtinai demokratinėje visuomenėje“, dėl kurio buvo pažeistas EŽTK 10 straipsnis¹⁷³.

Taigi, užsienio teismų praktikos analizė leidžia teigti, jog SLAPP sąvokos turinys teismų praktikoje atsiskleidžia saviraiškos laisvės, teisės į reputaciją ir teisės į teisingą teismą gynimu. Šių teisių pažeidimai leidžia identifikuoti SLAPP pobūdžio bylas. Nagrinėta teismų praktika atskleidžia akivaizdų bylos šalių galios disbalansą, ilgus ir sudėtingus procesus ir dideles finansines pasekmes. *Steel ir Morris prieš Jungtinę Karalystę* ir *Tolstoy Miloslavsky prieš Jungtinę Karalystę* bylose SLAPP galime atpažinti iš procesinio ir finansinio spaudimo prizmių - šalių nelygybė ir sudėtingo proceso našta, apsunkina galimybę veiksmingai gintis. Bylose *Lingens prieš Austriją* ir *Morice prieš Prancūziją* pabrėžiama viešo intereso apsauga ir kritikos ribos, t. y., jog

¹⁶⁹ „Morocco files lawsuit against Spanish journalist over his claims it used Pegasus spyware to surveil him“, European Centre for Press and Media Freedom, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.mapmf.org/alert/25031>.

¹⁷⁰ *Ibid.*

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² „European Court of Human Rights, judgment of 23 April 2015, *Morice v. France*, No. 29369/10“, ECHR, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-154265%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-154265%22]}).

¹⁷³ „*Morice v. France*“, Global Freedom of Expression Columbia University, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/morice-v-france/>.

kritika viešojo intereso klausimais, ypač susijusi su politika ar teisingumo sistema, turi būti saugoma net ir tada, kai ji yra aštri ar nepatogi. Byloje *OOO Memo prieš Rusiją* jau randame SLAPP reiškinių identifikavimą ir akcentavimą, jog valstybės institucijų inicijuoti ieškiniai prieš žiniasklaidą gali kelti grėsmę demokratijai. Belgijos „Apache“ byla ar Maroko Karalystės ginčas su žurnalistu atskleidžia, jog bylinėjimosi procesas tampa spaudimo žiniasklaidai įrankiu. Kaip matome, nors bylų faktinės aplinkybės yra skirtingos, jas vienija bendri požymiai - galios disbalansas, neproporcingos priemonės ir rizika, kad teisminiai procesai bus naudojami siekiant slopinti viešą kritiką.

Lietuvos teismų praktika, susijusi su SLAPP bylomis, nėra gausi, tačiau tokios bylos „nagrinėjamos tiek žemesnės instancijos, tiek apeliacinės instancijos teismuose“¹⁷⁴, o 2026 m. svarbi nutartis priimta ir LAT.

Klaipėdos apylinkės teisme nagrinėta civilinė byla Nr. e2-15-1112/2024, kurios ieškovai V. S. ir UAB „Statega“ prašė „pripažinti, kad atsakovai UAB „15min“ ir Š. Č. paskleidė tikrovės neatitinkančią, [...] ieškovų V. S. garbę ir orumą, UAB „Statega“ dalykinę reputaciją žeidžiančią informaciją [...]“¹⁷⁵. Ieškovai prašė paneigti daugybę konkrečių teiginių, pašalinti publikacijas, atsiprašyti dėl V. S. atvaizdo naudojimo koliažuose, taikyti „teisę būti pamirštam“, pašalinti ir užsienio portaluose publikuotus tekstus, taip pat priteisti neturtinę žalą. Ieškovų pozicija buvo grindžiama tuo, kad publikacijos buvo tendencingos, paremtos nepatikimais ar net galimai suklustotais dokumentais, o jų tikslas buvo diskredituoti ieškovus ir suformuoti įspūdį apie jų tariamus ryšius su Pusiaujo Gvinėjos režimu, pinigų plovimu, ginklų prekyba ir kitomis galimai neteisėtomis veikomis. Šioje byloje atsakovai savo poziciją grindė tuo, kad publikacijos buvo teisėtos tiriamosios žurnalistikos rezultatas ir turėjo faktinį pagrindą. Jie pabrėžė, kad „[...] visi ieškovų nurodyti teiginiai [...] atitinka tikrovę ir buvo padaryti remiantis objektyviais duomenimis“¹⁷⁶, o dalis jų „yra ne faktai, o nuomonė“. Atsakovai nurodė, jog straipsniuose buvo siekiama pateikti ir ieškovų poziciją, tačiau „V. S. [...] atsisakė kalbėti“¹⁷⁷. Atsakovai teigė, kad reikalavimai pašalinti publikacijas ir taikyti „teisę būti pamirštam“ yra nepagrįsti, nes „Lietuvos Respublika nustatė teisės būti pamirštam išimtį žiniasklaidos atžvilgiu“, o „visuomenės teisė žinoti informaciją [...] yra svarbesnė“¹⁷⁸. Kartu atsakovas Š. Č. aiškiai nurodė, kad ieškinys turi SLAPP požymių: ieškovai „siekia persekioti žurnalistą už jo profesinės pareigos atlikimą“, o jų

¹⁷⁴ „SLAPP ieškiniai: teismo vaidmuo saugant asmenų teisę reikšti nuomonę ir dalyvauti viešajame gyvenime“, LAT, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://www.lat.lt/naujienos/slapp-ieskiniai-teismo-vaidmuo-saugant-asmenu-teise-reiksti-nuomone-ir-dalyvauti-viesajame-gyvenime/1960>.

¹⁷⁵ „Klaipėdos apylinkės teismo 2024 m. vasario 12 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-15-1112/2024“, Liteko, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3c921c9f-0d18-4722-8dfe-543dae081472>.

¹⁷⁶ *Ibid.*

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Ibid.*

reikalavimai yra „orientuoti į [...] reputacijos diskreditavimą ir galėtų lemti organizacijos paralyžiavimą“¹⁷⁹. Teismas nenustatė, jog atsakovų publikacijos „[...] pažeidė ieškovų garbę, orumą ar dalykinę reputaciją“, ir nebuvo pagrindo taikyti „teisės būti pamirštam“ ar šalinti publikacijas“¹⁸⁰. Nors šią bylą teismas sprendė kaip garbės ir orumo bei dalykinės reputacijos ginčą, pagal savo pobūdį ji gali būti laikoma SLAPP pavyzdžiu, kadangi civilinis procesas naudojamas kaip priemonė daryti spaudimą viešojo intereso informaciją skelbiantiems asmenims.

Civilinės bylos Nr. e2-651-912/2024 duomenimis UAB „ICOR“ pareiškė ieškinį keturiems atsakovams - trimis advokatams ir buvusiam Energetikos ministerijos kancleriui - ir prašė priteisti 7 264 900 Eur žalos atlyginimą. Ieškovė teigė, kad atsakovai, „nuslėpė nuo Lietuvos Respublikos Vyriausybės esminę informaciją, gavo jos sutikimą ir kitoje civilinėje byloje valstybės vardu pareiškė nepagrįstą ieškinį UAB „ICOR““¹⁸¹, o dėl to bendrovė patyrė „reputacinę žalą ir kitus nuostolius“¹⁸². Atsakovai savo ruožtu tvirtino, kad toks ieškinys yra SLAPP, nes juo siekiama „pakenkti atsakovų vykdomai veiklai, [...] atgrasyti atsakovus nuo šios profesinės veiklos [...] ir atkeršyti atsakovams už jų profesinių advokato ar valstybės tarnautojo pareigų vykdymą“¹⁸³. Vis dėlto nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismas su tuo nesutiko. Lietuvos apeliacinis teismas pabrėžė, kad apeliantai „nevykdo visuomenės informavimo ar kitokios su viešojo intereso tenkinimu ar gynimu susijusios veiklos“, todėl ieškovės ieškinys „nelaikytinas SLAPP ieškiniu CPK 951 straipsnio prasme“¹⁸⁴. Teismas taip pat pažymėjo, kad nors direktyvoje apsauga tam tikrais atvejais gali būti taikoma ir teisininkams, tai galioja tik tada, kai jie remia asmenis, kuriems „gresia SLAPP“¹⁸⁵, o šiuo atveju „apeliantų veikla nelaikytina visuomenės dalyvavimo veikla, o valstybė - asmeniu, kuriam gresia SLAPP“¹⁸⁶. Be to, teismas atmetė argumentą dėl būtino galios disbalanso, pažymėdamas, kad nors didelė reikalavimo suma „galėtų būti SLAPP ieškinio požymiu“¹⁸⁷, byloje nėra duomenų, kad tai būtų sutrikdę atsakovų veiklą ar apriboję jų galimybes gintis.

Civilinėje byloje Nr. e2S-1328-794/2024 buvo sprendžiama ar UAB „Evecon“ ieškinys prieš asociaciją „Kraštovaizdis“ ir jos prezidentą T. B. dėl dalykinės reputacijos gynimo iš tikrųjų buvo teisėtas reputacijos gynimas, ar strateginis ieškinys, kuriuo siekta nutildyti visuomeninę

¹⁷⁹ „Klaipėdos apylinkės teismo 2024 m. vasario 12 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-15-1112/2024“, *supra note*, 175.

¹⁸⁰ *Ibid.*

¹⁸¹ „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-651-912/2024“, Liteko, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7b4fe004-a0ec-4014-8a5c-cc66cdc29119>.

¹⁸² *Ibid.*

¹⁸³ *Ibid.*

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ *Ibid.*

¹⁸⁶ *Ibid.*

¹⁸⁷ *Ibid.*

kritiką dėl planuojamo vėjo elektrinių parko. Ieškovė tvirtino, kad atsakovai „viešai skleidžia itin neigiamą ir melagingą informaciją apie ieškovės vykdomą projektą, [...] todėl prašė pripažinti duomenis neatitinkančiais tikrovės, juos paneigti ir solidariai priteisti 50 000 Eur neturtinės žalos“¹⁸⁸. Atsakovai savo ruožtu aiškino, kad ieškinys pateiktas būtent tada, kai jie turėjo teisę teikti pastabas dėl poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos, todėl juo „siekiama įbauginti ir nutildyti atsakovus“¹⁸⁹. Pirmosios instancijos teismas su tuo sutiko ir ieškinį paliko nenagrinėtą kaip SLAPP. Teismas pabrėžė, kad asociacija veikia aplinkosaugos srityje, taigi jos veikla susijusi su viešuoju interesu, o ieškinys „pareikštas išimtinai dėl atsakovės asociacijos „Kraštovaizdis“ vykdomos veiklos“¹⁹⁰. Teismas taip pat akcentavo, kad ieškovė reikalavo „tokio pobūdžio ginčiuose išskirtinai didelį neturtinės žalos atlyginimą“, kad ieškinys pareikštas ir T. B. asmeniškai, nors jis veikė kaip asociacijos prezidentas, ir kad ieškinio pateikimo laikas sutapo su PAV procedūra, todėl buvo pagrindas manyti, jog juo siekta „atgrasyti atsakovus nuo tolesnės visuomeninės veiklos“¹⁹¹. Apeliacinės instancijos teismas šią nutartį paliko nepakeistą ir pabrėžė, jog „LR CPK 95¹ str. 3 d. išvardyti požymiai nėra privalomi visi kartu, nes įstatymas leidžia atsižvelgti ir į kitas reikšmingas aplinkybes“¹⁹². Pirmosios instancijos teismas turėjo pakankamą pagrindą konstatuoti, jog byla buvo SLAPP, kadangi „[...] ieškinys pateiktas strategiškai jautriu momentu, reikalauja neproporcingos 50 000 Eur sumos, T. B. be pagrindo patrauktas kaip fizinis asmuo“¹⁹³, o trijų advokatų pasitelkimas irgi galėjo veikti kaip spaudimo priemonė. Taigi „Evecon“ kreipimasis nebuvo vien reputacijos gynimas, o turėjo ir atgrasymo bei spaudimo požymių visuomenininkams, kritikuojančiams projektą.

LAT nagrinėjo bylą Nr. e3K-3-43-469/2026, kurioje buvo sprendžiama, ar UAB „SKR Baltic“ ieškinys prieš UAB „Delfi“ dėl 2022 m. gegužės 30 d. publikacijos buvo teisėtas dalykinės reputacijos gynimas, ar vis dėlto strateginis ieškinys, kuriuo siekta spausti žiniasklaidą ir atgrasyti ją nuo tolesnio visuomenės informavimo. Ieškovė prašė pripažinti straipsnyje paskelbtus teiginius neatitinkančiais tikrovės, įpareigoti juos paneigti ir priteisti 10 000 Eur žalos atlyginimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai šį ieškinį laikė SLAPP, nes jis buvo pareikštas iš esmės dėl „Delfi“ vykdomos visuomenės informavimo veiklos apie didelės vertės valstybinį žemės sklypą, o pats ieškinys, teismų vertinimu, kūrė spaudimą redakcijai ir žurnalistui¹⁹⁴. Buvo akcentuota, kad

¹⁸⁸ „Vilniaus apygardos teismo 2024 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1328-794/2024“, Liteko, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprenvimupaieska/tekstas.aspx?id=70640104-fab0-44f6-926c-e5062a512e36>.

¹⁸⁹ *Ibid.*

¹⁹⁰ *Ibid.*

¹⁹¹ *Ibid.*

¹⁹² *Ibid.*

¹⁹³ *Ibid.*

¹⁹⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026“, *supra note*, 133.

ieškinys pateiktas praėjus daugiau kaip dvejiems metams po publikacijos, dalis teiginių jau buvo nagrinėti ankstesnėje byloje, ieškovė anksčiau reiškė pretenzijas dėl publikacijų turinio ir mėgino daryti įtaką tam, kaip turi būti skelbiama informacija. Dėl to teismai padarė išvadą, kad ieškiniu siekta ne vien ginti reputaciją, bet „[...] bausti, siekti apriboti visuomenės informavimą, atgrasyti nuo tolesnio domėjimosi valstybinės žemės sklypo likimu“¹⁹⁵. Kasacinis teismas šio požiūrio nepakeitė. Jis išaiškino, kad CPK 95¹ straipsnio 3 dalyje pateiktas ne baigtinis, o pavyzdinis SLAPP požymių sąrašas, todėl nebūtina nustatyti visų galimų kriterijų iš karto. LAT pabrėžė, kad šis institutas turi būti aiškinamas Europos Sąjungos teisės kontekste ir skirtas apsaugoti žurnalistus bei kitus viešojo intereso klausimais veikiančius asmenis nuo bylų, kuriomis siekiama juos įbauginti ar nutildyti. Taigi bylos esmė ir galutinė išvada tokia - teismas pripažino, kad „SKR Baltic“ ieškinys prieš „Delfi“ buvo neleistinas SLAPP pobūdžio ieškinys, todėl jo palikimas nenagrinėto buvo teisėtas.

Apžvelgta teismų praktika leidžia pažymėtina, jog „bylą nagrinėjantis teismas [spręsdamas apie pareikštas ieškinyse yra piktnaudžiaujamojo pobūdžio] vertinta visumą reikšmingų aplinkybių: tiek tiesiogiai įstatyme nustatytus požymius (ieškinyje pareikšto reikalavimo ar jo dalies neproporcingumą, perteklinį ar nepagrįstą pobūdį, įskaitant pernelyg didelę ginčo dalyko vertę; tai, kad ieškovas ar su juo susiję asmenys dėl panašių reikalavimų yra inicijavę keletą bylų; ieškovo ar ieškovo atstovų vykdomą bauginimą, priekabiavimą ar grasinimus iki proceso ar jo metu, taip pat ieškovo elgesį panašiose ar tuo pačiu metu nagrinėjamosiose bylose; nesąžiningą naudojimąsi procesinėmis teisėmis, kt., tiek kitas reikšmingas aplinkybes, kurių visuma patvirtina, kad ieškinys yra piktnaudžiaujamojo pobūdžio“¹⁹⁶.

Taigi, galime daryti išvadą, jog Lietuvos teismų praktika, susijusi su SLAPP bylomis, nėra gausi, tačiau SLAPP ieškinių pagrindu kylančios bylos atpažįstamos ir vertinamos nuosekliai. Teismai geba atskirti tikrą reputacijos gynimą nuo bandymų daryti spaudimą žiniasklaidai ar visuomenės veikėjams. Analizuotos bylos atskleidžia, jog lemiamą reikšmę turi ne pats ieškinio pavadinimas, o jo tikslas, kontekstas ir poveikis, t. y. jei ieškiniu siekiama įbauginti, nutildyti ar atgrasyti nuo dalyvavimo viešajame gyvenime, jis gali būti laikomas SLAPP, tačiau kai ginčas kyla tik iš privačių santykių ir yra nesusijęs su viešuoju interesu, tokia kvalifikacija netaikoma. Lietuvos teismų praktikoje taikomi SLAPP atpažinimo kriterijai iš esmės sutampa su tarptautinėje praktikoje išskiriamais SLAPP požymiais - galios disbalansu, neproporcingais reikalavimais, proceso naudojimu kaip atgrasymo priemone ir viešojo intereso dimensija. Tačiau dėl santykinai naujo teisinio reguliavimo ir dar besiformuojančios praktikos išlieka tam tikras neapibrėžtumas,

¹⁹⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026“, *supra note*, 133..

¹⁹⁶ *Ibid.*

todėl tolesnis nuoseklus teismų praktikos vystymas yra būtinas siekiant užtikrinti veiksmingą apsaugą nuo piktnaudžiavimo procesu.

3. SLAPP REIŠKINIO PREVENCIJOS PROBLEMATIKA LIETUVOS CIVILINIAME PROCESSE

SALPP ieškinius pasitelkia įmonės ir verslininkai bei politikai ir valstybės pareigūnai siekdami įbauginti kritiškus pavienių žurnalistų, žiniasklaidos įmonių, aktyvistų ir NVO dėl jų atliekamų tyrimų, susijusių su korupcija, aplinkosaugos problemomis, vyriausybės veiksmais, sveikatos politika ir piktnaudžiavimo valdžia tyrimais. Nuo 2010 m. Europoje buvo užfiksuota iš viso 1303 SLAPP atvejai, o vien 2024 m. užregistruoti 167 nauji atvejai - tai šiek tiek daugiau, palyginti su 166 atvejais ankstesniais metais¹⁹⁷. Galime manyti, jog SLAPP ieškinių skaičiaus augimas parodo, jog esamos apsaugos priemonės nėra pakankamos. Atsižvelgiant į tai, šio skyriaus poskyriuose analizuojant teismų praktiką bus siekiama nustatyti kaip teismai atpažįsta SLAPP, kaip Lietuvos teismų praktika, susijusi su SLAPP bylomis, atitinka tarptautinius saviraiškos laisvės ir žmogaus teisių apsaugos standartus. Taip pat vertinami anti - SLAPP direktyvos ir LR CPK pakeitimų įgyvendinimo iššūkiai.

3.1. Anti-SLAPP procedūros taikymo ypatumai ir problematika

Kalbėdami apie SLAPP reiškinių Lietuvos civiliniame procese, kalbame ne vien apie doktrininę ar teorinę problemą. Kovai su šiuo reiškiniu yra numatytas specialus mechanizmas, kuris įtvirtintas LR CPK 95¹ str. „piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis siekiant pakenkti atsakovo vykdomai veiklai“¹⁹⁸. Sutinkamai su LAT, minėtame straipsnyje įtvirtintas „institutas atitinka Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės strateginio pobūdžio ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) institutą“¹⁹⁹. Tai reiškia, jog Lietuvos teisėje SLAPP reiškinys yra pripažįstamas įstatymiškai, kas savaime reiškia ir pripažinimą, jog ieškiniai pasitelkiami ne tik pažeistų teisių gynimui.

Sutinkamai su LR CPK 95¹ str., galime išskirti pagrindinius anti - SLAPP procedūros etapus:

1. Prašymą taikyti LR CPK 95¹ str. 2 d. numatytą procedūrą, „siekiant akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio ankstyvo atmetimo“. Atsakovas, manydamas, kad „[...] ieškovas nesažiningai pareiškė akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį dėl to, kad jis užsiima visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais veikla [...] turi teisę atsiliepime į ieškinį arba kitame procesiniame dokumente

¹⁹⁷ „CASE Report 2025: SLAPPs still on the rise across Europe“, Blueprint For Free Speech, žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d., <https://www.blueprintforfreespeech.net/en/news/case-report-2025-slapps-continue-to-increase-across-europe>.

¹⁹⁸ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 95¹ str.

¹⁹⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026“, *supra note*, 133.

iki bylos nagrinėjimo iš esmės pradžios pateikti teismui prašymą taikyti LR CPK 95¹ str. 2 d. numatytą procedūrą“ .

2. Gavęs atsakovo prašymą, teismas preliminariai įvertina jo pagrįstumą. Jeigu teismas preliminariai įsitikina prašymo pagrįstumu, jis ne vėliau kaip per tris darbo dienas persiunčia prašymo kopiją ieškovui ir įpareigoja jį per keturiolika dienų pateikti atsikirtimus bei tikėtinais pagrindais savo ieškinio reikalavimą, pateikiant atitinkamus įrodymus .

3. Jeigu ieškovas nepateikia atsikirtimų arba teismas, įvertinęs ieškovo pateiktus argumentus ir įrodymus, preliminariai nustato, kad ieškinys galėjo būti nesąžiningai pareikštas dėl atsakovo vykdomos visuomenės dalyvavimo veiklos, teismas priima nutartį nagrinėti bylą LR CPK 95¹ str. 4 d. nustatyta tvarka.

Ši procedūra taikoma tiek nacionalinėms, tiek tarptautinėms byloms. Įstatymų leidėjas nurodė, kad dauguma atitinkamų sąvokų (pvz., „visuomenės dalyvavimas“ arba „viešasis interesas“) taikomos atsižvelgiant į ES teisės aktų įgyvendinimo įstatymą, kuriuo perkeliama anti - SLAPP direktyvos nuostatos²⁰⁰.

Nors formaliai anti – SLAPP procedūra yra sulygta LR CPK 95¹ str. praktikoje susiduriama su šioje normoje taikomų sąvokų vertinimo problema, ko pasekoje šią procedūrą siekia taikyti tokios teisės neturintys subjektai. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje Nr. e2-2087-779/2024 atsakovė UAB „Belor“ nurodė, jog „[...] ieškovė, veikdama nesąžiningai, pareiškė akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį atsakovei, tokiu būdu siekdama įbauginti ir nutildyti atsakovę, pakenkti jos vykdomai su viešojo intereso tenkinimu ir gynimu susijusiai veiklai, t. y. siekti ginti kreditorių teises, užtikrinti bankroto proceso teisėtumą ir bendrovės nemokumo administratoriaus teisėtą veikimą“²⁰¹. Atsižvelgiant į tai ieškinį buvo prašoma kvalifikuoti kaip strateginį dėl visuomenės dalyvavimo LR CPK 95¹ str. pagrindu ir palikti nenagrinėtu. Teismas byloje nurodė, jog šiuo atveju pagrindo taikyti LR CPK 95¹ str. nėra, kadangi atsakovas „[...] nėra asmuo, užsiimantis visuomenės informavimo veikla, [...] nėra žurnalistas, leidėjas, žiniasklaidos organizacija, pranešėjas ar žmogaus teisių gynėjas, [...] nėra pilietinės visuomenės organizacija, NVO, profesinė sąjunga, menininkas, tyrėjas ar akademinės bendruomenės narys, [...] nevykdo jokios su viešojo intereso tenkinimu ar gynimu susijusios veiklos“²⁰². Šiuo atveju SLAPP procedūrą atsisakyta taikyti, kadangi byloje nebuvo jokių SLAPP požymių.

²⁰⁰ Artur Doržinkevič ir Ana Kiknadze, „Transposition of Anti-SLAPP Directive in Lithuania: Key Procedural Changes and Challenges“, EAPIL, žiūrėta 2026 m. gegužės 17 d., <https://eapil.org/2026/03/20/transposition-of-anti-slapp-directive-in-lithuania-key-procedural-changes-and-challenges/>

²⁰¹ „Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 27 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-2087-779/2024“, Liteko, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1eb2e38e-f3ee-4247-91b5-2c324dcbb8ac>.

²⁰² *Ibid.*

Vilniaus regiono apylinkės teismo byloje Nr. e2-12-1141/2022 ieškovas M. (M.) D. gynė savo garbę ir orumą, dėl atsakovo A. N. dėl komentarų ir atsiliepimų, paskelbtų rekvizitai.lt ir 15min.lt, kuriuose atsakovas kritikavo ieškovo vadovaujamos UAB „Minsko 7“ veiklą dėl lietaus nuotekų problemos ir sklypų užliejimo²⁰³. Komentarų ieškovas prašė pripažinti neteisėtais, juos pašalinti ir priteisti 2 000 Eur neturtinės žalos. Teismas ieškinį atmetė, kadangi ginčo pasisakymai iš esmės buvo atsakovo nuomonė, o ne tikrinamos žinios, nes jie buvo paskelbti komentarų ir atsiliepimų skiltyse, išreiškė susirūpinimą realia, viešai aptarta problema ir turėjo pakankamą faktinį pagrindą²⁰⁴. Nors teismas formaliai nepripažino bylos kaip SLAPP, ieškinys buvo pareikštas nesąžiningai ir faktiškai siekė apriboti atsakovo saviraiškos laisvę, todėl turėjo SLAPP būdingų požymių.

Klaipėdos apygardos teismo buvo nagrinėjama byla Nr. e2S-444-459/2026, kurioje atsakovė pateikė apeliacinį skundą motyvuodama tuo, kad teismas ignoravo jos pateiktus įrodymus, netinkamai vertino aplinkybes ir ieškinio nevertino kaip SLAPP, nors jis atitinka LR CPK 95¹ str. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, jog „[...] siekiant taikyti LR CPK 95¹ str. numatytas procedūras, su viešuoju interesu susijusi veikla turi būti aiškinama platesniame kontekste [...] - kaip veikla, daranti reikšmingą poveikį visuomenei ar jos pagrindinėms teisėms ir dėl kurios egzistuoja teisėtas visuomenės interesas gauti informaciją, [...] orientuota į visuomenės informavimą ar viešojo intereso gynimą, o ne į privačių asmenų tarpusavio konfliktų sprendimą ar asmeninių interesų gynimą“²⁰⁵. Bylos duomenys atkleidžia, jog apeliantė nėra „[...] profesionali žurnalistė ar visuomenės informavimo priemonių viešosios informacijos rengėja [...] ji nevykdo visuomenės informavimo veiklos ar kitaip dalyvauja viešojo intereso gynimo procese“²⁰⁶. Informacijos apie ieškovę viešinimas „[...] neleidžia daryti išvados, kad tokia veikla yra susijusi su visuomenės informavimu ar viešojo intereso gynimu LR CPK 95¹ str. prasme“²⁰⁷. Bylos kontekstas atskleidžia, jog tai privačių asmenų konfliktas - informacija skleista privataus konflikto kontekste, o ne informacija, kuri gali daryti poveikį visuomenei. Atsižvelgiant į tai, apeliacinis teismas pirmosios instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą.

Analogišką situaciją galime įžvelgti Kauno apygardos teismo civilinėje byloje Nr. e2S-340-413/2026. Byla yra skolos priteisimo pobūdžio, tačiau atsakovė bandė įrodyti, jog „ieškovė prieš jį vykdo persekiojimą, nes siekia iš atsakovo prisiteisti įvairias sumas ir kitose bylose“, todėl

²⁰³ „Vilniaus regiono apylinkės teismo 2022 m. vasario 1 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-12-1141/2022“, Liteko, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a0336463-2116-492d-9857-706c8c9ca2d6>.

²⁰⁴ *Ibid.*

²⁰⁵ „Klaipėdos apygardos teismo 2026 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-444-459/2026“, Liteko, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=59efdb0b-0d51-4ee5-9b97-90bac5bc86b7>.

²⁰⁶ *Ibid.*

²⁰⁷ *Ibid.*

„jis jaučiasi persekiojamas valdžios institucijų“²⁰⁸. Apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą motyvuodamas tuo, kad „ieškinio reikalavimai yra kildinami iš [...] prievolinių teisinių santykių“²⁰⁹, todėl „nėra jokio pagrindo pripažinti, kad ieškinys [...] pareikštas dėl atsakovo vykdomos visuomenės informavimo [...] veiklos“²¹⁰.

Pateikti pavyzdžiai atskleidžia, jog LR CPK 95¹ str. vartojamos sąvokos „visuomenės dalyvavimas“, „akivaizdžiai nepagrįstas ieškinys“ ir „nesąžiningai pareikštas ieškinys“ yra grindžiamos teismo atliekamu individualiu kiekvienos bylos aplinkybių vertinimu. Dėl šios priežasties teismui kiekvienu atveju tenka nustatyti, ar konkretus ginčas patenka į LR CPK 95¹ str. taikymo sritį, atsižvelgiant į byloje esančią informaciją ir pateiktus įrodymus.

LR CPK 95¹ str. nustatyta anti - SLAPP procedūra yra aiški, tačiau jos taikymas - sudėtingas. Anti - SLAPP procedūros taikymo sudėtingumas pasireiškia tuo, jog „[...] piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis, siekiant pakenkti atsakovo vykdomai veiklai turi būti nustatytas pradinėje civilinio proceso stadijoje, t. y. kai civilinės bylos nagrinėjimas iš esmės dar nėra prasidėjęs“²¹¹. Įprastai piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis gali būti nustatytas civilinės bylos nagrinėjimo metu iki „[...] bylos išnagrinėjimo, kuris pasibaigia baigiamuoju teismo procesiniu sprendimu dėl ginčo esmės“²¹². „Asmens procesinio elgesio patikra sąžiningumo aspektu galima iki bylos dėl ginčo esmės išsprendimo“²¹³, tačiau anti - SLAPP procedūros taikymas reiškia, jog piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis, siekiant pakenkti atsakovo vykdomai veiklai turi būti nustatytas dar iki faktinio bylos nagrinėjimo teisme. Teismas tik preliminarai, remdamasis atsakovo pateiktu prašymu, o vėliau ir ieškovo pateiktais atsikirtimas ir įrodymais, gali įvertinti ar pateiktas ieškinys yra SLAPP pobūdžio. Dėl to praktikoje kyla poreikis užtikrinti pusiausvyrą tarp operatyvios apsaugos nuo SLAPP ieškinių ir ieškovo teisės į teisingą procesą.

Anti – SLAPP procedūros taikymas neišvengiamai reikalauja aktyvaus teismo vertinimo bei diskrecijos. Teismas kiekvienu konkrečiu atveju turi nustatyti, ar „[...] ieškinys reiškiamas siekiant apginti pažeistas teises, [...] ar procesas naudojamas kaip spaudimo priemonė prieš

²⁰⁸ „Kauno apygardos teismo 2026 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-340-413/2026“, Liteko, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f3a13d79-f58b-41a6-bef2-806da49377cc>.

²⁰⁹ *Ibid.*

²¹⁰ *Ibid.*

²¹¹ Liudvika Meškauskaitė, „Anti SLAPP procedūra: naujovės ir perspektyvos (1 dalis)“, TeisėPro, žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d., <https://www.teise.pro/index.php/2024/09/05/1-meskauskaite-anti-slapp-procedura-naujoves-ir-perspektyvos-1-dalis/>.

²¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-15-421/2023“, LAT, žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.lat.lt/doclib/27wi8y9jrscxrzww4dgerc7pspnr4tva>; „Išnagrinėta byla dėl piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis priverstinio akcijų pardavimo byloje“, LAT, žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d., <https://www.lat.lt/naujienos/isnagrineta-byla-del-piktnaudziavimo-procesinemis-teisemis-priverstinio-akciju-pardavimo-byloje/1347>.

²¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-15-421/2023“, *op. cit.*

visuomenės dalyvavimo veiklą vykdančių asmenį²¹⁴. Nors anti-SLAPP instituto taikymo praktika Lietuvoje jau formuojasi, vienodi šios procedūros taikymo kriterijai ir jų ribos vis dar plėtojami teismų praktikoje. Dėl to praktikoje gali pasitaikyti nevienodas anti-SLAPP procedūros taikymas.

Anti - SLAPP procedūros taikymas pagal LR CPK 95¹ str. nesukelia automatinio ieškinio palikimo nenagrinėtu padarinių. Priešingai, ši procedūra lemia greitesnį bylos nagrinėjimą ir suteikia teismui galimybę operatyviai įvertinti, ar ieškinys nėra pareikštas piktnaudžiaujant procesu dėl atsakovo vykdomos visuomenės dalyvavimo veiklos. Vis dėlto ieškovui tokioje proceso stadijoje taikomi griežtesni reikalavimai pagrįsti savo reikalavimus bei pateikti juos pagrindžiančius įrodymus.

Taigi, anti - SLAPP procedūros taikymas praktikoje kelia tam tikrų teisinių ir procesinių iššūkių. Teismų praktika atskleidžia, kad LR CPK 95¹ str. vartojamos sąvokos yra vertinamojo pobūdžio, todėl kiekvienu konkrečiu atveju teismui tenka individualiai nustatyti, ar ginčas iš tiesų susijęs su visuomenės dalyvavimo veikla bei ar ieškinys turi piktnaudžiaujamojo pobūdžio požymių. Be to, anti - SLAPP procedūros taikymas reikalauja jau ankstyvoje proceso stadijoje preliminariai įvertinti galimą piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, nors bylos nagrinėjimas iš esmės dar nėra pradėtas ir nėra surinkta visa įrodymų visuma. Dėl to praktikoje kyla poreikis užtikrinti pusiausvyrą tarp operatyvios apsaugos nuo SLAPP ieškinų ir ieškovo teisės į teisingą procesą. Nors anti - SLAPP instituto taikymo praktika Lietuvoje formuojasi, vienodi šios procedūros taikymo kriterijai ir jų ribos vis dar plėtojami teismų praktikoje, todėl praktikoje galimi nevienodi SLAPP atvejų vertinimai.

3.2. ES anti-SLAPP direktyvos perkėlimo į Lietuvos civilinį procesą iššūkiai

Su tikslu į nacionalinę teisę perkelti anti - SLAPP direktyvos nuostatas, nuo 2026 m. gegužės 7 d. įsigaliojo LR CPK pakeitimai. 3 lentelėje pateikiami esminiai LR CPK 95¹ str. pasikeitimai.

3 lentelė. ES SLAPP direktyvos nuostatų įtvirtinimas LR CPK²¹⁵

	LR CPK iki 2026-05-06	LR CPK po 2026-05-07
SLAPP samprata	„[...] ieškovas nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį siekdamas pakenkti atsakovo vykdomai [...] veiklai ar atgrasyti“.	„[...] ieškovas nesąžiningai pareiškė akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį [...] dėl to, kad jis užsiima visuomenės dalyvavimo [...] veikla“.

²¹⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026“, *supra note*, 133.

²¹⁵ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *supra note*, 17: 95¹ str.; „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 95, 95-1, 142 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo priedu įstatymas“, TAR, žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f63377a2e55e11f08918e1adc7c5b1ec>.

	LR CPK iki 2026-05-06	LR CPK po 2026-05-07
Ankstyvas vertinimas	Atsakovas gali prašyti taikyti procedūrą.	„prašymą taikyti [...] procedūrą, siekiant akivaizdžiai nepagrįsto ieškinio ankstyvo atmetimo“.
Įrodinėjimo našta	„[...] pateikti atsikirtimus [...] jei tokie įrodymai nebuvo pateikti“.	„[...] tikėtina pagrįsti savo ieškinio reikalavimą ir pateikti įrodymus“.
Proceso pasekmės	„[...] ieškinys paliekamas nenagrinėtas“.	Iš esmės išlaikoma ta pati pasekmė, bet procedūra detalizuota ir pagreitinta.
Terminai	Nėra aiškiai struktūruoti visam procesui.	„[...] ne vėliau kaip per keturiolika dienų [...] pateikti atsikirtimus“; „[...] byla turi būti išnagrinėta ne vėliau kaip per trisdešimt dienų“.
Teismo vaidmuo	Remiasi šalių pateiktais duomenimis.	„[...] teismas turi teisę savo iniciatyva rinkti įrodymus“.
Finansinė apsauga	Ribota, bendros taisyklės.	„[...] teismas turi teisę įpareigoti [...] sumokėti užstatą galimų [...] išlaidų atlyginimui“.
SLAPP požymių vertinimas	„[...] atsižvelgia į [...] neproporcingumą, perteklinį pobūdį [...] ir kitas reikšmingas aplinkybes“.	„[...] atsižvelgia į [...] piktnaudžiaujamojo pobūdžio [...] požymius [...] ir kitas reikšmingas aplinkybes“.

3 lentelėje pateikiami LR CPK 95¹ str. pakeitimai atskleidžia, jog apsauga nuo SLAPP ieškinių yra sustiprinta sekant anti - SLAPP direktyvos nuostatas, aiškiau apibrėžiant pačią SLAPP sampratą, įtvirtinant ankstyvą tokių ieškinių vertinimo mechanizmą, numatant papildomas priemones atsakovo finansinei apsaugai užtikrinti.

Visgi, nors LR CPK 95¹ str. pakeitimai atlikti perkeliant anti - SLAPP direktyvos nuostatas, praktinis šių normų įgyvendinimas gali kelti iššūkių sekančiais atvejais:

1. Ribos tarp teisėto naudojimosi teise kreiptis į teismą ir piktnaudžiavimo ja atskyrimas. Praktikoje šią ribą nustatyti nėra paprasta. LR CPK 95¹ str. sulygta, jog teismas turi vertinti įvairias aplinkybes, t. y. „ieškinyje pareikšto reikalavimo ar jo dalies neproporcingumą, perteklinį ar nepagrįstą pobūdį, įskaitant pernelyg didelę ginčo dalyko vertę; tai, kad ieškovas ar su juo susiję asmenys dėl panašių reikalavimų yra inicijavę keletą bylų; ieškovo ar ieškovo atstovų vykdomą bauginimą, priekabiavimą ar grasinimus iki proceso ar jo metu, taip pat ieškovo elgesį panašiose ar tuo pačiu metu nagrinėjamosiose bylose; nesąžiningą naudojimąsi procesinėmis teisėmis, kt.), tiek kitas reikšmingas aplinkybes, kurių visuma patvirtina, kad ieškinys yra piktnaudžiaujamojo pobūdžio“²¹⁶. Vis dėlto šie kriterijai yra nebaigtiniai ir gana abstraktūs, todėl daug kas priklauso nuo teismo vertinimo konkrečioje byloje. Tai reiškia, kad egzistuoja rizika arba per plačiai taikyti SLAPP sąvoką ir nepagrįstai riboti teisę kreiptis į teismą, arba priešingai - per siaurai ją taikyti ir neužtikrinti veiksmingos apsaugos nuo piktnaudžiavimo.

²¹⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026“, *supra note*, 133.

2. Įrodinėjimo našta. Nuo 2026 m. gegužės 7 d. įsigaliojusiame teisiniame reguliavime ieškovui perkeliama pareiga pagrįsti reikalavimą ankstyvoje stadijoje. Tokia situacija gali kelti klausimų dėl reikalavimų pagrindimo pakankamumo. Įprastai civiliniame procese įrodinėjimo našta paskirstoma proceso metu, o ne ankstyvoje stadijoje. Aišku, akivaizdu, jog šiuo atveju toks įrodymų reikalavimas yra skirtas atsakovo apsaugai nuo nepagrįstų ir piktnaudžiaujamojo pobūdžio ieškinių, visgi kyla klausimų dėl ieškinio „tikėtino pagrindimo“, kas šiuo atveju bus laikoma pakankamu pagrindimu, kad pateiktas ieškinys nebūtų pripažintas SLAPP.

3. Egzistuoja galimybė, jog ir atsakovas gali piktnaudžiauti procesu, t. y. jis LR CPK 95¹ str. įtvirtintą procedūrą gali taikyti strategiškai - bandyti bet kurį ieškinį kvalifikuoti kaip SLAPP, siekdami jį atmesti ankstyvoje stadijoje. P. Coe, R. Moosavian ir P. Wragg pažymi, kad ankstyvo atmetimo mechanizmai praktikoje gali būti ydingas ir kelti problemų dėl jų strateginio naudojimo proceso šalių interesais²¹⁷. Autoriai pabrėžia, kad pernelyg plačiai taikomos anti-SLAPP procedūros gali apsunkinti teisę kreiptis į teismą ir sudaryti prielaidas atsakovams manipuluoti procesu²¹⁸. J. Standen pažymi, kad anti-SLAPP procedūros suteikia atsakovui itin stiprią procesinę priemonę, leidžiančią ankstyvoje stadijoje sustabdyti įrodymų rinkimą bei pareikalauti iš ieškovo pateikti „prima facie“ bylos pagrindimą dar iki bylos nagrinėjimo iš esmės²¹⁹. Apibendrinant tiek P. Coe, R. Moosavian ir P. Wragg, tiek J. Standen teiginius, manytina, jog atsakovui sudarytos prielaidos strategiškai remtis anti-SLAPP procedūra net ir tais atvejais, kai ieškinys nėra akivaizdžiai piktnaudžiaujamojo pobūdžio.

4. LR CPK 95¹ str. 3 d. numatytas 30 dienų terminas bylos išnagrinėjimui gali būti sunkiai įgyvendintas dėl didelio teismų darbo krūvio. Kadangi yra siekiama, jog procesas, kuris akivaizdžiai yra SLAPP “[...] būtų užbaigtas kuo greičiau”²²⁰, didelis teismų krūvis apsunkina šio tikslo įgyvendinimą.

5. Iki 2026 m. gegužės 7 d. Lietuvoje galiojusi LR CPK 95¹ straipsnio redakcija leido teismui dar pasirengimo stadijoje ieškinį palikti nenagrinėtą, jeigu buvo nustatoma, kad jis pareikštas siekiant pakenkti atsakovo veiklai viešojo intereso srityje. Tačiau naujuoju reguliavimu ši procedūra buvo pakeista į pagreintą bylos nagrinėjimą iš esmės. Kaip pažymi A. Doržinkevič ir A. Kiknadze, „naujai priimtas LR CPK pakeitimas visiškai pakeičia ankstesnę procedūrą nauja

²¹⁷ Peter Coe, Rebecca Moosavian ir Paul Wragg, „Addressing Strategic Lawsuits against Public Participation (SLAPPs): A Critical Interrogation of Legislative, and Judicial Responses”, *Journal of Media Law* 17, 1 (2025): 103 – 142, <https://doi.org/10.1080/17577632.2024.2443096>.

²¹⁸ *Ibid.*

²¹⁹ Jeffrey Standen, „The Anti-Slapp Knockout: Litigation Incentives, the Seventh Amendment, and the Lost Tort of Defamation“, *University of Louisville, Law Review, Forthcoming*, September 12, 2023, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4569534.

²²⁰ „2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069, dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo)“, *supra note*, 129: 33 punktas.

procedūra²²¹. Lietuva į nacionalinę teisę perkėlė anti – SLAPP direktyvoje numatytą ankstyvo bylos vertinimo mechanizmą, tačiau pasirinko ne ieškinio atmetimą pasirengimo stadijoje, o pagreitintą nagrinėjimą iš esmės. Toks modelis reiškia, jog net ir akivaizdaus SLAPP ieškinio atveju bylinėjimosi procesas vyks. Toks modelis kelia praktinę riziką, kadangi anti-SLAPP dirketyvos tikslas - ne tik užtikrinti greitą bylos išnagrinėjimą, bet ir apsaugoti viešajame gyvenime dalyvaujančius asmenis nuo paties proceso kaip spaudimo priemonės. Kaip pažymi J. Borg-Barthet ir F. Farrington, „SLAPP ieškinių problema slypi ne vieno galutinio teismo sprendimo, bet ir pačiame procese, kuris naudojamas slopinant visuomenės dalyvavimą“ ir sukelti didelės finansinės ir psichologinės išlaidos atsakovui²²². Lietuvos pasirinktas anti- SLAPP modelis neleis išvengti teismo proceso, taip iki galo neužtikrinant visiškai veiksmingos apsaugos nuo SLAPP poveikio. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, jog iki 2026 m. gegužės 6 d. galiojės teismų reguliavimas suteikė platesnę apsaugą nei dabartinis reguliavimas, leisdamas ankstyvą ieškinio atmetimą, taip atitinkant pagrindinį anti-SLAPP direktyvos reguliavimo tikslą - kuo greičiau sustabdyti piktnaudžiaujamojo pobūdžio procesą ir apsaugoti atsakovą nuo bylinėjimosi naštos.

6. Nebaigtinis SLAPP kriterijų sąrašas teismams perkelia pareigą nustatyti ar atvejis yra SLAPP. SLAPP ieškinio vertinimas yra tiesiogiai susijęs su teismo diskrecija. Teismas „savo sprendimus, priimamus vadovaujantis diskrecijos teise, turi pagrįsti objektyviais faktais bei bendraisiais teisės principais – įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo“²²³. Tai reiškia, jog teismas remiasi ne tik formaliais teisės normų kriterijais, bet ir jų taikymo interpretacija konkrečioje situacijoje. Visig, „teismų praktikoje susiduriama su vienodos teismų praktikos užtikrinimo problema“²²⁴. Tai ypač aktualu SLAPP atvejais, nes neapibrėžti kriterijai, t. y. „akivaizdžiai nepagrįstas ieškinys“, „visuomenės dalyvavimas“ ar „piktnaudžiavimas“, neišvengiamai reikalauja teismo vertinimo. Teisės normos interpretuojamos kiekvienoje situacijoje, kas reiškia, jog vienodos taisyklės gali būti skirtingai pritaikytos skirtingose bylose.

Europos Sąjungos anti-SLAPP direktyvos įgyvendinimas taip pat patvirtina atvejų interpretacijos skirtumus praktikoje. ES valstybės narės skirtingai perkelia anti- SLAPP direktyvos

²²¹ Artur Doržinkevič ir Ana Kiknadze, „Transposition of Anti-SLAPP Directive in Lithuania: Key Procedural Changes and Challenges“, *supra note*, 200.

²²² Justin Borg-Barthet, Francesca Farrington, „The EU’s Anti-SLAPP Directive: A Partial Victory for Rule of Law Advocacy in Europe“, *supra note*, 24.

²²³ Rūta Baškevičienė, „Diskrecijos sąvoka Lietuvos viešojoje teisėje“, *Teisė* 105 (2017): 73 <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1515510416149/J.04~2017~1515510416149.pdf>.

²²⁴ Artur Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo problemos taikant laikinas apsaugos priemones civiliniame procese“, *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 136, <https://doi.org/10.13165/JUR-23-30-1-06>.

kriterijus į nacionalinę teisę, todėl atsiranda nevienodas SLAPP sąvokos taikymas skirtingose jurisdikcijose²²⁵.

Nebaigtinis SLAPP kriterijų sąrašas yra būtinas lankstumui užtikrinti, tačiau kartu jis neišvengiamai didina teismų diskrecijos apimtį. Dėl to pereinamuoju laikotarpiu galima tikėtis nevienodos teismų praktikos formavimosi. Vienodesni kriterijai formosis tik palaipsniui, plėtojantis nacionalinei ir Europos Sąjungos teismų praktikai.

Taigi, nors LR CPK 95¹ pakeitimai sustiprina apsaugą nuo SLAPP ieškinių, vis dėlto nuo 2026 m gegužės 7 d. įsigaliojusių nuostatų praktinis taikymas gali kelti iššūkių, susijusių su ribos tarp teisėto ieškinio ir ieškinio, kuriuo piktnaudžiaujama, nustatymu, įrodinėjimo standartais, galimu proceso piktnaudžiavimu bei nevienodos teismų praktikos formavimusi. Tai rodo, kad vien teisinio reguliavimo nepakanka - esminę reikšmę turės nuoseklus ir subalansuotas jo taikymas praktikoje.

3.3. Teisinės gynybos priemonės nuo SLAPP ieškinių

Teismo tikslas, kad bylos būtų nagrinėjamos teisingai ir proporcingomis sąnaudomis, kitaip tariant - laikantis pagrindinio civilinio proceso tikslo. Atvejai, kuomet yra piktnaudžiaujama civiliniu procesu lemia teisinės gynybos priemonių taikymo poreikį. Civiliniame procese pagrindinė iniciatyva taikyti teisinės gynybos priemones yra suteikta teismui²²⁶.

„Procesinės teisės, kurias dalyvaujantis byloje asmuo įgyvendina, pažeisdamas kitų asmenų teises į greitą ir teisingą bylos išnagrinėjimą bei šias teises atitinkančias paties byloje dalyvaujančio asmens pareigas, negali teismo būti pripažįstamos ir ginamos“²²⁷. Tokiu atveju, teismas, nustatęs, jog yra elgiamasi piktnaudžiaujant procesu, turi būti aktyvus ir taikyti teisinės gynybos priemones. Sutinkamai su anti - SLAPP direktyva ir LR CPK 95¹ str. 3 d., teismas, nustatęs, jog ieškinys yra SLAPP, gali taikyti sekančias teisinės gynybos priemones:

- užstato reikalavimas;
- ankstyvas ieškinio atmetimas;
- bauda ir kompensacija.²²⁸

²²⁵ Artur Doržinkevič ir Ana Kiknadze, „Transposition of Anti-SLAPP Directive in Lithuania: Key Procedural Changes and Challenges“, *supra note*, 200.

²²⁶ Aurimas Brazdeikis, „Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis“, *supra note*, 47: 211.

²²⁷ *Ibid.*, 212.

²²⁸ „2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069, dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo)“, *supra note*, 129; „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 95, 95-1, 142 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo priedu įstatymas“, *supra note*, 214.

Anti - SLAPP direktyvoje numatyta, jog valstybės narės turėtų nustatyti taisykles, atitinkančias nacionalinę teisę ir praktiką, siekdamas užtikrinti, kad teismai, nagrinėjantys bylas prieš visuomenės dalyvavimą, turėtų teisę reikalauti, kad ieškovas pateiktų procesinių išlaidų ir žalos atlyginimo užtikrinimą²²⁹. LR CPK 95 str. pakeitimo įstatyme nustatyta, jog „[...] teismas turi teisę įpareigoti [...] asmenį sumokėti užstatą galimų bylinėjimosi išlaidų atlyginimui užtikrinti“²³⁰. Reikalavimas ieškovams įnešti užstatą yra kaip atgrasymo nuo nepagrįstų ar piktnaudžiaujamų ieškinių pateikimo priemonė²³¹.

Ankstyvas ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo nutraukimas yra viena iš pagrindinių procesinių apsaugos priemonių, išdėstytų anti - SLAPP direktyvoje ir Europos Tarybos rekomendacijoje dėl SLAPP. Europos Tarybos rekomendacijoje nustatyta, kad valstybės narės savo nacionalinės teisės sistemose turėtų numatyti nuostatas, leidžiančias teismams ankstyvoje proceso stadijoje atmesti ieškinius kaip SLAPP, savo iniciatyva arba atsakovų prašymu²³². Teismui akivaizdžiai matant, jog „ieškinys yra aiškiai nepagrįstas, jis gali jį atmesti, kol byla dar nepradėta nagrinėti iš esmės“²³³.

Pažymėtina, jog Lietuvos teisėje toks modelis įgyvendintas iš dalies - ne kaip tiesioginis automatinis ieškinio atmetimo institutas, bet kaip preliminarus vertinimo ir pagreitinto procesinio nagrinėjimo mechanizmas, įtvirtintas LR CPK 95¹ straipsnyje. Gavęs atsakovo prašymą taikyti anti-SLAPP procedūrą, teismas pirmiausia atlieka pirminį prašymo pagrįstumo vertinimą, o ieškovui suteikiama galimybė per nustatytą terminą pateikti atsikirtimus ir pagrįsti ieškinio reikalavimus įrodymais²³⁴. Tik įvertinęs šalių pateiktą medžiagą, teismas sprendžia, ar egzistuoja pagrindas taikyti anti-SLAPP procedūrą ir pereiti prie pagreitinto bylos nagrinėjimo. Lietuvos reguliavimas labiau orientuotas į procesinį balansą tarp ieškovo teisės kreiptis į teismą ir atsakovo apsaugos nuo piktnaudžiaujamo pobūdžio ieškinių, o ne į griežtą SLAPP ieškinių eliminavimą pačioje proceso pradžioje.

Baudos ir kompensacijos yra dar vienos iš teisių gynimo priemonių, nurodytų ES anti - SLAPP direktyvoje ir Europos Tarybos rekomendacijoje dėl SLAPP. Europos Tarybos

²²⁹ *Protecting Freedom of Expression and of the Media in the Western Balkans (PRO-FREX). Regional Baseline Assessment of Legislative and Policy Needs for Implementing Council of Europe and European Union Standards on Countering the Use of SLAPPs. Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Montenegro, North Macedonia and Serbia, supra note, 131: 22.*

²³⁰ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 95, 95-1, 142 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo priedu įstatymas“, *op. cit.*

²³¹ Judit Bayer, „Legislative instruments protecting freedom of expression in Europe - an overview“, *ERA Forum* 26 (2025): 411 – 428, <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-025-00852-w>.

²³² „Recommendation CM/Rec(2024)2 of the Committee of Ministers to member States on countering the use of strategic lawsuits against public participation (SLAPPs)“, *supra note, 127: 25 – 34 punktai.*

²³³ „SLAPP ieškiniai: teismo vaidmuo saugant asmenų teisę reikšti nuomonę ir dalyvauti viešajame gyvenime“, *supra note, 174.*

²³⁴ Artur Doržinkevič ir Ana Kiknadze, „Transposition of Anti-SLAPP Directive in Lithuania: Key Procedural Changes and Challenges“, *supra note, 200.*

rekomendacijoje aiškiai nurodyta, kad valstybės narės turėtų numatyti tinkamas nuostatas, kad SLAPP aukos būtų pripažintos tokiomis ir joms būtų visiškai atlyginta patirta žala, apimanti tiek turtinę, tiek neturtinę žalą, pavyzdžiui, pajamų netekimą ir emocinį stresą, taip pat išlaidas - teisines ir administracines išlaidas²³⁵. Pažymėtina, jog anti - SLAPP direktyva susieja žalos atlyginimo mokėjimą su baudomis. Direktyvos 15 straipsnyje teigiama, kad valstybės narės užtikrina, jog teismai ar tribunolai, nagrinėjantys piktnaudžiavimo procesus prieš visuomenės dalyvavimą, galėtų skirti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas baudas arba kitas lygiavertes priemones²³⁶.

Sutinkamai su A. Doržinkevič ir M Kirkučiu (2025), nors užstato reikalavimas, ankstyvas ieškinio atmetimas bei bauda ir kompensacija yra teisinės gynybos priemonės apsaugančios nuo SLAPP ieškinių, visgi jų taikymas „[...] neturi tapti teismo savivale, teismas turėtų atsiklausti ginčo šalių nuomonės ir išklausti abi šalis prieš taikydamas bet kokias priemones²³⁷.

Taigi, ES lygmeniu anti-SLAPP procedūros reguliavimas numato kelis pagrindinius apsaugos instrumentus - užstato reikalavimą, ankstyvą ieškinio atmetimą bei žalos atlyginimą ir sankcijas (baudas). Šios priemonės skirtos užtikrinti tiek atsakovo apsaugą nuo nepagrįsto bylinėjimosi spaudimo, tiek proceso efektyvumą ir atgrasymą nuo piktnaudžiavimo. Lietuvos teisėje šios priemonės įgyvendintos iš dalies – ne kaip automatinio ir tiesioginio ieškinio atmetimo mechanizmas, o kaip preliminarus teismo vertinimo ir pagreitinoto procesinio nagrinėjimo modelis, kuriame teismui suteikiama diskrecija spręsti dėl SLAPP požymių egzistavimo. Tai rodo, kad Lietuvos reguliavimas labiau orientuotas į procesinį balansą tarp šalių teisių, o ne į griežtą ankstyvą SLAPP ieškinio eliminavimą.

²³⁵ *Protecting Freedom of Expression and of the Media in the Western Balkans (PRO-FREX). Regional Baseline Assessment of Legislative and Policy Needs for Implementing Council of Europe and European Union Standards on Countering the Use of SLAPPs. Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Montenegro, North Macedonia and Serbia, supra note*, 131: 24; „Recommendation CM/Rec(2024)2 of the Committee of Ministers to member States on countering the use of strategic lawsuits against public participation (SLAPPs)“, *supra note*, 127.

²³⁶ „2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069, dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo)“, *supra note*, 129: 15 str.

²³⁷ Artur Doržinkevič ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 20: 481.

IŠVADOS

1. SLAPP reiškiny, savo siekais ieškinį panaudoti kaip strateginio spaudimo priemonę, sąmoningai piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis, taip siekiant sukelti proceso vilkinimą, akivaizdžiai pažeidžia civilinio proceso paskirtį ir tikslus, kuriais siekiama asmenų pažeistų teisių gynimo, greito teisinės taikos atkūrimo, tinkamo teisės normų taikymo, jų aiškinimo ir plėtojimo.

2. SLAPP yra pripažįstamas ir reguliuojamas tiek tarptautiniu, tiek Europos ir nacionaliniu lygmeniu, o jo atpažinimas grindžiamas tokiais kriterijais kaip galios disbalansas tarp šalių, nepagrįsti ar neproporcingi reikalavimai, piktnaudžiavimas procesinėmis priemonėmis, koordinuoti teisminiai veiksmai ar siekis sukelti finansinį ir psichologinį spaudimą. Šis SLAPP atpažinimo kriterijų sąrašas nėra baigtinis, kas reiškia teismo diskrecijos teisę kiekvienu atveju vertinti atskiras bylos aplinkybes, šalių elgesį ir tai, ar yra galimas siekis riboti dalyvavimą viešojo intereso diskusijoje, ir nuspręsti, ar konkretus atvejis patenka į SLAPP reiškinių kontekstą.

3. Nuo 2026 m. gegužės 7 d. įsigalioję LR CPK 95¹ pakeitimai sustiprina apsaugą nuo SLAPP ieškinių, tačiau normos nuostatų praktinis taikymas gali kelti iššūkių, susijusių su ribos tarp teisėto ieškinių ir ieškinių, kuriuo siekiama piktnaudžiavimo, nustatymu, įrodinėjimo standartais, galimu proceso piktnaudžiavimu bei nevienodos teismų praktikos formavimusi. Tai rodo, kad vien teisinio reguliavimo nepakanka - esminę reikšmę turės nuoseklus ir subalansuotas jo taikymas praktikoje.

4. Ginamasis teiginys, jog SLAPP ieškiniai iškraipo civilinio proceso esmę, nes yra nukreipti ne į pažeistų teisių gynimą, bet į viešąją kritiką reiškiančių asmenų bauginimą ir nutildymą, pasitvirtino, kadangi tiek užsienio, tiek nacionalinių teismų praktika ir doktrina atskleidžia, jog SLAPP ieškiniai nėra skirti realiam pažeistų teisių gynimui, o priešingai - naudojami kaip priemonė daryti spaudimą žiniasklaidai, aktyvistams ar kitiems viešojo intereso dalyviams. Toks SLAPP ieškinių pobūdis iškraipo civilinio proceso paskirtį ir prieštarauja jo tikslui - sąžiningai ir efektyviai spręsti teisinius ginčus.

5. Ginamasis teiginys, jog Lietuvos civilinio proceso teisėje šiuo metu nėra pakankamų teisinio reguliavimo priemonių, kurios leistų efektyviai identifikuoti ir užkirsti kelią SLAPP pobūdžio byloms, iš dalies pasitvirtino, kadangi, nors Lietuvos teisėje jau yra įtvirtintos specialios kovos su SLAPP ieškinių normos, visgi praktinis jų taikymas nėra pakankamai aiškus ir nuoseklus - egzistuoja neapibrėžtumas, vieningos teismų praktikos stoka ir sunkumai ankstyvoje stadijoje identifikuoti SLAPP bylas.

PASIŪLYMAI

1. Nors nuo 2026 m. gegužės 7 d. įsigaliojusiame LR CPK 95¹ str. 1 d. įvedamos sąvokos „akivaizdžiai nepagrįstas ieškinys“, „visuomenės dalyvavimas“, o dėl pastarosios nukreipiama į „Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymą“, siekiant teisinio aiškumo ir norint išvengti SLAPP ieškinius reguliuojančių normų naudojimo ginčų, kylančių iš privačių santykių, sprendimui, tikslinga aiškiau apibrėžti SLAPP sąvoką. Atsižvelgiant į tai siūloma LR CPK 95¹ str. papildyti 1¹ p. ir jį išdėstyti taip:

„95¹ straipsnis. Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis siekiant pakenkti atsakovui dėl jo užsiėmimo visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais veikla

1¹. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas akivaizdžiai nepagrįstas ieškinys yra strateginis ieškinys, kurio pagrindinis tikslas yra ne pažeistų teisių gynimas, o atsakovo bauginimas, nutildymas, jo reputacijos menkinimas ar atgrasymas nuo visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais veikloje.“

2. LR CPK 95¹ str. 5 d. formuluotėje išvardijami abstraktūs SLAPP atpažinimo kriterijai: „teismas [...] atsižvelgia į teismo byloje turimą informaciją apie piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo proceso dėl visuomenės dalyvavimo tikslo požymius, nurodytus Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatyme, ir kitas reikšmingas aplinkybes“. Tokie formuluotė nėra informatyvi, dėl ko gali kilti tiek teismo, tiek proceso dalyvių skirtingas aiškinimas ir nevienodos teismų praktikos formavimosi rizika. Atsižvelgiant į tai siūloma pakeisti LR CPK 95¹ str. 5 d. formuluotę, įtraukiant Rekomendacijoje CM/Rec(2024)2 nurodytą nebaigtinį SLAPP atpažinimo kriterijų sąrašą ir normą išdėstyti taip:

„5. Teismas, vertindamas, ar ieškovas nesąžiningai pareiškė akivaizdžiai nepagrįstą ieškinį, atsižvelgia į teismo byloje turimą informaciją ir visų pirma vertina šiuos piktnaudžiaujamojo pobūdžio ieškinio požymius:

- 1) ieškovo siekį pasinaudoti šalių galios disbalansu, įskaitant finansinį pranašumą ar politinę, ekonominę ar socialinę įtaką, darant spaudimą atsakovui;
- 2) ieškovo pateiktų argumentų nepagrįstumą arba akivaizdų nepakankamumą;
- 3) reikalavimų neproporcingumą, perteklinį ar nepagrįstą pobūdį;
- 4) piktnaudžiavimą teisės normomis ar procesinėmis procedūromis;

5) procesinių veiksmų naudojimą siekiant padidinti atsakovo bylinėjimosi išlaidas ar apsunkinti jo dalyvavimą procese, įskaitant proceso vilkinimą, neperspektyvių skundų teikimą ar kitus perteklinius veiksmus;

6) ieškinio nukreipimą prieš fizinį asmenį, kai ginčijama veikla susijusi su juridinio asmens ar organizacijos veikla;

7) ieškinį lydinčius veiksmus, kuriais siekiama diskredituoti, įbauginti ar kitaip paveikti atsakovą viešojoje erdvėje;

8) ieškovo ar su juo susijusių asmenų ankstesnį elgesį, rodantį teisinį spaudimą, priekabiavimą ar grasinimus;

9) kelių tarpusavyje susijusių, koordinuotų ar tarpvalstybinių ieškinių pareiškimą dėl tų pačių ar panašių faktinių aplinkybių;

10) ieškovo atsisakymą pasinaudoti ne teisminėmis ginčo sprendimo priemonėmis;

11) kitas reikšmingas aplinkybes.“

3. SLAPP reiškinyje nėra naujas, tačiau kaip teisinė kategorija ir reguliavimo objektas yra palyginti naujas. Dėl šios priežasties siūloma Nacionalinei teismų administracijai organizuoti teisėjų mokymus, skirtus šio reiškinio atpažinimui ir vertinimui, konkrečiai orientuojant juos į EŽTT praktikos ir anti - SLAPP direktyvos analizę.

4. Siekiant išvengti atvejų kai žurnalistai ir aktyvistai nesupranta, jog prieš juos yra nukreipiamas SLAPP ieškinyje, būtinas visuomenės švietimas apie SLAPP reiškinių. Šviečiamieji renginiai ar brošiūros gali padėti supažinti visuomenę su šiuo reiškiniu, o tai prisidėtų prie saviraiškos laisvės ir viešojo intereso apsaugos stiprinimo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra:

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. TAR. Žiūrėta 2026 m. vasario 19 d. <https://e-tar.lt/portal/en/legalAct/TAR.47BB952431DA>.
2. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“. LRS. Žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162435/asr>.
3. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 95, 95-1, 142 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo priedu įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f63377a2e55e11f08918e1adc7c5b1ec>.
4. „Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.065AB8483E1E/asr>.
5. „Visuotinės žmogaus teisių deklaracija“. TAR. Žiūrėta 2026 m. vasario 19 d. <https://e-tar.lt/mobile/legalAct.html?lang=lt&documentId=TAR.181EDAC3A371&csrt=11099249229687973630>.
6. „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“. LRS. Žiūrėta 2025 m. birželio 2 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>.
7. „Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas“. TAR. Žiūrėta 2026 m. vasario 19 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.261D576EDC40>.
8. „Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais - Deklaracijos“. EUR - Lex. Žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=LEGISSUM:l28056>.
9. „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. birželio 2 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>.
10. „2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1069, dėl asmenų, užsiimančių visuomenės dalyvavimo veikla, apsaugos nuo akivaizdžiai nepagrįstų ieškinių ar piktnaudžiaujamojo pobūdžio teismo procesų (Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo)“. EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32024L1069>.
11. „Commission Recommendation (EU) 2022/758 of 27 April 2022 on protecting journalists and human rights defenders who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings (‘Strategic lawsuits against public participation’)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. birželio 2 d. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj/eng>.

12. „Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on protecting persons who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings (“Strategic lawsuits against public participation”) COM/2022/177 final“. EUR-lex. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0177>.

13. „California Code of Civil Procedure“. Leginfo. Žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d. https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displaySection.xhtml?sectionNum=425.16&lawCode=CCP.

14. „The Texas Anti-SLAPP Statute“. Žiūrėta 2026 m. balandžio 14 d. https://tlrfoundation.org/foundation_papers/the-texas-anti-slapp-statute/.

15. „Connecticut General Statutes“. Justia. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://law.justia.com/codes/connecticut/title-52/chapter-900/section-52-196a/>.

16. „Colorado Revised Statutes“. Justia. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://law.justia.com/codes/colorado/title-13/regulation-of-actions-and-proceedings/article-20/part-11/section-13-20-1101/>.

Specialioji literatūra:

17. Article 19. *SLAPPs against Journalists across Europe: Regional Report*. London: ARTICLE 19, 2022. <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2022/03/A19-SLAPPs-against-journalists-across-Europe-Regional-Report.pdf>.

18. Avraham, Ronen ir William H.J. Hubbard. *Civil Procedure as the Regulation of Externalities: Toward a New Theory of Civil Litigation*. Chicago: University of Chicago Law School, 2022. https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2608&context=law_and_economics.

19. Bayer, Judit, Petra Bárd, Lina Vosyliute ir Ngo Chun Luk. *Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP) in the European Union. A comparative study*. EU-CITZEN: Academic network on European citizenship rights, 2021.

20. Borg-Barthet, Justin, Benedetta Lobina ir Magdalena Zabrocka. *The Use of SLAPPs to Silence Journalists, NGOs and Civil Society*. Brussels: European Union, 2021. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694782/IPOL_STU\(2021\)694782_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/694782/IPOL_STU(2021)694782_EN.pdf).

21. Borg-Barthe, Justin ir Francesca Farrington. *Open SLAPP Cases in 2022 and 2023. The Incidence of Strategic Lawsuit Against Public Participation, and Regulatory Responses in the European Union*. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-

General for Internal Policies, 2023.
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/756468/IPOL_STU\(2023\)756468_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/756468/IPOL_STU(2023)756468_EN.pdf).

22. Brazdeikis, Aurimas, Vytautas Nekrošius, Rimantas Simaitis ir Vigita Vėbraitė. *Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016. https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2017/01/Asmens_teises_bylos_el-lietuviu.pdf.

23. Coughtrie, Susan ir Poppy Ogier. *Unsafe for Scrutiny: Examining the Pressures Faced by Journalists Uncovering Financial Crime and Corruption Around the World*. Londonas: Foreign Policy Centre, November 2020. <https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2020/11/Unsafe-for-Scrutiny-November-2020.pdf>.

24. Driukas, Artūras ir Virgilijus Valavičius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. I tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.

25. European Law Institute. *ELI-Mount Scopus European Standards of Judicial Independence*. Vienna: European Law Institute, 2024. https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI-Mount_Scopus_European_Standards_of_Judicial_Independence.pdf.

26. Laužikas, Egidijus, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius. *Civilinio proceso teisė. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2003.

27. Mańko, Rafał. *The 'EU Legislation in Progress' briefings. Strategic lawsuits against public participation (SLAPPs)*. EPRS | European Parliamentary Research Service, European Union, 2024. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)733668](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)733668).

28. Mikelėnas, Valentinas, Vytautas Nekrošius, Egidija Tamošiūnienė, Vigita Vėbraitė, Artūras Driukas, Rimantas Simaitis, Egidijus Laužikas, Aurimas Brazdeikis ir Sigitas Barakauskas. *Civilinio proceso teisė. Bendroji dalis, 1 knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020.

29. *Protecting Freedom of Expression and of the Media in the Western Balkans (PRO-FREX). Regional Baseline Assessment of Legislative and Policy Needs for Implementing Council of Europe and European Union Standards on Countering the Use of SLAPPs. Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Montenegro, North Macedonia and Serbia*. European Union and the Council of Europe, 2024. <https://rm.coe.int/regional-baseline-assessment-of-legislative-and-policy-needs-for-imple/1680b2e38f>.

30. Taruffo, Michele. „Civil Procedure: Philosophy of“. Iš *Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy*, Mortimer Sellers, Stephan Kirste. Dordrecht: Springer, 2023. https://link.springer.com/rwe/10.1007/978-94-007-6519-1_354.

31. The Daphne Caruana Galizia Foundation. *A 2024 Report on SLAPPs in Europe: Mapping Trends and Cases. Third Edition.* CASE, Copenhagen, 2024. https://www.the-case.eu/wp-content/uploads/2024/12/CASE-2024-report-vf_compressed-1.pdf.

Moksliniai straipsniai:

32. Abramavičius, Armanas. „Teisė į teisminę gynybą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje“. *Jurisprudencija* 3, 117 (2009): 21 - 40. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1541>.

33. Alves, Cleber Francisco. „The nature of legal aid rights: civil or social/welfare right? Possible implications under the 'ratchet effect' doctrine“. *Lex Humana, Petrópolis* 12, 2 (2020): 83 - 96, <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/2012>.

34. Baškevičienė, Rūta. „Diskrecijos sąvoka Lietuvos viešojoje teisėje“. *Teisė* 105 (2017): 70 – 83. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1515510416149/J.04~2017~1515510416149.pdf>.

35. Bayer, Judit. „Legislative instruments protecting freedom of expression in Europe - an overview“. *ERA Forum* 26 (2025): 411 - 428. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-025-00852-w>.

36. Beatty, Joseph W. „The Legal Literature on SLAPPs: A Look Behind the Smoke Nine Years After Professors Pring and Canan First Yelled "Fire!"". *University of Florida Journal of Law & Public Policy* 9, 1, Article 4 (1997): 85 - 110. <https://scholarship.law.ufl.edu/jlpp/vol9/iss1/4>.

37. Berry, Michael ir Kaitlin M. Gurney. „Pennsylvania Joins States Enacting Tough Anti-SLAPP Protections: The New Uniform Public Expression Protection Act“. *Pennsylvania Bar Association Quarterly* XCVI, 1 (2025): 1 - 24. <https://www.ballardspahr.com/-/jssmedia/main/articles/berry-gurney-pa-anti-slapp-article.pdf>.

38. Biché, Timothy, D. „Thawing public participation: modeling the chilling effect of strategic lawsuits against public participation and minimizing its impact“. *Southern California Interdisciplinary Law Journal* 22, 421 (2013): 421 - 462. <https://gould.usc.edu/wp-content/uploads/legacy/why/students/orgs/ilj/assets/docs/10%20-%20Biche%20V2.pdf>.

39. Borg - Barthet, Justin ir Francesca Farrington. „The EU's Anti-SLAPP Directive: A Partial Victory for Rule of Law Advocacy in Europe“. *German Law Journal* 25, 6 (2024): 840 - 855. DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2024.51>.

40. Brazdeikis, Aurimas. „Piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011. <https://www.tf.vu.lt/wp->

content/uploads/2016/08/Aurimas-Brazdeikis_Piktnaud%C5%BEEiavimas-procesin%C4%97mis-teis%C4%97mis.pdf.

41. Coe, Peter, Rebecca Moosavian ir Paul Wragg. „Addressing Strategic Lawsuits against Public Participation (SLAPPs): A Critical Interrogation of Legislative, and Judicial Responses”. *Journal of Media Law* 17 (1): 103 – 142. <https://doi.org/10.1080/17577632.2024.2443096>.

42. Davronovich, Akhmedov Jamoliddin. „The Role Of The Principles Of Civil Procedural Law In Ensuring A Fair Trial“. *The American Journal of Political Science Law and Criminology* 8, 2 (2026): 9 - 12, <https://doi.org/10.37547/tajpslc/Volume08Issue02-03>.

43. DemenDecki, Tomasz. „De-formalization and electronicization of civil proceedings and procedural guarantees of its subjects“. *Journal of Modern Science* 59, 5 (2024): 21 - 37. DOI:[10.13166/jms/194481](https://doi.org/10.13166/jms/194481).

44. Doržinkevič, Artur. „Teismų praktikos formavimo problemos taikant laikinas apsaugos priemones civiliniame procese“. *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121-137. <https://doi.org/10.13165/JUR-23-30-1-06>.

45. Doržinkevič, Artur ir Mykolas Kirkutis. „Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) kaip viena iš piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis formų“. *Jurisprudencija* 32, 2 (2025): 461 - 483. <https://doi.org/10.13165/JUR-25-32-2-08>.

46. Farrington, Francesca ir Magdalena Zabrocka. „Punishment by Process: The Development of Anti-SLAPP legislation in the European Union“. *ERA Forum* 24 (2023): 519 - 534. <https://doi.org/10.1007/s12027-023-00774-5>.

47. Gentz, Amanda, Svea Vikander ir Victor Vicente. „Write or Fight: SLAPPs Against Journalists in Brazil, the United States, and Spain“. *Sur le journalisme, About journalism, Sobre jornalismo*, 13, 1 (2024): 170 - 181. <https://doi.org/10.25200/SLJ.v13.n1.2024.523>.

48. Grajzl, Peter Jaka Cepec ir Barbara Mörec. „Does court-annexed mediation facilitate case disposition? Evidence from civil and commercial lawsuits“. *International Review of Law and Economics* 85 (2026). <https://doi.org/10.1016/j.irle.2025.106307>.

49. Hasneziri, Luan. „The Adversarial Proceedings Principle in the Civil Process“. *European Journal of Marketing and Economics* 4, 1 (2021): 88 - 102. DOI:[10.26417/548nth20i](https://doi.org/10.26417/548nth20i).

50. Kavaliauskaitė, Justė. „Strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP)“. *Teisė* 132 (2024): 94 - 106. <https://doi.org/10.15388/Teise.2024.132.7>.

51. Kavaliauskaitė, Justė. „Silenced for Participation: A Comparative Analysis of Anti-SLAPP Regulations in the European Union and United States“. *Studia Prawno-Ekonomiczne* 134 (2025): 31 - 52. <https://doi.org/10.26485/SPE/2025/134/2>.

52. Kämpel, Anna Sophie, Luise Anter ir Julian Unkel. „What Does “Being Informed” Mean? Assessing Social Media Users’ Self-Concepts of Informedness“. *Media and Communication* 10, 3 (2022): 93 - 103. <https://doi.org/10.17645/mac.v10i3.5310>.
53. Meškauskaitė, Liudvika. „Žiniasklaidos pažeistų asmens konstitucinių teisių gynimo būdai“. *Jurisprudencija* 64 (56) (2005): 114 - 123.
54. Morchadze, Zurab. „Third Parties Without Independent Claims in Civil Proceedings“. *European Scientific Journal* 18, 20 (2022): 128 - 140. <https://doi.org/10.19044/esj.2022.v18n20p128>.
55. Nekrošius, Vytautas. „Profesorius E. Vaskovskis apie civilinio proceso tikslus ir principus“. *Teisė* 102 (2017): 7 - 15, DOI: <https://doi.org/10.15388/Teise.2017.102.10514>.
56. Nowicka, Zuzanna. „SLAPP vs. Mutual Trust: Protecting the Public Debate Through Public Policy Considerations“. *German Law Journal* 26, 4 (2025): 568 - 585. <https://doi.org/10.1017/glj.2024.46>.
57. Petrauskas, Feliksas. „Alternatyvaus ginčų nagrinėjimo raida, teisinė padėtis ir reglamentavimas“. *Jurisprudencija* 18(2) (2011): 631 - 658.
58. Pring, George W. “SLAPPs: Strategic Lawsuits against Public Participation”. *Pace Environmental Law Review* 7, 1 (1989): 3 - 22.
59. Rachmawaty Rachmawaty, Hartiwiningsih Hartiwiningsih, I Gusti Ayu Ketut Rachmi Handayani ir Ravi Danendra. „Judges' Philosophical Orientation in Resolving Anti-SLAPP Disputes“. *Journal of Human Rights, Culture and Legal System* 4, 1 (2024): 149 - 168. <https://doi.org/10.53955/jhcls.v4i1.215>.
60. Sadhana, Gaikwad. “The Study of Right to Freedom of Expression, Digital Media Laws and Demand for Innovation”. *Law and World* 11, 33 (2025): 114 - 124. <https://doi.org/10.36475/11.1.9>.
61. Selkova, Anastasia Andreevna. „SLAPP Lawsuits as a Technology of «Legal Intimidation»“. *Pravovoe gosudarstvo: teoriya i praktika/The Rule-of-Law State: Theory and Practice*, 3, 77 (2024): 94 - 103. DOI: 10.33184/pravgos-2024.3.11.
62. Shapiro, Pamela. „SLAPPs: Intent or Content? Anti - SLAPP Legislation Goes International“. *Review of European Community & International Environmental Law* 19,1 (2010): 14 - 27. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9388.2010.00661.x>.
63. Standen, Jeffrey. „The Anti-Slapp Knockout: Litigation Incentives, the Seventh Amendment, and the Lost Tort of Defamation“. *University of Louisville, Law Review, Forthcoming*. September 12, 2023. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4569534.

64. Stahl, Ryan. „California’s Anti-Slapp Statute. A Powerful Tool for Litigators“. *San Francisco Attorney magazine*, 2016 m., vasara. <https://www.sfbare.org/wp-content/uploads/2021/06/anti-slapp.pdf>.

65. Vėbraitė, Vigita. „Šalių sutaukymas kaip civilinio proceso tikslas ir jo galimybės Lietuvoje“. *Teisė* 69 (2008): 106 - 116. doi:[10.15388/Teise.2008.0.321](https://doi.org/10.15388/Teise.2008.0.321).

Teismų praktika:

66. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. kovo 10 d. nutarimas „Dėl valdininkų atsistatydinimo“. Santrauka“. LRKT. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta372/summary>.

67. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas byloje Nr. 10/04-12/04-18/04 A „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 8 dalies (2002 m. sausio 24 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. LRKT. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta226/content>.

68. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2009“. Eteismai. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://eteismai.lt/byla/83575021440440/3K-3-474/2009>.

69. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2011“. Eteismai. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://eteismai.lt/byla/251227470876848/3K-3-199/2011>.

70. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-695/2019“. Eteismai. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://eteismai.lt/byla/181561076525940/e3K-3-304-695/2019>.

71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-15-421/2023“. LAT. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.lat.lt/lt/doclib/27wi8y9jrscxrzww4dgerc7pspnr4tva>.

72. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-943/2023“. LAT. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://lat.lt/lt/doclib/ihrszwo4jz6vgjuk71r7dev9nnmt548n>.

73. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-236-943/2023“. Liteko. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f90eeae1-1d12-46c7-aaa6-44c426c1ebfb>.

74. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-248-381/2023“. LAT. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://share.google/kkC2F23N6Sy7WE0Kx>.

75. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2026 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-43-469/2026“. LAT. Žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d. <https://www.lat.lt/data/public/uploads/2026/03/e3k-3-43-469-2026-s.docx>.

76. „Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-651-912/2024“. Liteko. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7b4fe004-a0ee-4014-8a5c-cc66cdc29119>.

77. „Vilniaus apygardos teismo 2024 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1328-794/2024“. Liteko. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=70640104-fab0-44f6-926c-e5062a512e36>.

78. „Vilniaus apygardos teismo 2024 m. lapkričio 27 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-2087-779/2024“. Liteko. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1eb2e38e-f3ee-4247-91b5-2c324dcbb8ac>.

79. „Kauno apygardos teismo 2026 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-340-413/2026“. Liteko. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f3a13d79-f58b-41a6-bef2-806da49377cc>.

80. „Klaipėdos apygardos teismo 2026 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-444-459/2026“. Liteko. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=59efdb0b-0d51-4ee5-9b97-90bac5bc86b7>.

81. „Vilniaus regiono apylinkės teismo 2022 m. vasario 1 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-12-1141/2022“. Liteko. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a0336463-2116-492d-9857-706c8c9ca2d6>.

82. „Klaipėdos apylinkės teismo 2024 m. vasario 12 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-15-1112/2024“. Liteko. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3c921c9f-0d18-4722-8dfe-543dae081472>.

83. „European Court of Human Rights, judgment of 8 July 1986, Lingens v. Austria, No. 9815/82“. ECHR. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57523%22%5D%7D>.

84. „European Court of Human Rights, judgment of 13 July, 1995, Tolstoy Miloslavsky v. The United Kingdom, No. 18139/91“. ECHR. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57947%22%5D%7D>.

85. „European Court of Human Rights, judgment of February 15, 2005, Steel and Morris v. United Kingdom. No. 68416/01“. ECHR. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-68224%22%5D%7D>.

86. „European Court of Human Rights, judgment of 23 April 2015, Morice v. France, No. 29369/10“. ECHR. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-154265%22%5D%7D>.

87. „European Court of Human Rights, judgment of 16 June 2015, Delfi AS v. Estonia, No. 64569/09“. ECHR. Žiūrėta 2025 m. birželio 3 d. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-155105%22%5D%7D>.

88. „European Court of Human Rights, judgment 15 March 2022, OOO Memo v. Russia, No. 2840/10“. ECHR. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-216179%22%5D%7D>.

Internetiniai ištekliai:

89. „A 2024 Report on SLAPPs in Europe: Mapping Trends and Cases“. CASE. Žiūrėta 2025 m. birželio 2 d. <https://www.the-case.eu/resources/a-2024-report-on-slapps-in-europe-mapping-trends-and-cases/>.

90. „A Brief History of SLAPP Suits“. ACLU. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.acluohio.org/slapped-tool-activists/brief-history-slapp-suits/>.

91. „Anti-SLAPP Legal Guide“. Reporters Committee for Freedom of the Press. 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.rcfp.org/anti-slapp-legal-guide/>.

92. „California“. Reporters Committee for Freedom of the Press. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.rcfp.org/anti-slapp-guide/california/>.

93. „CASE Report 2025: SLAPPs still on the rise across Europe“. Blueprint For Free Speech. Žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d. <https://www.blueprintforfreespeech.net/en/news/case-report-2025-slapps-continue-to-increase-across-europe>.

94. „Civilinis“. zodynas.lt. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d.. <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/c/civilinis>.

95. „Civilinis procesas“. LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/civilinis-procesas/>.
96. „Communication to government agency or self-regulatory organization - Immunity from civil liability“. Washington Statet legislature. Žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d. <https://app.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=4.24.510>.
97. „Connecticut“. Reporters Committee for Freedom of the Press. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://www.rcfp.org/anti-slapp-guide/connecticut/>.
98. „Delfi AS v. Estonia“. Global Freedom of Expression Columbia University. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/delfi-as-v-estonia/>.
99. „Direktyva“. Eur-lex. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/glossary/directive.html>.
100. Doržinkevič, Artur ir Ana Kiknadze. „Transposition of Anti-SLAPP Directive in Lithuania: Key Procedural Changes and Challenges“. EAPIL. Žiūrėta 2026 m. gegužės 17 d. <https://eapil.org/2026/03/20/transposition-of-anti-slapp-directive-in-lithuania-key-procedural-changes-and-challenges/>.
101. „Ieškinys“. LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/ieskinys/>.
102. „Išnagrinėta byla dėl piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis priverstinio akcijų pardavimo byloje“. LAT. Žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d. <https://www.lat.lt/naujienos/isnagrineta-byla-del-piktnaudziavimo-procesinemis-teisemis-priverstinio-akciju-pardavimo-byloje/1347>.
103. „Kansas Statutes Chapter 60. Procedure, Civil § 60-5320“. Ksrevisor. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. https://ksrevisor.gov/statutes/chapters/ch60/060_053_0020.html.
104. „Lingens v. Austria“. Grokipedia. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. https://grokipedia.com/page/lingens_v_austria.
105. „Lithuanian Court of Appeal Rules on Anti-SLAPP Procedures Related to Lawyers' Professional Activities“. EAPIL. Žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d. <https://eapil.org/2025/01/09/lithuanian-court-of-appeal-rules-on-anti-slapp-procedures-related-to-lawyers-professional-activities/>.
106. Meškauskaitė, Liudvika. „Anti SLAPP procedūra: naujovės ir perspektyvos (1 dalis)“. TeisėPro. Žiūrėta 2026 m. balandžio 26 d. <https://www.teise.pro/index.php/2024/09/05/1-meskauskaite-anti-slapp-procedura-naujoves-ir-perspektyvos-1-dalis/>.

107. Meškauskaitė, Liudvika. „Anti SLAPP procedūra: naujovės ir perspektyvos (2 dalis)“. TeisėPro. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.teise.pro/index.php/2024/10/02/1-meskauskaite-anti-slapp-procedura-naujoves-ir-perspektyvos-2-dalis/>.

108. „Morice v. France“. Global Freedom of Expression Columbia University. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/morice-v-france/>.

109. „Morocco files lawsuit against Spanish journalist over his claims it used Pegasus spyware to surveil him“. European Centre for Press and Media Freedom. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.mapmf.org/alert/25031>.

110. „Pilatus Bank bullies the local press. We will not be silenced“. Manuel Delia. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://manueldelia.com/2017/10/pilatus-bank-bullies-local-press-will-not-silenced/>.

111. „Principle of free evaluation of evidence“. EPO. Žiūrėta 2026 m. balandžio 19 d. https://www.epo.org/en/legal/case-law/2025/clr_iii_g_4_1.html.

112. „Procesas“. zodynas.lt. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/p/procesas>.

113. „Recommendation on countering the use of SLAPPs“. University Women of Europe. Žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d. <http://www.universitywomenofeurope.org/2024/04/11/recommendation-on-countering-the-use-of-slapps/>.

114. „SLAPP ieškiniai: teismo vaidmuo saugant asmenų teisę reikšti nuomonę ir dalyvauti viešajame gyvenime“. LAT. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.lat.lt/naujienos/slapp-ieskiniai-teismo-vaidmuo-saugant-asmenu-teise-reiksti-nuomone-ir-dalyvauti-viesajame-gyvenime/1960>.

115. „SLAPPs and other Legal Threats Against Academics“. COE. Žiūrėta 2025 m. birželio 12 d. <https://www.coe.int/en/web/education/-/slapps-and-other-legal-threats-against-academics>.

116. „Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression“. OHCHR. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-freedom-of-opinion-and-expression>.

117. „Steel & Morris v United Kingdom“. 5RB. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.5rb.com/case/steel-morris-v-united-kingdom/>.

118. „Strategic Litigation Against Public Participation“. European Centre for Press and Media Freedom. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.ecpmf.eu/engage/slapp/>.

119. „Strategic Litigation Against Public Participation“. Media Defence. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.mediadefence.org/ereader/publications/modules-digital-rights-europe/module-7-defamation-reputation/slapp-suits/>.

120. „Strateginis“. zodynas.lt. Žiūrėta 2026 m. vasario 15 d. <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/s/strateginis>.

121. „Tikslas“. LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Žiūrėta 2026 m. balandžio 12 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/tikslas/>.

122. „Tolstoy Miloslavsky v United Kingdom“. 5rb. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.5rb.com/case/tolstoy-miloslavsky-v-united-kingdom/>.

123. „Top 5 ways to achieve an open and informed world“. World Economic Forum. Žiūrėta 2025 m. birželio 2 d. <https://www.weforum.org/stories/2013/05/top-5-ways-to-achieve-an-open-and-informed-world-2/>.

124. Verza, Sofia. „SLAPP: the background of Strategic Lawsuits Against Public Participation“. ECPMF. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.ecpmf.eu/slapp-the-background-of-strategic-lawsuits-against-public-participation/>.

125. Voorhoof, Dirk. „Arrest geeft flinke steun in de rug van de onderzoeksjournalistiek door Apache“. Apache. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://www.apache.be/2022/06/10/apache-opnieuw-vrijgesproken-fornuis-zaak>.

126. Voorhoof, Dirk. „Belgian news site Apache acquitted of stalking and breach of privacy in SLAPP-case Antwerp Court of Appeal condemns applicant civil party for abuse of process“. Iris merlin. Žiūrėta 2026 m. balandžio 25 d. <https://merlin.obs.coe.int/article/9594>.

127. „What is the purpose or function of civil procedure?“. Ibesich. Žiūrėta 2026 m. vasario 19 d. <https://ibesich.at/en/faq/what-is-the-purpose-or-function-of-civil-procedure/>.

128. „What is SLAPP?“. Public Participation Project. Žiūrėta 2025 m. birželio 2 d. <https://anti-slapp.org/what-is-a-slapp>.

ANOTACIJA

Baigiamajame darbe kristalizuoti pagrindinius SLAPP požymiai, kurie svarbūs norint atskirti pažeistų teisių gynimo ir piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis institutus. Tyrimo tikslas yra ištirti strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) reiškinį. Darbe keliama problema, ar LR CPK 95¹ str. pakankamai užtikrina apsaugą nuo SLAPP ieškinių, nepažeidžiant konstitucinės žmogaus teisės kreiptis į teismą?

Daroma išvada, jog SLAPP ieškiniai nėra skirti realiam pažeistų teisių gynimui, o priešingai - naudojami kaip priemonė daryti spaudimą žiniasklaidai, aktyvistams ar kitiems viešojo intereso dalyviams. Toks SLAPP ieškinių pobūdis iškraipo civilinio proceso paskirtį ir prieštarauja jo tikslui - sąžiningai ir efektyviai spręsti teisinius ginčus. Nors Lietuvos teisėje jau yra įtvirtintos specialios kovos su SLAPP ieškinių normos, praktinis jų taikymas nėra pakankamai aiškus ir nuoseklus - egzistuoja neapibrėžtumas, vieningos teismų praktikos stoka ir sunkumai ankstyvoje stadijoje identifikuoti SLAPP bylas.

Reikšminiai žodžiai: strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo, žmogaus teisės, saviraiškos teisė, piktnaudžiavimas.

ANNOTATION

The final thesis crystallizes the main features of SLAPP, which are important in order to distinguish between the institutes of protection of violated rights and abuse of procedural rights. The aim of this thesis is to investigate the phenomenon of strategic lawsuits for public participation (SLAPP). The thesis puts forward the problem of whether Article 951 of the Civil Procedure Code of the Republic of Lithuania sufficiently ensures protection against SLAPP lawsuits without violating the constitutional human right to apply to court?

It is concluded that SLAPP lawsuits are not intended for the real protection of violated rights, but on the contrary - are used as a means to put pressure on the media, activists or other participants in the public interest. Such a nature of SLAPP lawsuits distorts the purpose of civil proceedings and contradicts its goal - to resolve legal disputes fairly and effectively. Although Lithuanian law already contains special norms for combating SLAPP lawsuits, their practical application is not sufficiently clear and consistent - there is uncertainty, a lack of uniform case law and difficulties in identifying SLAPP cases at an early stage.

Keywords: strategic public participation lawsuits, human rights, right to expression, abuse.

SANTRAUKA

Strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) problematika ir perspektyvos Lietuvos civiliniame procese

SLAPP ieškiniai yra viena pagrindinių grėsmių žiniasklaidos laisvei, kadangi jų esmė slypi ne ieškovo siekyje, dėl konkrečios teisės apgynimo, bet ketinime daryti ekonominį ir psichologinį poveikį atsakovui, kuris tiesiogiai lemtų atsakovo veiklos, ar pasisakymų viešojo intereso klausimais, nutraukimą. Išnaudojant teisinį procesą ne teisių gynimui yra iškraipoma teisingumo samprata, kartu keliant pavojų demokratiniams procesams bei pilietinės visuomenės veiklai.

SLAPP reiškiny yra aktualus ir jį reikia nagrinėti su tikslu ištirti kokie teisiniai instrumentai galėtų užtikrinti veiksmingą visuomenės apsaugą nuo piktnaudžiavimo teismais teikiant SLAPP ieškinius, kartu neprieštaraujant teisėtam teisės kreiptis į teismą principui. Atsižvelgiant į tai baigiamojo darbo tikslas yra ištirti strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) reiškinių.

Baigiamojo darbo tikslui pasiekti keliami sekantys uždaviniai: išanalizavus civilinio proceso paskirtį, tikslus ir principus bei atskleisti, kaip jie iškraipomi SLAPP bylose, pagrindžiant SLAPP kaip procesinio piktnaudžiavimo formos sampratą; išanalizuoti SLAPP reiškinių teisinį reguliavimą tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje, identifikuoti SLAPP ieškinių atpažinimo kriterijus; įvertinti Lietuvos civilinio proceso galimybes riboti SLAPP ieškinius ir kokios problemos kyla taikant bei perkeltant anti – SLAPP direktyvos reguliavimą.

Magistro darbą sudaro trys dėstymo skyriai. Pirmajame skyriuje aptariamas SLAPP atsiradimas, atskleidžiama civilinio proceso paskirtis bei tikslai, kartu aiškinamasi kaip jie yra iškraipomi SLAPP bylose, aptariami procesiniai principai ir jų galimybės apsaugoti nuo SLAPP. Antrajame skyriuje apžvelgiamas SLAPP teisinis reguliavimas nacionalinėje ir tarptautinėje teisėje, analizuojami SLAPP atpažinimo kriterijai, aptiriamos galimos sisteminės ir teisinės spragos bei teisinės gynybos priemonės. Trečiajame skyriuje analizuojama SLAPP reiškinių prevencija Lietuvos civiliniame procese, atskleidžiant anti-SLAPP procedūros taikymą ir jo problematiką, ES direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę iššūkius bei teisinės gynybos priemonės nuo SLAPP ieškinių.

Daroma išvada, jog SLAPP ieškinių pobūdis iškraipo civilinio proceso paskirtį ir prieštarauja jo tikslui - sąžiningai ir efektyviai spręsti teisinius ginčus, o esančio teisinio reguliavimo praktinis taikymas nėra pakankamai aiškus ir nuoseklus, kadangi egzistuoja sunkumai ankstyvoje stadijoje identifikuoti SLAPP bylas.

SUMMARY

Issues and perspectives of strategic lawsuits for public participation (SLAPP) in Lithuanian civil proceedings

SLAPP lawsuits are one of the main threats to media freedom, because their essence lies not in the plaintiff's desire to protect a specific right, but in the intention to exert economic and psychological pressure on the defendant, which would directly lead to the termination of the defendant's activities or statements on issues of public interest. By using the legal process not for the protection of rights, the concept of justice is distorted, while at the same time endangering democratic processes and the activities of civil society.

The SLAPP phenomenon is relevant and needs to be examined with the aim of investigating what legal instruments could ensure effective protection of the public from abuse of the courts by filing SLAPP lawsuits, while not contradicting the legitimate principle of the right to access the court. In this regard, the purpose of the thesis is to examine the phenomenon of strategic lawsuits for public participation (SLAPP).

To achieve the goal of the final thesis, the following tasks are set: to analyze the purpose, goals and principles of civil proceedings and reveal how they are distorted in SLAPP cases, substantiating the concept of SLAPP as a form of procedural abuse; to analyze the legal regulation of the SLAPP phenomenon in international and national law, to identify the criteria for recognizing a SLAPP claim; to assess the possibilities of Lithuanian civil procedure to limit SLAPP claims and what problems arise in applying and transposing the regulation of the anti-SLAPP directive.

The master's thesis consists of three chapters. The first chapter discusses the emergence of SLAPP, reveals the purpose and goals of civil proceedings, explains how they are distorted in the SLAPP process, discusses procedural principles and their possibilities to protect against the SLAPP. The second chapter reviews the legal regulation of SLAPP in national and international law, analyzes the criteria for recognizing SLAPP, discusses possible systemic and legal gaps and legal remedies. The third chapter analyzes the prevention of the SLAPP phenomenon in Lithuanian civil proceedings, revealing the application of the anti-SLAPP procedure and its problems, the challenges of transposing the EU directive into national law, and legal remedies against SLAPP claims.

It is concluded that the nature of SLAPP lawsuits distorts the purpose of civil proceedings and contradicts its goal - to resolve legal disputes fairly and effectively, and the practical application of the existing legal regulation is not sufficiently clear and consistent, as there are difficulties in identifying SLAPP cases at an early stage.